Uldis Plotnieks

Kur meži šalc

SHOUT
SHARE
IT

Annotation

Uldis Plotnieks

Kur meži šalc. Meža grāmata

Grāmatā autors saistoši stāsta par savvaļas dzīvnieku dzīvi, dabiskas izlases procesu. Darbā ietverts bagāts izziņas materiāls, kas palīdzēs jaunajam lasītājam iepazīt un iemīlēt dzīvniekus un dabu.

Mākslinieks Edgars Folks

Recenzents un zinātniskais konsultants bioloģijas zinātņu doktors Zandis Spuris

Noskannejis grāmatu un failu izveidojis Imants Ločmelis

Plotnieks U.

P1 740 Kur meži šalc: Meža grāmata/ U. E. Folks. — R.: Zvaigzne, 1984. — 135 lpp., il.

Grāmata bagātīgi ilustrēta. Tā paredzeta vidējā skolas vecuma bērniem.

«Zvaigzne», 1984

-
- Pazudis Vinnijs Pūks
- Lipīgas lamatas un cietsirdīgie audēji
- Derības
- Vēstulē no radiem
- Ripo adatu kamols
- Dažada skaistuma izpratne
- Ūdens jātnieks
- Ķīmijas profesors, kas tomēr nav profesors
- Pele rapjas koka
- Ezis bez adatām
- Reids meža
- Izrāde pavasarī
- sūdzība
- Spainis, Pele un kaimiņš
- Zaķi!
- Noslēpumainais knābis
- 4 Kur meži šalc
- Spurainis ezera
- Necils radījums
- Iztiksim bez Pūces padoma
- Kad lietus nolijis
- Brīvdabas stunda
- Arī matematika ir vajadzīga
- Noslēpumains noziegums nakti

- Vāvere mekle citu dzīvokli
- Aukle
- Korespondents dzēš ugunskuru
- Ari ta kādreiz gadas
- Zeme aug
- Skan tūkstoš vijoļu
- Katram sava tīrība
- Dažadi rekordi
- Vārna iet vannā
- Boksa sacīkstes bez noteikumiem
- Lapsa pamostas slikta oma
- Savada vēstulē un citi jaunumi
- Zaķis mekle noslēpumus
- Izskaņa
- Saturs

Uldis Plotnieks
Kur meži šalc Meža grāmata

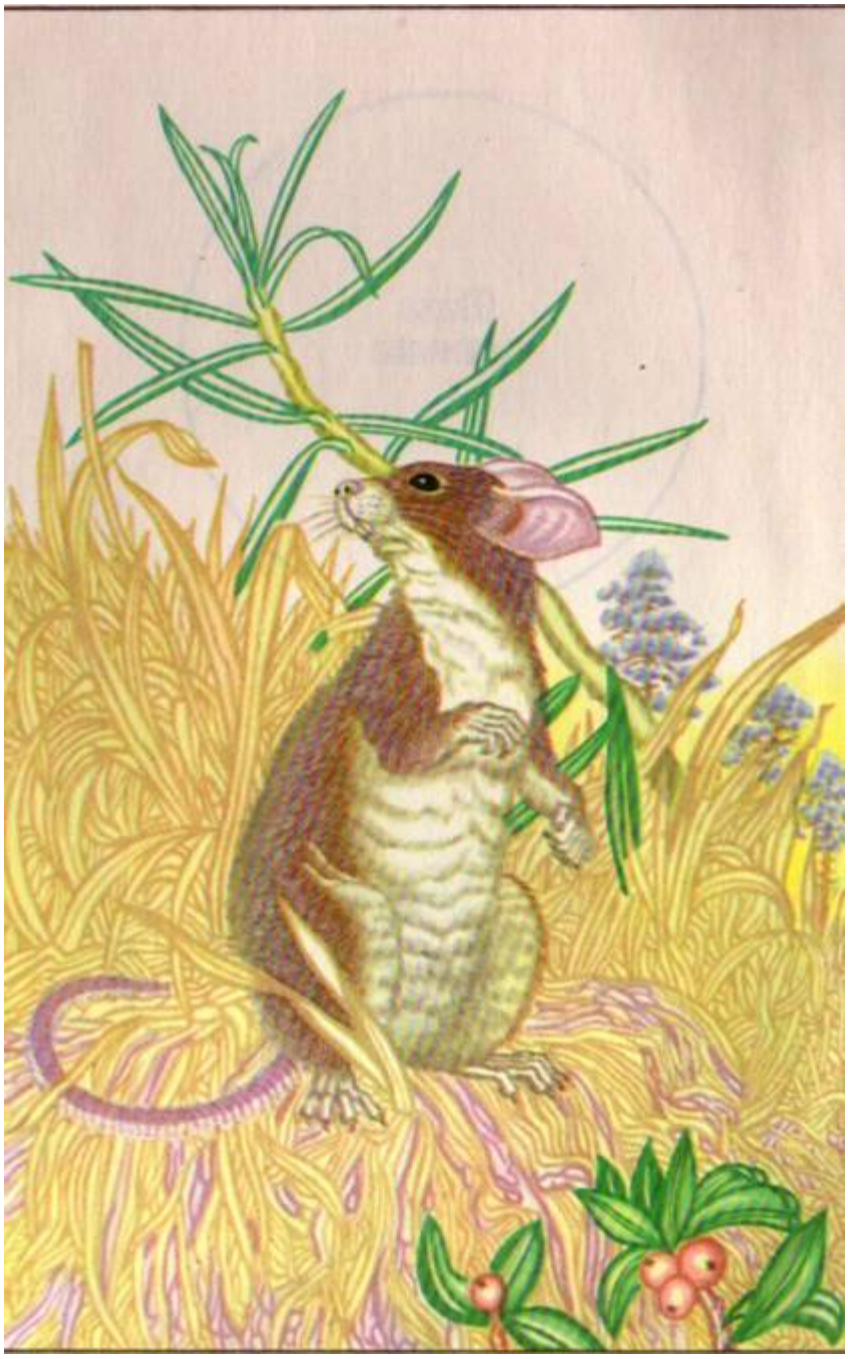

Uldis Plotnieks

Kur meži šalc

.

Pazudis Vinnijs Pūks

Agrā pavasarī, kad laukos un tīrumos palo kūstošā sniega ūdens, kad mežā zem biezajiem egļu zariem slēpjas pelēkās sniega kupenas, kad rubeņi un medņi aizsāk savas kaislās dziesmas, kad zīlites priecīgāk strinkšķina mandolīnas, pirmās klases skolēnam Pēterim pazūd grāmata.

Viņš pat neatceras, kur tā pazudusi. Varbūt mājās? Tad ir cerības atrast. Varbūt skolā? . . . Bija laba grāmata. «Vinnijs Pūks un viņa draugi». Māmiņa Jaungadā uzdāvināja. Taisni neērti pasacīt, ka grāmata pazudusi . . .

Kādā dienā, kuru Pēteris vairs neatceras, viņš kopā ar draugiem atgriezās mājās no skolas. Bija jāpamet neliels līkums cauri meža nostūrim, kas saulē paspējis nosusēt sauss. Skolas pagalmā var spēlēt sunīšus, bet mežā, kur priežu un egļu stumbri palīdz vieglāk izbēgt no ķērāja, ir daudz vilinošāk.

Skolas somas nomestas kur kurā. Taču aizrautīgā spēle drīz apnik. Un nevar jau mežā pārāk ilgi kavēties. Ko tad mājās sacīs? . . .

Tā zēni paķer somas un pa taciņu steidz uz ciematu. Pēterim nav laika būt uzmanīgam. Grāmata izslīd no vaļējās somas un paliek sūnās.

Kad zēni aizsteidz, kad norimst klaigas, drošāki kļūst meža dzīvnieki. Ziņkārīgā Vāvere pirmā parādās taciņas tuvumā.

Kas tad tas? Vāvere nogroza galvu. Krāsains vāks raugās kuplastē ar melnām burtu acīm. Vāvere apiet tam apkārt. Piesit ar asajiem nadziņiem pie kartona. Skrapst — tātad ciets. Pamēģina vēlreiz, tad izslej kuplo asti un domā. Grāmata ir, bet ko lai dara, ja to neprot izlasīt?

Pēkšņi Vāvere paķer grāmatu un skrien pie Pūces. Tā taču prot lasīt.

— Oho! — saka Pūce un augstāk uz knābja pastumj brilles melnos raga ietvaros. — Oho! Pūks — tas ir mazs Lācēns. Te vēl rakstīts par pelēko, reizēm skumīgo Ēzelīti, par Sivēnu, par lecīgo Tīģeri un, protams, arī par mani, par Pūci.

Vāvere sēž uz zara blakus Pūcei un atkārto dzirdēto:

— Sivēns, Ezelītis, Tīģeris. Tādu dzīvnieku pie mums nav.

— Nuja, — aizvērdama aprakstītās lapas, norūc Pūce.

— Kāpēc grāmatā nav par mūsu mežu? Vai tādu grāmatu nevar uzrakstīt?

— Kāpēc ne? Var gan, — Pūce ir pavisam īgna; gaišā dienas laikā, kad jāguļ un jāatpūšas, viņai nav nekādas vēlēšanās ilgāk turpināt sarunu.

— Bet kas to uzrakstīs? — Vāvere skumīgi saka un šūpo galvu.

Par velti cerēts, par velti domāts.

— Es! — no lejas atskan smalka balstiņa.

Pie koka stāv Zaķis un kustina ausis. Viņš, blēdis, visu sarunu noklausījies. Tāda jau ir Zaķa daba. Noklausās un tad pa mežu plātās kā viszinis.

— Tu? — Vāvere neticīgi pārjautā.

— Kāpēc gan ne? Pie Pūces mācījos lasīt. Un rakstīt arī es protu. Vāvere paķer grāmatu un pat neatvadās no miegainās Pūces.

— Redzi, ko es atradu. Ja tu domā rakstīt, tad vispirms izlasi šo. Zaķēns pasit grāmatu padusē. Un tā Pētera Vinnijs Pūks nonāk

Zaķa mājās.

Līdz vēlai stundai garausis burto un burto. Kaut ko saprot, kaut ko nesaprot. Kad grāmata pāršķirstīta, Zaķim uzmācas bailes par savu nepārdomāto apņemšanos.

Rakstīt par mežu un tā iemītniekiem? . . . Labi, bet ar ko lai sāk? . . . Jā, ar ko lai sāk? Ar pretrunīgām domām cīnīdamies, Zaķis iemieg. Pat nemana, ka līks mēness rags, ielīdis kuplo koku lapotnē, spīdina sudrabainu gaismu un smīnēdams vēro iemigušo meža korespondentu, kas vēl neko nav paspējis izdomāt.

Lipīgas lamatas un cietsirdīgie audēji

Pa īso pavasara nakti Zaķis nepagūst izdomāt, kā sākt stāstu par mežu un tā iemītniekiem. Steidzoties pie brokastu galda, kas izklāts pakalniņā, kur piesaulītē ir vissiltāk un no zemes izlīduši paši drošākie un zaļākie zāles asniņi, Zaķis gandrīz ieskrien zirnekļa tīklā.

— Uzmanīgi! Ko dauzies kā bez acīm? Vai neredzi? Tikko noausts jauns tīkls. Pirmais šajā pavasarī!

— Bez acīm neesmu . . . Tīkls gan tev izdevies lielisks! Vai tu man nevarētu iemācīt aušanas māku?

— Diezin. Mēs tīklus vērpjam jau kopš dzimšanas un tādēļ tos esam iemācījušies noaust trīsdesmit minūtēs. Ar kājām, kurām galā ir ķemmveidlgi nadziņi, pavedienus izvelkam no sava ķermeņa.

Tikai tagad Zaķis ievēro, ka Zirneklienei ir astoņas kājas — visas garas un izveicīgas. Zaķis par savējām nevar žēloties, žigluma tām vienmēr pietiek.

— Ko skaties? Vai tev kas nepatīk? . . .

— Skatos uz tavām kājām. Manējās nav tik izveicīgas. Māku ātri skriet, bet tā kustināt savas kājas neprotu.

— Nav ko brīnīties! Tādu tev nekad nebūs.

— Tu aizmirsi stāstīt par tīklu aušanu, — aizrāda Zaķis.

— Kā tad, kā tad, — pēkšņi atceras Zirnekliene. — Es no sava ķermeņa izvelku pavedienu. Vai tu to vari?

— Nē, — Zaķis bēdīgi atbild. Tik mazs, neievērojams dzīvnieciņš, un tik daudz brīnišķīgu iemaņu! Lai kā Zaķis gribētu, pavedienu viņš no ķermeņa neizvilktu. Kaut vai izstiepies.

Zirnekliene ērtāk iekārtojas tīkla stūrī un turpina stāstījumu:

— Tu gribi zināt, kā noaužu tiklu? Izlaižu garu pavedienu. Tas šūpojas vējā un aizķeras aiz kāda zariņa. Un tad, Zaķēn, otru pavediena galu es piestiprinu pie cita zariņa. Pēc tam izvelku vēl vienu pavedienu. Nu kas tur nesaprotams? Starp pavedieniem sāku tīkla aušanu. Centrā izveidoju mazākus apļus, kas nav lipīgi. Tur es parasti uzturos. Un tad tālāk aizvien lielākus un lielākus apļus, kuros noslēpti vairāk nekā 100 000 lipīgu mezgliņu.

— Tik daudz! — Zaķis neticīgi purina galvu.

— Arī tur nav ko brīnīties, tīkls ir mana medību ierīce. — Zirnekliene trauksmaini pagroza visas acis.

— Tev nu gan ir pasakaina redze, — brīnās Zaķis. — Astoņas acis! Man tikai viens acu pāris. Ja zaķiem būtu astoņas acis, tad tie saredzētu katru sīkumu.

— Tu atkal maldies, — Zirnekliene pamirkšķina vienu aci, bet pārējās septiņas vēro tīklu. — Mana redze nav nemaz tik lieliska. Ar savām acīm es neredzu vairāk kā tu, pat mazāk.

Negaidot Zirneklienes lamatas sāk vibrēt. Meža korespondents ievēro, ka tīklā ielidojusi neuzmanīga Muša un lipīgie mezgliņi kā neredzamām rokām satvēruši kukaiņa spārnus.

— Paskaties, kā tīkls ziņo par brokasta ierašanos! — sauc Zirnekliene. — Daži gan saka, ka mēs esot cietsirdīgi. Bet es tā nedomāju. Katru kukaini mēs vispirms nonāvējam un tikai tad izsūcam ķermeņa sulu.

— Kādēļ tev darbā nepalīdz Zirnekļu tēvs? — ziņkārīgi jautā Zaķis.

— Tas taču ir neciešams slaists. Viņš pat neprot noaust kārtīgu tīklu. Mēs tādēļ kopā nemaz nedzīvojam. Kad tēvs nāk ciemos, tad viņš atnes tīmeklī ietītu mušu vai kādu citu kukaini. Brīdi paciemojies, tēvs dodas projām. Ja mani nokaitina, tad pavisam vienkārši — ciemošanās laikā es viņu apēdu.

— Bet tas ir cietsirdīgi, — uztraucas Zaķis. — Apēst ciemiņu?

— Es jau tev teicu, ka tēvi ir slaisti. Un tādus nav ko saudzēt. Dažreiz tēvi nozog savas meitiņas un tur gūstā. Tām jādara viss, ko tēvs prasa. Kad meitiņas pieaug, tad tēvi aizbēg, jo nu zirnekļa meitiņa ir spēcīga un tēvu var nokost.

— Labu apetīti! — novēl Zaķis atvadoties. — Tevi gaida krietnas brokastis.

Viss būtu bijis labi, bet par tēvu apēšanu? . . . Vai par to stāstīt? Un kā lai raksta par zirnekļu nežēlību? Tēvs nozog un gūstā tur pats savus bērnus . . . Tas ir par daudz. Bet, ja zirnekļu dzīves likumi un paražas tādas ir, tad būs vien jāraksta.

Pārspriezdams redzēto, Zaķis soļo tālāk, kamēr ierauga Vāveri. Tai gan viņš neko par savām šaubām neteiks. Pļāpa. Izklaigās pa pusmežu. Vāveres niķus un stiķus viņš tīri labi pazīst.

Derības

— Hei! — Zaķis sauc un, lēkādams pa zvēru lielceļu, vicina aprakstītās lapas. — Paskaties, «Meža grāmatas» sākums!

— Pamaz, Zaķīt, — Vāvere pār plecu pārmet rūsgano astes pušķi un, šķelmīgi mirkšķinot acis, novēršas no aprakstītajiem papīriem. Atzīties lasītneprašanā nav patīkami. Varbūt kāds cits to darītu, bet Vāvere ne.

— Par ko tu, Zaķīt, rakstīji grāmatā? — iejautājas šķelme.

— Par zirnekļiem, — Zaķis norūc un vēlas, lai Vāvere vairāk neko nejautā.

Tā tas arī notiek. Vāvere nolec no zara un turpina pavisam ko citu.

— Zirnekļi — kas gan tur interesants var būt? Raksti labāk par lielajiem dzīvniekiem. Piemēram, par Vilku, — Vāvere piemiedz acis un pie sevis smejas.

— Par Vilku? — Zaķis pārjautā, un aukstas trīsas pārskrien pār kauliem. — Tu tā domā?

— Kādēļ ne? Bet vai tu sarunu no Vilka dabūsi?

— Sarunu? Tu domā — nedabūšu?

— Nē, Zaķīt, nedabūsi. Nedabūsi tādēļ, ka tev bail, — negaidīti skaļi pasaka Vāvere un sāk smieties. Zaķis saraujas. Tā ir atklāta zobošanās. Vāvere to pateica tik skaļi, ka kāds varēja sadzirdēt. Vai ir bailīgi korespondenti? . . . Zaķis to nezina, bet . . . bailīgo laikam tomēr nav.

— Kā tu teici? Man bail? — Zaķis lielīgi izrieš krūtis. — Jāsmejas … Es no Vilka dabūšu tādu sarunu . . . Nu tādu . . . Pati varēsi izlasīt. Saderam? . . .

— Uz ko? — spēlēdamās ar čiekuru, atjautā Vāvere.

— Uz burkānu.

— Burkāns man negaršo. Es nemaz to neēdu.

— Labi, — atbild Zaķis. — Ja tu uzvarēsi, es tev sameklēšu visgaršīgāko čiekuru, bet tu man — sulīgu burkānu.

Pēc derībām Zaķis soļo pa mežu un pie sevis bubina tik klusu, ka to neviens nevar sadzirdēt:

— Vilks, kur tu esi? . . . Nu, atsaucies! . . .

Bet Vilks, kam tagad pavasarī no ziemas kažoka lēstēm krīt bieza vilna, tādu vārgulīgu jautājumu nesaklausa.

Jau labu bridi Zaķis klejo pa mežu. Un visu laiku bailes negrib un negrib pazust.

— Varbūt viņu nemaz nesastapšu, — baidīdamies pieminēt Vilka vārdu, Zaķis spriež. — Varbūt ne-sa-stap-šu.

— Ko svepsti? Neko nevar saprast, — atskan rupjš bass, līdzīgs

suņa rējienam.

Ak, vai! Tas taču ir pats Vilks. Slaidas, spēcīgiem muskuļiem noaugušas kājas. Skrējienos tās ir nenogurdināmas. Auguma līdzīgs kalsnējam sunim, tikai kuplā aste nav saritināta gredzenā kā daudziem suņiem, bet nokarājas zemē līdz papēžiem. Prāva galva ar platu, spēcīgu pieri un garu purnu. Smailas ausis . . .

Gaiši brūnās acis vēlreiz nopēta Zaķi.

— Es tev prasīju, ko svepsti. Ko vispār tev vajag?

— Man . . . Redzi … — minstinās Zaķis.

— Nemurmulē, runā skaidru valodu!

— Sarunu . . . Tikai sarunu ar tevi vajag.

Ar negaidītu lēcienu Vilks atrodas Zaķim blakus. Un nu sākas skriešanās. Zaķis cilpo gar vienu koku, gar otru, pārlec krūmiņiem, iešmauc eglīšu jaunaudzē un cik spēdams ātri diedz atpakaļ. Vilkam grūti izsekot zaķa līkumainajai gaitai. Augums tam no sāniem saspiests, mugura taisna, spēcīga, bez vijīgā lokanuma. Ar tādu izmest Zaķa cilpas Vilkam neizdodas.

— Izbeigsim skriešanos, — Vilks elso.

— Vai tu mani neaiztiksi? — Zaķis neuzticīgi atskatās.

— Nē, — Vilks pakrata galvu. — Beidzot pasaki, ko tu īsti no manis gribi.

— Esmu meža korespondents, — tā Zaķis tagad sevi dēvē un, gribēdams iztapt pelēcim, glaimīgi turpina. — Tāds daiļš Vilciņš! Man vajadzīga saruna ar tevi, meža valdniek. Tu esi visstiprākais plēsējs . . .

— Tā cilvēki par mani raksta gudrās grāmatās, — noskalda Vilks. — Taču meža valdnieks es neesmu.

— Kas tad? — no tālienes Zaķis staipa kaklu.

— Nāc tuvāk, tu meža korespondent. Nebaidies! — Vilks iekārtojas ērtāk uz pērnējās kūlas. — Nezin vai tu mani sapratīsi. Mežs un Vilks — mēs esam viens vesels. Mežs baro mani, bet es gādāju, lai mežā būtu stipri un veseli dzīvnieki.

— Kā tā?

— Gluži vienkārši. Vājos un slimos izķeru barībai. Veselie, uzmanīgie no manis prot izbēgt. Nu, tu pats! Esi vesels kā rutks. Būtu slims — tevi noķertu un apritu.

— Ko tu dari, kad slimie dzīvnieki izķerti? — nerimstas Zaķis. Bailes viņam pagaisušas, un tagad pamostas drosme.

— Tu brīnīsies. Mana barība ir meža peles.

— Tādi sīkmaņi!

— Ja noķer divdesmit vai pat vairāk, tad iznāk tas pats, kas liels kumoss.

— Es tev neticu. Stāsta, ka vilki uzbrūkot ganāmpulkiem, nokožot aitas un govis.

— Klausies, korespondent, es nemeloju. Reizēm arī mēs saslimstam, tāpat kā citi dzīvnieki. Ganāmpulkam uzbrūk tikai slims vilks. Veselie parasti ir uzmanīgi un apdomīgi. To labi zina mednieki. . . Tomēr cilvēki mūsu laupīšanas kāri bieži vien pārspīlē. Mēs parasti dzīvojam vientuļās vietās un cilvēku mājām netuvojamies.

— Pasaki, kur ir tava mītne!

— Vecās grantsbedres zini? Tur izgāzusies egle. Starp saknēm es iekārtoju savu māju. Kaimiņš, kas dzīvo divu dienu skrējienā no manis, savu māju uzbūvējis koka dobumā. Kādreiz viņu apciemoju, bet vilki citu apzīmētās medību un apmetnes vietās parasti nemēdz ieiet.

— Kā tu zini, kur medī cits Vilks?

— Oža palīdz. Savus rajonus mēs iezīmējam. Ar kaimiņiem satiekos retāk, bet sazināmies tādā valodā, kuru saprot tikai vilki . . .

— Vai tad tu neesi kaitīgs dzīvnieks? — domīgi vaicā Zaķis.

— Par tādiem mūs atzinuši cilvēki, bet mežs ne. Pašreiz cilvēki sāk domāt savādāk. Saka, ka dabā esot jābūt līdzsvaram un mūs vairs neiznīcināšot. Arvien vairāk slimojot stirnas, un aļņi kļuvuši liesi. Tādēļ vilki esot vajadzīgi.

— Nu, tagad es iešu, — Zaķis paķer bloknotu un dod kājām ziņu. Viņš Vilkam īsti netic. Varbūt tā tikai blēdība. Noķers vēl viņu

un apēdīs. Melš par pelēm, bet, iespējams, patiesībā domā pavisam kaut ko' citu.

Labi, ka derības ar Vāveri nav zaudētas. Par to Zaķim vislielākais prieks. Kur gan Vāvere tagad pavasarī burkānu dabūs? Bet tā jau nav viņa darīšana.

Ticis aiz krūma, Zaķis diedz cik spēdams, pat no pavasara ūdeņu paltīm nevairīdamies. Tādā trakā steigā bieži vien notiek kas negaidīts. Tā arī šoreiz.

Zaķis uzlec uz auksta, gluma, kustīga akmens. Pat iekliegties nepaspējis, viņš ieveļas pelēkajā kūlā un paliek nekustīgi guļot.

Glums un kustīgs? Akmeņi nekustas? Laikam ne . . . Kas tas varētu būt?

Krietnu brīdi visapkārt ir klusi un mierīgi. Zaķis sadūšojas un paver acis.

Vēstulē no radiem

— Labdien! Tu rakstot grāmatu par mežu, — zālē kāds klusi pīkst. — Vāvere par to stāstīja.

«Atkal jau Vāvere maisās, kur vismazāk tas vajadzīgs,» pie sevis pukojas Zaķis. «Satikšu un pateikšu, lai nejaucas manās lietās.»

— Es laikam tevi sabradāju? Nevajag paslēpes spēlēt, — ar pārmetumu teic Zaķis.

— Ļaunā neņemu. Steigā visādi var gadīties.

— Grāmatu es rakstu. Un kas par to?

— Atnāc pie manis ciemos. Kopā ar citām vardēm es dzīvoju tepat purvmalā, kur izrakts lielais novadgrāvis.

Varde lec pa priekšu, rādīdama ceļu. Zaķis soļo aizmugurē. Pēc brīža jāapstājas.

— Te ir briesmīgi daudz ūdens, — ieminas Zaķis. — Negribu saslapēt jaunās kurpes.

— Ko nu? Man mājās ir vēstule, kura tev noteikti jāizlasa.

— Pati redzi, tālāk iet nevaru.

— Kā vēlies. Pagaidi mani tepat. Aizskriešu uz māju un vēstuli atnesīšu.

Varde aizlec pa mitrajām sūnām. Sudrabainas ūdens piles šļakst uz visām pusēm.

Kādēļ mazais dzīvnieks mīl ūdeni? Atbildi Zaķis nespēj izdomāt. Viņš nezina, ka Vardei ūdens nepieciešams, jo plaušu uzbūve un elpošana tai savādāka nekā citiem dzīvniekiem.

Niecīgās plaušas nespēj uzņemt tik daudz skābekļa, cik dzīvošanai nepieciešams, tādēļ elpošanā palīdz āda, kurai vienmēr jābūt mitrai. Gadījumā, ja āda izžūst, dzīvnieks nobeidzas.

Atlec Varde ar biezu vēstuli, uz kuras redzamas krāsainas ārzemju markas.

— Vai pats lasīsi? — Varde pagroza lielās, uz āru izspiedušās acis un piemiedz apakšējo caurspīdīgo plakstiņu; augšējais izrādās pavisam mazkustīgs.

Zaķis atloka vēstuli. To sūta Vardes radinieki no Amerikas. Tur, tāpat kā pie mums, ir varžu likumi un tikumi. Tikai daudz savādāki un īpatnējāki.

Kāds radinieks stāsta, ka dzīvojot kokā, upes krastā. Tur esot iekārtojis ligzdu. Līdzīgu tām, ko putni būvējot. Savas mājas apakšējā sienā atstājis caurumu, lai kurkuļi no koka varētu iekrist ūdenī un tur attīstīties.

Čita — Vēršu varde — žēlojas par savu likteni. Esot izaugusi pārāk liela — sverot gandrīz divus kilogramus. Cilvēki uzzinājuši, ka viņai garšīga gaļa. Tīrais posts! Ja vardes vakarā no mājām izejot uz

medībām, tad pie purva jau salasījušies cilvēki. Uz viņām pat šaujot ar bisēm. Lai tiktu pie garšīga mielasta, pērn cilvēki saķēruši 40 miljonu varžu.

Trešā lielīgi stāsta, ka iezemiešiem tā esot nepieciešama, lai iegūtu indi medību šķēpiem un bultām . . .

— Ko lai ar tādu vēstuli iesāku, Vardīt?

— Vai nepatīk?

— Kādēļ nepatīk? Vēstulē daudz saistošu lietu, bet tās nav par mūsu mežu. Grāmatā to izmantot nevaru.

— Zēl, — Varde, kā lēcienam gatavodamās, cilā kājas.

— Mūsu meža vardēm nav tādu izcilu īpašību kā taviem radiniekiem.

— Ir gan! — Varde palēkdamās nošļakstina Zaķi. — Visā mūžā mēs nedzeram ūdeni tā kā tu, Pūce vai Vāvere.

— Nesaprotu, — Zaķis papurina galvu.

— Kas tur ko nesaprast? — brīnās Varde. — Panāc tuvāk. Es tev pie auss pačukstēšu . . . Ūdeni mēs uzņemam caur ādu . . . Nu, uzraksti par to. Tā arī ir īpatnība.

— Jā, jā, — Zaķis grib atvadīties no Vardes, bet tā paspējusi aizlēkt.

Kurpes slapjas, un pašam kļūst vēsi. Purvs paliek purvs. Un Zaķis nav varde.

Zaķis piemetas piekalnītē, sausā laukumiņā, lai apžāvētos, un tad dodas tālāk. Korespondentam taču jāredz un jāpieraksta viss, kas meža dzīvē ievērojams un saistošs.

Ripo adatu kamols

Pievakarē no migas izlien Ezis un dodas pirmajā pavasara pastaigā. Dienā no saldā miega to iztraucējuši zēni, un tagad Ezis pavisam nelāgā omā.

— Labvakar, Ežu tēv! — uz zvēru lielceļa sveicina Lapsa.

— L-bvakar! Pur . . .

— Apstājies! Parunāsimies.

— Pur . . . Pur . . . Negribu.

— Kas tevi nokaitinājis? Nabadziņš. Tā noskaities, tā noskaities … — glaimīgi turpina Lapsa un kulsta asti.

Ezis neatbild. Saceļ adatas un tipina garām Lapsai savu ceļu. Biezās adatas viņu sargā. No Lapsas nav ko baidīties.

Pēkšņi Lapsas ķepa aizšķērso ceļu.

Kas tad nu? Ezis sadusmots apstājas. Spēcīgie zemādas muskuļi savelkas, un pāri melnajam purniņam pārslīd adatainā seģene . . .

Pasnaudīšu brītiņu. Gan jau Lapsai apniks un tā aizies. Tā domā Ezis, bet notiek pavisam savādāk. Lapsa kā bumbu paķer ķepās adataino kamolu un tūdaļ palaiž vaļā. Adatas ir neiedomājami asas.

— Hi-hi-hi! — Lapsai kas ienāk prātā. Zvēru taciņa paceļas paugurā, bet tālāk ir slīpa nogāze.

Iedomas iespaidā Lapsai pat Eža adatas vairs neliekas asas. Vēl pāris reižu Lapsa aso kamolu paceļ un noliek zemē.

Klāt ir paugurs un nogāze. Adatainais Ezis sāk ripot lejā.

— Hi-hi-hihī. Ko tu tagad darīsi? — čāpodama blakus Ezim, Lapsa smīn.

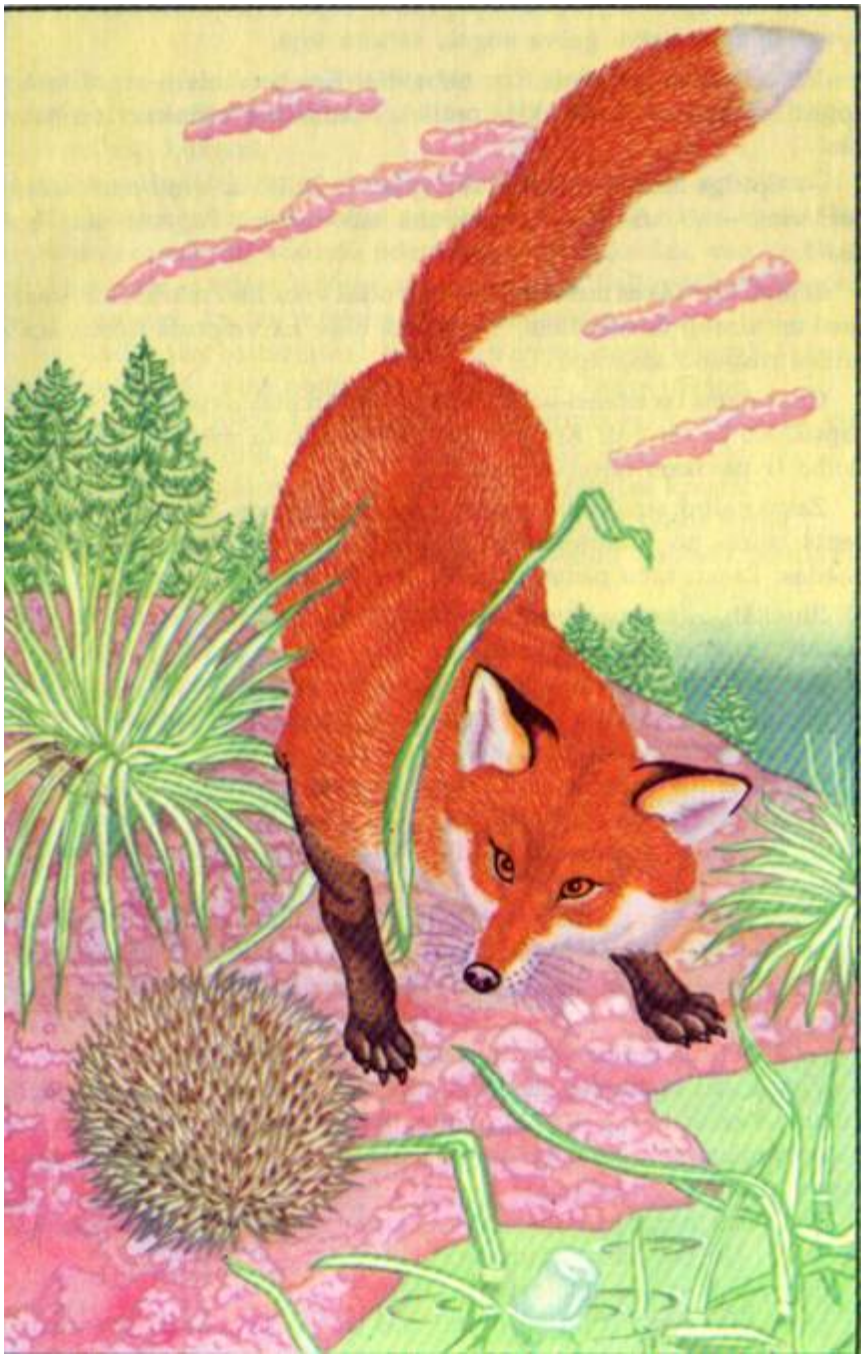

Kad Ezis apstajas, Lapsa to pagrūž ar ķepu. Ripojošais kamols neko nevar teikt. Reizēm galva augšā, reizēm lejā.

Vecais, pieredzējušais Ezis nebaidās. Kas tur liels— ripot lejā pa nogāzi! Tik un tā Lapsa klāt netiks. Adatainais kažoks viņu pasargās.

— Spītīgs Ezis! — noskaišas Lapsa. — Gribu ar viņu parotaļāties, bet viņš — nē un nē. Pat nerunā un nerūc. Pagaidi tik,

spītnieki

Ielejā, kur sākas meža pļaviņa, atrodas vecs linu mārks, kas vasarā susē un aizaug ūdenszālēm. Tagad tas blāv kā vientuļa ūdens acs ar saules rūsgano atspulgu . . .

Cilpodams pa smalci un žāvēdams samērcētās ķepas, zaķis ierauga Lapsu. Ko tā tur ceļ? Ko veļ? Ko grasās mārkā mērcēt? Kūmiņa izrīcība ir pavisam nesaprotama . . .

Zaķis paliek smalcē un vēro Lapsas darbošanos. Ja meža korespondents izlīdīs no krūmiem, tad gudrās Lapsas izdarības būs pavisam citādas. Lapsu taču pazīst visi. Un arī Zaķim tā nav sveša.

Plunkš! . . . Adatu kamols ieveļas ūdenī. Plunkš! Mīksti loki viļņojas un noslāpst krastmalas zālēs.

Ak, tu Lapsa! Ezis nav gaidījis. No ūdens viņš baidās vairāk nekā no visniknākā plēsēja . . . Kamols atritinās. Ezis pat neprot lāgā peldēt, ar kājām prot tikai kuļāties ūdenī.

Krasts ir tuvu. Bet krastā Lapsa, medību iekārē saniknota. No tās Ezim bail . . . Mārka otru pusi, kur būtu glābiņš, Ezim nesasniegt. Tik daudz spēka un prasmes nepietiks. To adatainais dzīvnieks ļoti labi zina . . .

Mazās kājeles iepinas piekrastes zālājā. Ezis pūlas cik spēdams. Sirds vai pušu plīst. Odens smeļas mutē. Bet krastā klusi smilkst Lapsa. Ežu paps smagi elso un virs ūdens izslej purniņu. Gaisu, viņam vajag gaisu!

— Hi-hi-hī! Beidzot adatu kažoks atvērās. Hi-hi-hī.

Virs ūdens snaikstās smailais, melnais purniņš. Dziļi, dziļi ieelpo gaisu — svaidzinošu, nepieciešamu. Bez mitas Ezis ķepurojas, bez mitas bradā pa seklumu. Bez spēka lien cauri zāļu biezokņiem. Un tālākais vairs nav novēršams.

Bet Zaķis nespēj iejaukties. Pat meža korespondents nokavē palīdzēt . . . Un palīdzēt vajadzēja.

Ezis savās mājās neatgriežas. Nekad . . .

Savdabīgi bargi ir meža likumi, kas stāsta, ka parasti stiprais pieveic vājo.

Dažada skaistuma izpratne

Ar katru dienu saule silda vairāk un vairāk. Dzied putni. Tālumā rej stirnu buks. Dobji ducina vaboles. Ap ziediem zumēdamas lidinās bites un citi kukaiņi.

Skan mežs. Un tīrumi, kuros pārziemojusi labība, arī skan.

Klejodams pa mežu, Zaķis nonāk pie ezera. Arī tas skan. Skan vienā skanēšanā. No sasilušā ūdens degunus izbāzušas, vardes klaigā cik spēdamas. Dažām galvas sānos izplešas lieli pūšļi. Korespondents nospriež, ka tās ir vislielākās klaigātājas.

— Kādēļ jūs bļaustāties? Kādēļ traucējat meža mieru? Jāmeklē papildspēki, lai ezerā nodibinātu kārtību, — Zaķis uzsauc.

Neviens par meža korespondentu neuztraucas, neviens uz viņa jautājumiem neatbild. Troksnis laikam pārāk liels.

Pēc atkārtota jautājuma tuvākā Varde izrāpjas krastā. Tu ko teici? — viņa saka, un pūšļi galvas sānos sarūk. a— Protams. Kādēļ jūsu kompānija tā klaigā? Tas nav pieklājīgi.

ˆKādēļ uzvedaties nekārtīgi?

— Nekārtīgi uzvedamies un klaigājam? Kas to saka?

— Es, meža korespondents!

— Korespondent, vai tā ir klaigāšana?

— Kas gan cits? — Zaķis kļūst nervozs, vļ ˆ 2ēl gan, tev nav muzikālās izglītības.

ˆ — Kā tad tā? — Zaķis uztraucas par tādu apvainojumu un kustina garās ausis. Vai tas nav par traku? Pārmest meža korespondentam, kuram tik labi attīstītas ausis, mūzikas izpratnes trūkumu?

Bet Varde sēž un bola apaļās acis. Varbūt pat smīn?

— Tu gribi teikt . . . Gribi teikt, ka man trūkst muzikālās dzirdes? — noskaities Zaķis vēlreiz izslej un nolaiž ausis. — Vai to gribi apgalvot?

— Kvorr, kvorrrr . . . Tieši tā.

Zaķis apmulst par tādu necienīgu atbildi, nokustina purniņu, grib ko teikt, bet nespēj izdomāt pienācīgu sakāmo.

Zel, ka tu nesaproti mūziku. Pašreiz mēs meža ezerā sniedzam neskaitāmus bezmaksas koncertus. Tas, ko tu dzirdi, ir otrā varžu simfonija.

— Simfonija? . . . — Zaķim aizraujas elpa. — Un to tu dēvē par simfoniju? . . . Labāk ieklausies melodiskajās, skanīgajās putnu dziesmās.-

— Tie ir solisti. Bet mums vesels orķestris un koris. Tiesa, putni dzied skanīgi, bet man liekas, mēs muzicējam vēl melodiskāk. Ieklausies vērīgāk, Zaķi!

— Nestridēsimies. Labāk pasaki, kādēļ tu varžu koncertu nosauci par otro simfoniju!

— Pirmā simfonija bija pavisam savādāka. To atskaņojām ikru nēršanas laikā. Pašreiz priecājamies par paveikto un gaidām, kad izšķilsies varžu mazuļi. Pienācis brīdis, kad atskaņojam citu — otro simfoniju.

— Ak tā, — Zaķis nomierinās. — Nav nekādas vajadzības tev ko pretī iebilst. Kādam nolūkam pie tavas galvas izplešas pūšļi?

— Ar to palīdzību vieglāk muzicēt.

Pēc brīža meža korespondents ļipato tālāk. Iespējams, ka vardēm šāds koncerts patīk. Viņam ne. Meža skaistuma izpratnes ir dažādas. Tāpat kā dziesmas un dziedātāji. Un vai tad kāds grib dziedāt neglīti?

Ūdens jātnieks

Pēc brīža Zaķis apstājas. Strīds ar Vardi par mūziku bija nepatīkams. Pat apvainojošs. Bet vai Vardei patiesību ieskaidrosi?

Šoreiz arī Zaķis taisnību nestāstīja. Dzirdei garās ausis neder. Tām pavisam cits uzdevums. Lai cik divaini izklausās — ausis Zaķim palīdz regulēt ķermeņa temperatūru. Zaķim, nabagam, nav sviedru dziedzeru, kas citiem zīdītājiem palīdz šai ziņā.

Zaķa ausīs sazarojas tūkstošiem sīku asinsvadu. Karstā laikā tie izplešas, asinis ieplūst ausīs un atdod gaisam lieko ķermeņa siltumu. Aukstumā otrādi — asinsvadi sašaurinās, ausīs ieplūst pavisam maz asiņu, un Zaķis saglabā nepieciešamo siltumu.

Nav vērts par vardēm vairs domāt. Vēl tik daudz dažādu darbu. Pirms došanās tālāk Zaķis nolemj padzerties.

Pieliecoties tuvāk ezera līmenim, viņš ierauga pavisam dīvainu parādību. Peld Karūsa, bet uz kumbra tai uzmeties piecus sešus centimetrus garš jātnieks ar asti kā pelei. Brīnums! Lielā Karūsa nespēj tādu nieku nokratīt! Vērojot neparasto notikumu, Zaķim pat padzerties aizmirstas.

— Udensjātniek! Apstājies! — viņš sauc.

Veltīgi! Ne viens, ne otrs aicinājumu nedzird. Pēkšņi Zaķis saskata Karūsas bailēs ieplestās acis, jātnieka samtaini melno kažoku un smailo purnu, kas iedūries zivs mugurā.

Karūsa ar jātnieku pazūd un, lai kā Zaķis gaida, krasta tuvumā vairs neparādās.

Meža korespondents pietupstas un sāk pārdomāt redzēto. Karūsa — tā ir visiem pazīstama zivs. Bet melnais dzīvnieks uz kumbra? Tāds mežā nekad nav manīts . . . Varbūt ieceļojis no citurienes? . . . Ja ieceļojis, tad kā viņš tik brīvi var saimniekot ezeriņā? . . . Varbūt izdarīts kāds noziegums? Iztēlē Zaķis sevi iedomājas izmeklētāja lomā.

Tas būtu nozimlgi, ja Zaķis atklātu kaut ko citiem nezināmu un mežam noderīgu. Viņa darbs tad saglabātos meža vēsturē. No paaudzes paaudzē. Zaķis iedomājas, kā bērni un bērnu bērni par viņu spriestu, kā slavētu padarītos varoņdarbus meža labklājības labad . . .

Kā lai sāk izmeklēšanu? Par to Zaķim nav ne jausmas . . . Izmeklētājam jānopratina liecinieki. Bet kur tagad, visdarbīgākajā laikā, kad visi ce[*un* būvē mājas, ņemt liecinieku? . . . Pavisam nelāga lieta . . .

Sveiks, Zaķēn! Ko tu tik bēdīgs tupi? — kāda Varde pārtrauc lēkāšanu un apsēžas blakus Zaķim.

Atkal Varde! Meža korespondents nepatikā novēršas. Atkal būs runa par mūziku un simfonijām. Taču tieši šajā bridi Zaķi pamostas izmeklētājs. Viņš saglauž ūsas, nokustina ausis un, appētljis Vardi, jautā:

— Kur tu biji rīta cēlienā?

— Tepat ezerā. Plunčājos un muzicēju.

— Muzicēšana mani neinteresē. Es prasīju, kur tu biji?

— Vai dieviņ, es jau teicu, ka plunčājos ūdeni.

— Nu labi, — Zaķis dziļdomīgi kaut ko pārdomā. — Vai Karūsu redzēji?

— Redzēju.

— Un ūdensjātnieku uz pleca?

— Redzēju.

Zaķim acis ieplešas platas jo platas. Viņa svarīgajā, nopietnajā darbā atrisinājums ir ļoti tuvu.

Pēkšņi Varde sāk smieties:

— Kādēļ tu viņu par ūdensjātnieku dēvē?

Zaķis grib aizrādīt, ka jāatbild pieklājīgi, bet pēdējā bridi atturas. Ja Varde smejas, tad varbūt nekā briesmīga nav.

— Kādēļ tu viņu par ūdensjātnieku dēvē? — Varde vēlreiz pārjautā.

— Jātnieks viņš ir. Un turklāt vēl noslēpumains.

— Noslēpumains? Kas tur par noslēpumiem? Vai tad tu viņu nepazīsti? Tas ir Udenscirslis.

Varde turpina:

— Tie ir laupītāji, gatavie laupītāji. Ezera krastā dzīvo vairākas ģimenes. Ne dienu nav miera no viņiem. Pats Cirslis ir mazs, bet negriež ceļu pat vairāk reižu lielākam laupījumam. Cik daudz Varžu viņš nobendējis! OdenI tas peld un nirst ne sliktāk par zivi. Medībās ejot, viņš aizver ausis un nāsis. Cirslim ūdens nekaitē. Apmatojums tik biezs, ka ādu nevar saslapēt. Izkāpj krastā, nopurinās, un kažoks sauss. Laupītāji, gatavie laupītāji! Karūsai, kuru tu redzēji, tagad beigas.

— Ak tā, — Zaķis novelk un dodas padzerties.

Meža korespondentam nav nemaz tik viegla dzīve. Daudz jāzina,

daudz jāiepazīst. Bet vai kāds tic, ka Zaķim grūts darbs? . . .

Ķīmijas profesors, kas tomēr nav profesors

Meža ikdiena rit ierastā gaitā. Zemākus un augstākus toņus ducina vaboles. Spindz svītrainās lapsenes. Gar ūdens peļķi lidinās mazi tauriņi — zilenīši. Ķirzaka gluži kā jūrmalā sauļojas. Svaigo pļaviņas zāli plūc stirnu ģimene. Pa tikai skudrām zināmiem ceļiem kā nepārtrauktas karavānas plūst rūsgano kukaiņu straumes.

Zaķis pagrauž sulīgos zāles stiebrus un meklē kaut ko interesantu.

Skat, celms pašā zvēru lielceļa malā! Mazliet satrunējis, bet tieši kā radīts sēdēšanai. Zaķis piemetas uz celma, lai atpūtinātu noguruš ās kājas.

Garausis nav vēl ne bridi sēdējis, kad kāds sāpīgi iedzeļ.

— Uzmanīgāk! — Zaķis pamet skatienu pāri plecam. — Vai nepazīsti? Esmu meža korespondents. Par tādu nepieklājību ņemšu un uzrakstīšu feļetonu.

Ķepā Zaķis tur rūsgano meža Skudru.

— Par ko tu ta, korespondent? Es neesmu vainīga, — lūdzas Skudra.

— Bet tu taču kodi.

— Nūja. Ko lai citu dara? Tādas lielas ausis, bet laikam kurls esi kļuvis. Saucu, saucu, lai nemaisies mums pa kājām, bet tu sēdi kā sēdējis. Varēji neslinkot un pakustināt ausis, tad manu balsi saklausītu. Mekas cits neatlika, kā tev iekost. Paskaties, cik daudz skudru stāv bez darba. Labāk atbrīvo ceļu, nevis sadomā kaut kādus sliktus rakstus. Ne par mani, bet tevi jāraksta sūdzība.

Pag, pag, nomierinies. Vai tad es zināju, ka te jūsu ceļš uzbūvēts? Ja nesūrkstētu, es kodumu būtu aizmirsis. Paiesim malā/_Ja jau esam tikušies, tad man ar tevi jāparuna.

— Ko tu īsti vēlies? — jautā Skudra.

Bet Zaķis smalko Skudras pīkstienu īsti labi nesadzird. Celma viņā pusē kukaiņi nav manāmi. Zaķis atkal apsēžas, bet Skudra pa kreveļaino mizu uzskrien augšā un nostājas Zaķim pretī.

Es nesaprotu vienu lietu. Izejot no mājām, jūs tūdaļ nokļūstat zāļu, sūnu un ķērpju biezokņos. Pat katrs smilšu graudiņš līdzinās prāvam akmenim Ka iespējams tādos džungļos tik maziem dzīvnieciņiem iekārtot ceļus"

— Vienā skudru mājā mūsējo ir ļoti daudz. Tu nemaz neproti tik tālu izskaitīt. Un ko tu zini par kolektīvā darba iespējām? Ceļus neiekārto viena skudra, bet visa saime kopīgi. Savas trases mēs iezīmējam ar īpašiem smaržīgiem pilieniņiem. Smaržīgo vielu izgatavojam pašas, katra savā ķermenī. Skrienot pa mežu, mēs ar

vēderiņu pieskārāmies pie zemes. Kur pieskārāmies, tur paliek pilieniņš. Citas mūsu saimes skudras dodas pa smaržīgajiem ceļiem gluži kā suņi pa pēdām. Protams, arī tās trasē atstāj savus pilieniņus. Smarža noder kā viena pūžņa iemītnieku sazināšanās līdzeklis. Tā mēs iekārtojam ceļus, un nomaldīties no smaržu viļņa nevar. Gudri cilvēki izpētījuši, ka mums esot sarežģīta ķīmiskā sazināšanās.

— Tad jau tu esi ķīmijas profesors!

— Nepārsteidzies, Zaķi. Neesmu profesors, bet vienkārša darba Skudra. Ķīmiskā sazināšanās mums ir iedzimta.

— Paldies! To es saprotu, — Zaķis pasmaida. — Bet tālāko neˆSunim ir prāvs deguns, tādēļ viņš saož pēdas. Bet kā tu?/ Tev taču nav suņa deguna. ˆ

— Man nemaz tādu nevajag. Ne vienmēr paši lielākie deguni ir labākie saodēji. Vai tu ievēroji divus taustekļus virs manas galvas?

— Un tas ir tavs deguns? — Zaķis izbrīnā iepleš acis.

— Ne gluži tā. Tās ir antenas.

Kā televizoram, gluži kā televizoram! — nenociešas Zaķis.

— Var arī tā sacīt. Uz katras antenas atrodas ožas un taustes uztvērēji. Piemēram, man ir 211 ožas pauguriņu un 1720 taustes sariņu. Ja netici, saskaiti, — Skudra pašķiebj galvu un pieliec antenu tuvāk Zaķim.

— Ticu jau, ticu! — Zaķis atrunājas. Nav ne vēlēšanās, ne vajadzības tik tālu skaitīt.

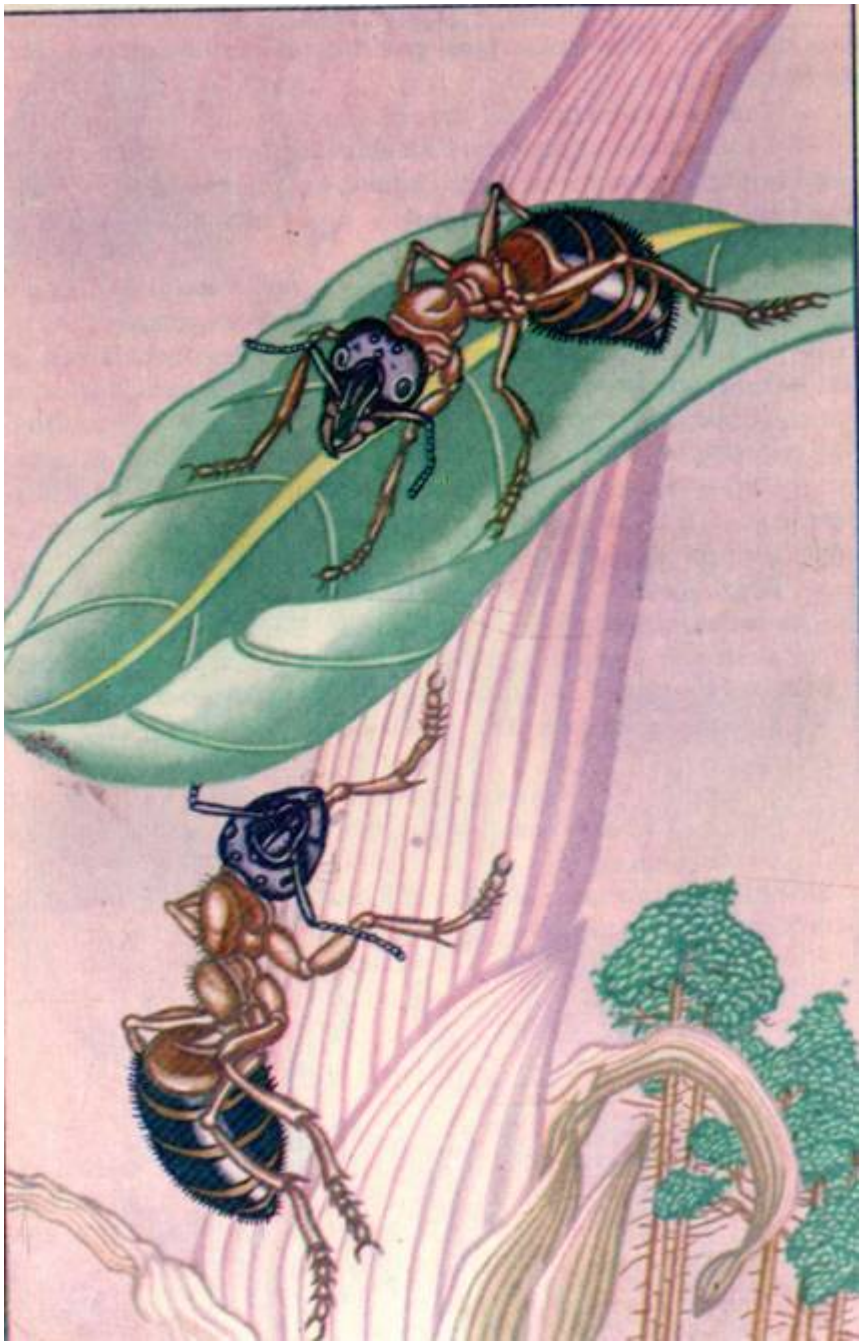

— Antenas ir kustīgas, — Skudra saka. — Vienā laidā mēs aptaustām un apostām apkārtējos priekšmetus. Tava un suņa oža ir gaužām nepilnīga.

— Tam es nepiekrītu. Kā tad tā? . . .

— Tad klausies! Priekšmetu smarža un forma skudrām saplūst vienā sajūtā. Tu smaržu uztver ar degunu, bet priekšmeta veidu

saskati ar acīm. Tieši tādēļ tu nespēj saost. . . apaļu smaržu. Jā, jā, tu pareizi dzirdēji — apaļu smaržu.

Kā tad smarža var būt apaļa? Tas nu gan ir jocīgi, — Zaķis pašūpo galvu un nevar iedomāties, kāda būtu apaļa smarža.

Mēs, skudras, uztveram apaļas, kantainas, grumbuļainas, gludas, mīkstas un cietas smaržas. Vēl vairāk! Pasakām, kur priekšmetam strupāks, kur smailāks gals. Tev to, Zaķi, grūti saprast, jo tev nav telpiskās ožas. Tavs deguns nesaodīs to, ko skudras antena.

— Uh! — Zaķis nopūšas. Galva sāk reibt no Skudras izklāstītajāmˆ gudrībām. Tik mazs kukainis, bet ar tik dīvainiem un sarežģītiem apkārtnes izpētes paņēmieniem!

— Redzi, Zaķēn, — atkal iepīkstas Skudra. — Tu droši vien nezini, ka mums vāji attīstīta redze un dzirde. Kādas manas attālas radinieces piedzimst . . . aklas. Tās tāpat būvē mājas, tāpat izveido ceļus, tāpat dodas medībās un atgriežas mājās. Visu izdara bez redzes. Tikai aklajām skudrām uz antenām ir vēl vairāk taustes sariņu un ožas pauguriņu . . .

— Atvaino mani, — Zaķis pārtrauc Skudru, pielec kājās un ļipato prom. Sāks vēl klāstīt nezin kādus brīnumu brīnumus. Jau tagad Zaķim no dzirdētā griežas galva.

Savādi ir mazpazīstamie meža iemītnieki, kuri katrs ar dažādām īpatnībām piemērojas dzīves apstākļiem.

Pele rapjas koka

Negaidīti ātri iestājas vakara krēsla. Cilpojot mājup, biezajā krūmājā Zaķis apstājas. Nu gan brīnumi! Pele uzrāpusies kokā? . . . Un kur tā tik glītu kažoku pašuvusi? Mugurpusē apmatojums gaiši brūns, mazliet dzeltenīgs, zem pakakles krūtis baltas, pēdas rūsganas, ar gaišiem pirkstiem . . .

Meža dzīvnieki biezākus tērpus pasūta, kad tuvojas ziema. Bet Pelei lieka greznība — pavasarī iegādāts jauns kažoks!

— Labvakar! pastiepies uz pakaļkājām, Zaķis sveicina kāpelētāju. — Vai tu gadījuma neesi kļūdījusies? Peles parasti pa zemi tekalē, nevis kokos kāpj. Un pēc Vāveres tu neizskaties.

— Ak vai! Tādu aplamu valodu! Mani dēvēt par Peli un Vāveri! Tas ir mazliet par daudz.

— Izlūdzos piedošanu. Tā nav pārskatīšanās, bet nezināšana,

Zaķis taisnojas.

— Ar nezināšanu neviens nelepojas. Ja kāds ko nezina, tad mācās, — dzīvnieciņš nogroza melnās, spīdīgās ačeles.

— Labprāt! — Zaķis atver bloknotu, bet vējš, nerātnelis, izrauj aprakstīto lapu un aiznes augstu kokā. Tā aizķeras zarā starp briestošajiem pumpuriem un lejā nekrīt.

Tievāku koku varētu pakratīt, bet resno melnalksni nav ko mēģināt iekustināt. Zaķis žēli noraugās bloknota lapā. Tur pierakstīts viss saistošais, ko stāstīja Skudra. Par ožas pauguriņiem un taustes sariņiem — visu nemaz nevar atcerēties. Kauns otru reizi iet pie Skudras un pārjautāt. Ko gan viņa domās par tādu neuzmanīgu meža korespondentu?

Bet lapa, ieķērusies zarā, dreb, un Zaķis kokā kāpt neprot. Izmisīgi viņš skatās visapkārt, kamēr atkal ierauga mazo dzīvnieciņu.

Paklausies, vai tu nevari man palīdzēt? — prasa Zaķis.

— Kas noticis?

— Vējš izrāva no mana bloknota lapu un uznesa kokā. Redzi, kur tā ieķērusies. Esi tik labs un nostiep to lejā!

— Tas ir tīrais nieks, — atsaucas dzīvnieciņš un, veikli kāpelēdams, pa vistievākajiem zariņiem nokļūst pie lapas. Satvēris to zobos, dzīvnieciņš pa stumbru rāpjas lejā.

— Paldies, — pazaudēto un atkal atgūto lapu zaķis dziļi iebāž bloknotā. — Izsaku visdziļāko pateicību par «Meža grāmatas» materiāla glābšanu. Bet tagad varbūt iepazīsimies! Citādi es atkal kļūdīšos.

— Esmu Susuris. Mazliet līdzīgs pelei, bet turpmāk, lūdzu, mani nesajauc ar viņu.

— Pacentīšos! Patīkami būtu ko dzirdēt par tevi.

— Es esmu viens no vismazākajiem meža zvēriem. Cilvēki stāsta, ka mūsu ķermenis bez astes esot tikai septiņus centimetrus garš. Varbūt viņiem taisnība. Man mājās mēra nav, tādēļ savu garumu izmērīt nevaru. Un kāda pēc tā vajadzība? Pavasarī sameklēju draudzeni. Tā ir tikpat liela, cik es. Krūmu pazarē kopīgi uzbūvējām māju. Apaļu kā bumbu un iekšpusē izklātu ar mīkstām spalviņām. Atzīšos, ka mana sieva mīl ērtības un siltumu. Saltie vēji mūsu mājā neiekļūst.

Lielākas grūtības sākas jūlijā. Tad atskrien bērni un manai sievai ir darba pilnas rokas. Siltajā, mīkstajā dzīvoklīti mūsu bērni aug ātri. Rudeni tie ir tikpat lieli kā mēs un tāpat prot veikli kāpelēt pa zariem. Tu jau redzēji, kā es to darīju.

Septembrī no lapām, sūnām, zālēm un zariem mēs būvējam citu — ziemas māju. Šoreiz tā neatrodas kokā, bet uz zemes. Ja oktobris ir silts, tad visa mana ģimene vēl kāpelē pa kokiem. Kad naktīs parādās pirmās lielākās salnas, mums sāk nākt miegs. Tad susuri dodas ilgstošā

guļā. Savā mājā dažreiz noguļam piecus, dažreiz pat sešus mēnešus. Lai pārciestu ziemas auksto laiku, rudeņos mēs pamatīgi uzbarojamies. Pērn es biju tik dūšīgs, ka grūti bija saskatīt man kājas. Nobarojos apaļš kā tauklodīte. Guļot iztiku ar saviem taukiem un pavasari pamodos atkal slaids. Nu tāds, kādu tu mani tagad redzi.

Mēs patiesībā mīlam siltās vasaras. Ziemas aukstumu neciešam. Ne velti visi mani pārējie radi iecienījuši Viduseiropas zemes, kur ziemas nav aukstas . . . Liekas, es visu par sevi pastāstiju.

— Pagaidi! Gribu uzzināt, kas tev vislabak garšo, — to Zaķis pajautā tādēļ, ka pats vēl nav vakariņojis.

— Es ēdu riekstus, graudus, sēklas, ogas. Citreiz pamielojos ar kāpuriem un kukaiņiem. Parasti dienā slēpjos un tikai pievakarē izeju meklēt barību.

Zaķis vēl grasās ko jautāt, bet piemīlīgā Susura vairs nav. Tas pazudis kā nebijis.

Varen veikli! Biezoknī nokust zars. Sašūpojas lapa . . . Varbūt tur medību gaitās aizsteidzas mazais dzīvnieks, kas mīl siltumu un sauli, kam nepatīk ziemas sals un sniegs. Ej nu sadzen tam pēdas! . . .

Virsraksts gan jāmaina. Nevis Pele, bet Susu ris rāpjas kokā.

Ezis bez adatām

Pienāk rīts ar putnu dziesmām, ar vizošu saules lēktu un zilgmojošiem rasas dimantiem īsajā pavasara zālienā. Paiet rīta cēliens, nedaudz pieklust skanīgās putnu balsis, un sākas meža ikdienas rūpes. Un katram tās ir savādākas.

— TirlI-tirlī-tirlI-tirlī-bum! — līdzīgi dziedāja Vinnijs Pūks, un apmēram tāpat pie sevis dungo Zaķis. Meža korespondentam nav noliegts dziedāt. Pavasarī var dziedāt visi. Kā katrs prot, kā katrs var.

— Viens, divi, trīs, tirlī-tirll-bum! — korespondents lepni soļo pa taciņu. Pavisam īsā laikā «Meža grāmata» kļuvusi biezāka. Ar to var tikai lepoties. Zēl, ka tuvumā nav Vāveres. Pastāstītu par vakardienas tikšanos ar Susuri. Droši vien Vāvere nemaz tādu dzīvnieku nepazīst. Iedomīgā, to tik vien prot atgādināt, ka esot pati veiklākā kāpelētāja. Bet Susuris? Liekas, tas prata kāpelēt vēl veiklāk nekā Vāvere. Un nemaz tik iedomigi ar savu māku nelepojās! Lai arī Vāvere ir mana draudzene, tomēr raksturs tai nelāgs . . .

— TirlI-tirlī-bum! . . .

Viņš, Zaķis, ir pavisam savādāks. Meža korespondents, bet vai viņam ir tā iedomība, tā lielība, kas Vāverei?

— Tirlī-tirlī-b . . . Stop! Kas tas tāds? .. .

Sūnās valstās brūns . . . maizes klaips. Un ja nu tas nav maizes klaips? Kur tāds mežā radies? . . . Bet pēc klaipa izskatās.

Paga . . . Paga . . . Vai tas nav Ezis? . . . Laikam gan. Tas vairāk līdzinās Ezim nekā maizes klaipam … Ja nu tiešām Ezis, kur tad pazudušas asās adatas? . . . Brūnajam adatu tiešām nav . . . Ahā! Ezis būs pie friziera bijis un visas noskuvis. Ak tu blēdis! It kā viņu neviens mežā nepazītu. Pag, pag, kādēļ Ezis tā darījis? . . . Adatas taču viņam noder aizsardzībai? Tas ir savādi, pavisam savādi. Eža blēdība nopietni jānoskaidro. Mežā bez iemesla neviens neko nedara . . .

— Sveicināts! — Zaķis šķietami vienaldzīgi saka, tomēr baidās dzīvnieku nosaukt par Ezi. Iznāks vēl tāpat kā ar Susuri. Pašam kauns vien tik būs.

Dzīvnieks nobīli sakustina galvu. Tā pazūd tumšā, šaurā alā. Savādi! Ezim nav kustīga galva un tik garš kakls . . . Kas tas par dīvainu radījumu? Mežā tāds nekad nav redzēts. Vismaz Zaķis neatceras . . . Ja dīvainis negrib runāt, tad jāpagaida. Redzēs, ko viņš tālāk darīs . . . Un kaut kas jādara būs.

Zaķis paslēpjas aiz bērza stumbra un vēro dzīvnieku. īpatnis ar brūno čaulu uz muguras guļ. Nekustas un guļ. Kājas nokarājas kā beigtas. Tāpat kakls un galva . . . Cik ilgi tā var gulēt? . . .

Cik ilgi? Nepazīstamais Zaķim to nesaka. Ja kāds grib gulēt, tad nav jāpiesakās pie Zaķa, kaut arī viņš būtu meža korespondents.

Pēkšņi no šaurās alas dzīvnieks izbāž garo kaklu un mazo galvu. Citās alās sāk kustēties četras kājas . . .

Un tālāk? . . .

Dīvainis soļo uz purvu. Kājas stīvas, kokainas. Nepazīstamais klibodams klumburo sūnās . . .

Tagad ir noskaidrots — Ezis tas nav. Kaut ari viņš būtu pie friziera bijis. Tik neveikla gaita Ezim nekad nav bijusi.

Zaķis uzmanīgi čāpo aizmugurē. Nav iespējams kaut ko vairāk iepazīt.

— Apstājies! — Zaķis iebrēcas. Nekas cits pašreiz prātā neienāk. — Es esmu meža korespondents! Saproti, korespondents!

Dīvainis apstājas. Šķiet, visi locekļi pamiruši. Stāv, tad izslej kaklu ar mazo galvu:

— Vai te kāds ko teica? Vai kādam ko vajag? … Es pieņemu tikai . . . sestdienās . . .

Ko viņš pļāpā? . . . Varbūt apceļ Zaķi?

— Gribu ar tevi runāt, — stingri un nopietni saka Zaķis.

— Runāt? Kāds grib runāt? Vai vispār jārunā? . . . Neko es nesaprotu.

— Pirmais jautājums . . .

— Vai jautājums ir runāšana? . . .

— Vai tu esi Ezis bez adatām?

— Kāpēc lai es tāds butu? Kāpēc? . . .

— Atbildi! Vispirms atbildi.

— Es jau atbildēju … Ko tu vēl gribi?

— Tātad tu neesi Ezis ar noskūtām adatām?

— Man nepatīk muļķīgi secinājumi. Uzmanies! Nemēģini mani aiztikt. Esmu Latvijas savvaļas dzīvnieks, kuru sargā likums. Esmu tik reti sastopams, ka cilvēki mani izsludinājuši par saudzējamu.

— Re, cik labi! Mani medī mednieki, suņi dzen pēdas, bet es bez visa likuma dzīvoju, — saka Zaķis. — Kur tu savas adatas pazaudēji?

—Tās nekad man nav bijušas, — iepukšķas dzīvnieks, un tas atgādina klusus smieklus.

— Kādēļ tev uz muguras čaula?

— Tev nav sevišķi daudz zināšanu. Bet es to piedodu. Dzīvnieki ar jaunāku izcelsmi nekad nav bijuši apveltīti ar gudrību. Iegaumē, ka man nav čaulas kā Gliemezim vai Vēzim. Purva bruņurupucim vienmēr bijuši kaula vairogi. Paskaties, tādi atrodas arī vēderpusē. Vairogus nekad nevar sajaukt ar čaulu. Iegaumē, ka bruņas mani brīnišķīgi aizsargā. Ja kāds uzbrūk, ievelku kājas un galvu zem vairogiem. Neviens neko nevar padarīt! Atceros, reiz Jenotsuns mani iegrūda ezerā. Pēc tam pats bija pārsteigts. Odens man ir otrās mājas. Peldēt es protu veiklāk nekā iet.

— Brīnišķīgi! Ari man derētu tādas bruņas. Paslēptos tajās, un Lapsa man netiktu klāt. Staigātu apkārt un smilkstētu. Peldēt gan es labi neprotu . . . Saki, kur lai tādas bruņas nopērku?

— Nevaru pateikt. Es tevi apskaužu cita iemesla dēļ. Tik skaisti, stipri zobi! Man tādu nav … Ar raga plātnītēm, kam asas malas, es nokožu augus. Tas nav viegli. Kamēr starp plāksnītēm saberžu augu lapu, paiet krietns bridis. Zobi, tas būtu pavisam kas cits!

— Varbūt tev vēl kas patīk? — Zaķis dižojas Purva bruņurupuča priekšā.

— Tavas ātrās kājas. Man būtu vieglāk pa sauszemi pastaigāties.

— Peldešanai tās neder. Un kā tu tās paslēptu zem mazajām bruņām? Nepietiktu telpas.

— Iespejams, — Purva bruņurupucis paloka galvu. — Iespējams! Savā dzīvē es vēl gribētu pieredzēt ziemu, redzēt ledu un sniegpārsliņas. Tās laikam ir ļoti skaistas!

— Neuztraucies! Paies vasara, paies rudens, un pienāks ziema. Tad varēsi sniegu apskatīt, cik vēlies.

— Tas nekad nenotiks.

— Kā tad tā? Vai tu vairs negribi dzīvot?

— Gribu, — Purva bruņurupucis kļūst skumīgs un sāk raudāt.

— Tad ziema būs un tu sniegu redzēsi!

— Nekad. Tas nekad nenotiks. Man jau ir vairāk nekā 50 gadu, un es sniegu neesmu redzējis. Pērn mans draugs siltajās zemēs nosvinēja savu 299. dzimšanas dienu, un arī viņš ziemu nebija redzējis. Es pat apsveikumu viņam aizsūtīju. Varbūt vēl nodzīvošu 50 gadus, bet ziemu neredzēšu.

— Kā tad tā? Mes visi redzam ziemu. Vai tev savādākas acis?

Nevis acis, bet raksturs. Citādāks nekā tev. Man ir aukstas asinis, tev siltas . . .

— Atvaino, es savējās neesmu mērījis.

— Nav svarīgi. Kad rudeni kļūst vēsāks, man gribas gulēt. Cik zinu, tu uzaudzē siltāku kažoku un visu ziemu skraidi apkārt. Vienu gadu izmēģinājos sagaidīt ziemu un sniegpārsliņas. Neizdevās. Uznāca tāds miegs, ka pat neatminos, kā apgūlos. Pamodos pavasarī, kad saule jau silti sildīja, un tā arī sniegpārsliņas neieraudzīju. Vai tad es tur esmu vainīgs? …

Purva bruņurupucis sāk raudāt un, klumburodams uz ezera pusi, nosauc:

— Latvijā par mani vēl maz zina, jo lielāko dzīves daļu es slēpjos purva slīkšņās. Gādāšu, lai par mani zinātu vairāk! . . .

Jocīgs dzīvnieks! Kāda jēga visu dzīvi pavadīt purva slēpnī? Dzīvot tur un neko neredzēt? Un kas par iedomību! «Es esmu maz pazīstams, par mani jāinteresējas, mana dzīve jāpēta.» Kādēļ?

Nē, nē, Zaķim nevajag kaula vairogu, un nevienam viņš neatdos

savas ātrās kājas. Katrs dzīvnieks apkārtnei piemērojies ar saviem savdabigiem līdzekļiem.

Savas ātrās kājas Zaķis Bruņurupucim nedāvās. Lai viņš velti necer, lai velti nesapņo!

Reids meža

Zaķis nolien egļu smalcē pasnaust. Tik daudz pieredzējumu, tik daudz piedzīvojumu. Mežs tomēr ir ļoti sarežģīts, un ikvienam vajag savu laiku atpūsties. Zaķis noliek galvu uz zemes un vienā mirkli aizmieg.

Sapņos rādās maizes klaipi un eži ar noskūtiem kažokiem. Beidzot — Bruņurupucis ar tik garu kaklu kā makšķeres kātu . . .

Kāds rausta pie pleca.

— Tev jānāk pie Pūces, — saka Pele un garākās sarunās neielaižas.

Par negaidīto un nevēlamo traucējumu Zaķis ir sapīcis. Nelāgā omā viņš pieceļas un pavisam saīdzis seko Pelei.

Kad no dienvidiem atgriezušies visi putni, kad pamodušies lielie ziemas gulētāji, mežs ir pārapdzīvots. Sen nav vairs bezmaksas dzīvokļu. Kas ieradies pirmais, tas arī pirmais aizņem mājokli. Esi gausāk lidojis, tālāk ceļojis, vēlāk ieradies dzimtenē — ķeries pats pie būvdarbiem. Esi ilgāk gulējis — nav ko gausties, dzīvokļu vairs nav. Mežs dod dažādus materiālus. Lūdzu, cel, lūdzu, būvē! Pat īpaša atļauja nav vajadziga. Un apbūvējamas platības arī pietiek . . .

Saulainā pēcpusdienā uz apspriedi pie Pūces ierodas korespondents Zaķis.

Mežā sāksies mazuļu laiks, — saka Pūce. — Jānoskaidro, kā katrs apgādāts ar dzīvokli vai māju.

Nolemj, ka komisija — Pūce, Vāvere, Pele un Zaķis — ies reidā, lai noskaidrotu dzīvokļu jautājumu.

Tā visi četri dodas mežā. Bez plāna, bez kopēja mērķa par ierašanos pirmajā dzīvokli. Kam ši māja piederēs? Uz kādu nākamo iecerēts doties? Tas nav pārdomāts.

Pūce apstājas pie dižas priedes:

— Šķiet, te kādam ir māja.

— Jā — man, — atbild Ērglis, kuram ligzda darināta no resniem sprunguļiem un zariem. — Lūdzu, vairāk netraucējiet. Mana sieva aizņemta perēšanā, un es tūdaļ došos medībās . . .

Izrādās, ka tālāk smalce un lielie koki ar dzīvokļiem aizņemti no augšas līdz apakšai. Mājokļi iekārtoti virs zemes, pazemē, koku zaros un dobumos, zālē, pat uz ūdens.

Ko lai saka Ērglim? . . . Tagad visiem meža dzīvniekiem darba diena gara. Komisija dodas tālāk, bet Zaķis bloknotā atzīmē — vislielākā ligzda ir ērglim.

— Ērglim vislielākā, — koku lapotnē čalo Pūce. — Un kam vismazāā? Nezināt? . . . Zeltgalvītim. Māja dūres lielumā. Pats saimnieks nav prāvāks par Spāri.

Bērza zaru žāklē dzīvokli iekārtojusi Vālodze. Vieglais, no kaņepāju stiegriņiem, spalviņām un vilnas pītais groziņš šūpojas vējā. Taisni brīnums, kā iedētās olas nesaplīst!

— Es arī atradu māju! — Pele iepīkstas un pazūd, bet pēc krietna brīža tā izlien no pazemes.

— Ufff! — Pele nopūšas un purina smilšu piebirušo kažoku. — Es pati dzīvoju pazemē, bet kaut ko tādu redzu pirmo reizi. Manai alai ir divas ejas un pūkām izklāta silta istaba. Un tas ir viss. Reiz ciemojos pie Apša. Viņš ari izracis alu, bet tur apmaldīties nevar. Nupat biju Kurmja dzīvoklī. Ak vai, ak vai, cik tur daudz līkumainu eju, atzarojumu un paplašinājumu. Nesaprotu, kā Kurmis savā dzīvoklī neapmaldās: es gandrīz vairs laukā netiku. Labi, ka ieraudzīju spraugā gaismu spīdam un laikā izlīdu ārā. Citādi būtu beigas. Apmaldītos, un ko tad?

Vissarežģītākā māja — Kurmim. Tāda atzīme paliek korespondenta bloknotā.

Kokam nolūzis zars. Tā padusē izveidojies dobums, kas jāpadziļina, jāiztīra, jāizklāj ar mikstu zāli, pūkām, sūnām, — un dzīvoklis gatavs. Līdzīgos dobumos mājo dzeņi, zīlītes, strazdi.

— Konkursā par daiļāko māju jāapbalvo Garastainā zīlīte, — ziņo Vāvere.—Ārpusē ligzda darināta no sūnām, ķērpjiem, zāles stiebriņiem un ir apaļa kā ķirbis, ar mazu ieeju pašā vidū.

Zaķis un Pele pagājušies krietnu gabaliņu, kad atskan Vāveres balss:

— Pagaidiet! — miklo purniņu Vāvere piebāž pie ligzdas ieejas. — Ai, ai! Kā te izskatās! Jūs nemaz nezināt. Iekšpuse izklāta ar mīkstām pūkām, siltu vilnu un izgreznota krāsainām spalviņām. Tik daiļu un mājīgu dzīvokli nekad neesmu redzējusi . . .

— Pietiek jūsmot! — pukojas Pūce. — Man arī ir skaists dzīvoklis. Bet es nemaz ar to nelielos . . . Laika maz. Dodamies tālāk.

Bet vai reidā ar steigu tālu tiksi? Nekā. Komisija satiek miegainu Vakarlēpi, kas nesapratnē mirkšķina acis.

— Kur tava māja? — jautā Zaķis.

— Man nekādas mājas nav.

— Kā tad tu bez mājām? Jāsāk domāt par mazuļiem. Un kā tad tu bez dzīvokļa iztiksi?

Vakarlēpis vēlreiz pamirkšķina acis, piešķiebj galvu un saka:

— Kāpēc tev mana māja vajadziga? Redzi, tur tā ir!

— Kur?

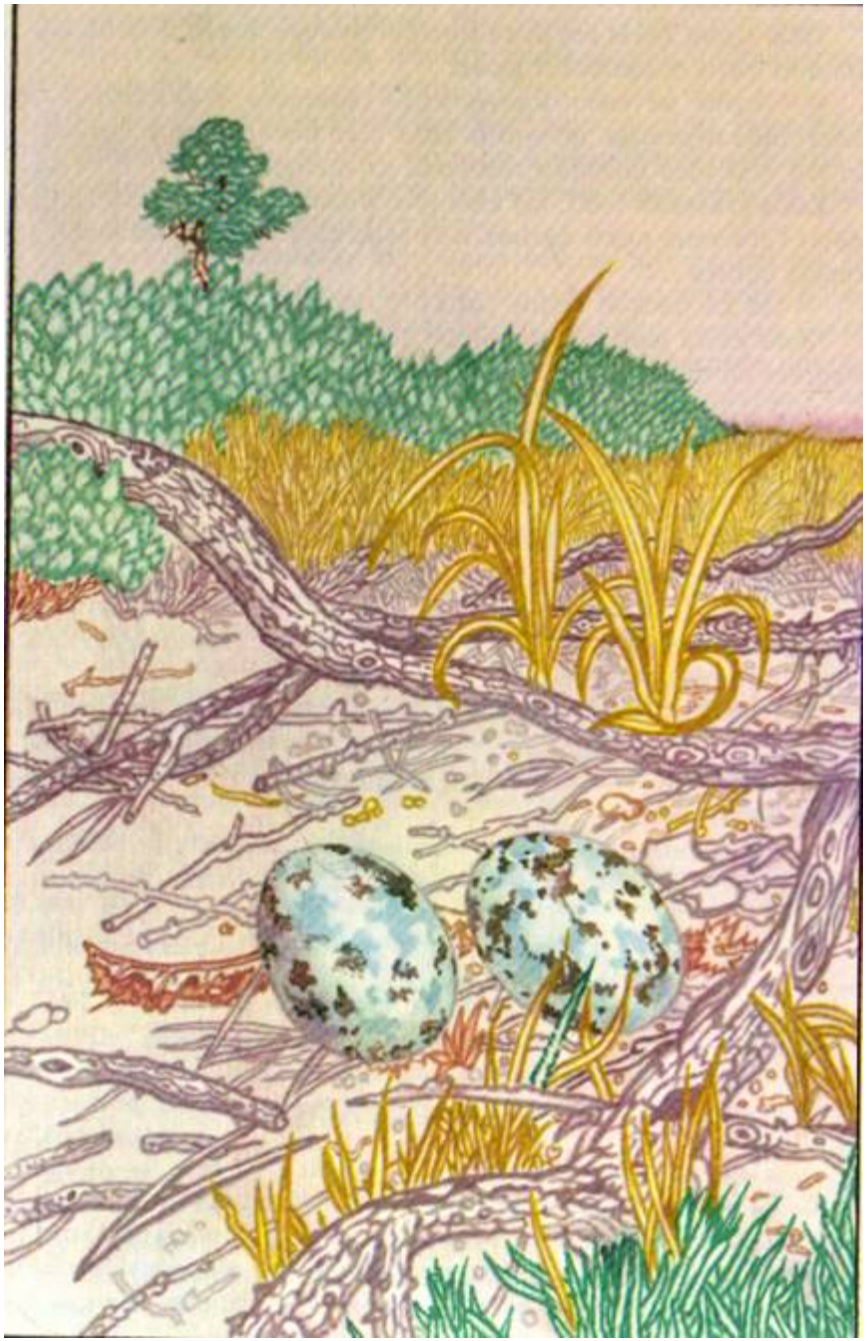

— Tik liels dzīvnieks nespēj saskatit manu necilo mītni . . .

Tikai tagad Zaķis pie koka stumbra ierauga lēzenu bedrīti, kas izklāta ar pāris nokaltušām lapām.

— Uzcēlu pavisam vienkāršu, — paskaidro Vakarlēpis. — Tas daudz pūju neprasīja, un vairāk neko man nevajag. Izperēšu bērnus, un tad drīz vien dosimies ceļojumā uz dienvidiem.

Zaķis grasās ko teikt, bet apraujas. Viņam pašam arī nav uzbūvēta māja. Citu reizi nakti pārlaiž mežmalā, citu reizi — iedobumā zem kuplās eglītes . . .

— Un kā jums šī celtne patīk? — lidodama sauc Pūce.

Meža ezerā peld neliela saliņa. Tā izveidota no zāles kumšķiem, niedrēm un dūņām. Uzpūš vējš, un saliņa ceļo pa ezeru.

— Vai tur kāds ir? — klaigā Zaķis.

— Nebļausties! Es atpūšos, — no peldošās ligzdas galvu izslej Cekuldūkurs. — Vai tev ko vajag? Pagaidi brītiņu. Es ar savu māju kā plostu piepeldēšu klāt.

— Nē, nē, man neko nevajag, — Zaķis taisās prom no ezera krasta, bet tālu netiek. Viņu sveicina mazais Zivju dzenītis.

— Vai, cik tev skaists dzīvoklis, — priecājas Pele par Zivju dzenīša izrakto alu ezera krastā. — Droši vien tas nav tik sarežģīts kā kurmim. Vai atļausi ielūkoties?

— Lūdzu! — Zivju dzenitis paklanās un sakārto spārnus. Pele ierauga, ka nelielā aliņa no vienas vietas izklāta ar zivju asakām.

— Citādi būtu skaists paklājs, bet man liekas, tas ir ass. Vai asakas tevi nesabaksta?

— Tu laikam joko. Tas ir vismīkstākais, vislabākais paklājs pasaulē. Tieši tāds, kādu es vēlos. Katram ir sava gaume, un par to nestrīdas . . .

Tuvojas vakars. Reids beidzas. Noskaidrots, ka mežā neviens nav bez sava dzīvokļa, izņemot bites, skudras, kamenes un lapsenes, kas dzīvo kopmītnēs.

Izrāde pavasarī

Laikam pati nemierīgākā ir pavasara nakts. Vakarā rietumos vēl ilgi guļ sarkanais saules sarkums. Sākumā krēsla pamazām ietin biezos krūmājus, vēlāk kokiem uzmet caurspīdīgu plīvuru. Ir krēslaina tumsa, bet klusuma nav. Lakstīgalas pogo. Dūc vaboles, tumsas cienītājas. Klaigā Vakarlēpis, un vēl pēc pusnakts skaļi, uzstājīgi smej

Opis. Tālāk ezerā pēkšķina Pile. Liekas, ka pavasara nakts krēsla piezīdušies simtiem dažādu trokšņu. Kad viens norimst, pamostas otrs. Kamēr putni, kas dziedājuši, atvelk elpu, tikmēr citi turpina aizsākto meža melodiju.

No trokšņiem un pieredzētā Zaķis ilgi nevar aizmigt. Patiesībā nezinātājs nemaz nevar pateikt, vai meža korespondents aizmidzis vai vēl nomodā. Zaķis parasti guļ ar neaizvērtām acīm. Vislabāk viņam pašam zināms, kad sākusies gulēšana.

Pēc vairākām stundām krēslainais tumsas plīvurs irst un jūk. Alkšņu lapiņās sāk mirguļot tikko manāms bronzas spīdums. Kā miljoni asu šķēpu no krēslainās ēnu pasaules izlien skuju adatas, kas tajā gulējušas īso pavasara nakts miegu. Austrumu debesmala nokrāsojas aveņu sulas sārtumā, tad pamazām izbālē un kļūst rožaina. Pēkšņi aiz koku galiem uzliesmo ugunssārts. Lec saule!

Tieši tad Zaķis pamostas un izstaipa notirpušās kājas. Skanīgajā rīta gaisā līst skaļas, nebeidzamas putnu dziesmas. Un ej nu saskaiti visus dziedātājus! Lai vardes nāk un paklausās īstas dziesmas un nelepojas ar savām simfonijām.

Par gulēšanu nav vairs ko domāt. Lēnām Zaķis dodas uz ezeru. Jāpadzeras un jāizskalo miegainās acis. Vēlēšanās ir labi pārdomāta, bet ne katra vēlme piepildās.

Pie purvainās krastmalas Zaķis apstājas. Aiz sīkajiem krūmiņiem kaut kas notiek. Bet kas? . . .

Zaķis ierauga līdzenu, sausu laukumiņu, kurā sapulcējušies lieli putni . . . Tie izturas pavisam savādi. Sastājušies aplī, pavicina spārnus un atkal stāv.

Negaidot centrā izskrien divi. It kā kāds tos triektu. Izskrien, jocīgi pietupjas un palecas. Izpleš un sakļauj spārnus. Staipa kaklus un paklanās.

— Laikam izrāde būs beigusies, — spriež Zaķis.

Nekā . . . putni piepūš guzas un viens otru uzmundrina ar kliedzieniem. Kad dejots gana, putni atgriežas aplī. Viņu vietā deju sāk cits pāris. Pakāpusies augstāk, saule lej rožainu gaismu putnu gaišpelēkajās spalvās. Dejotāji atkal pieliec garos, melnbaltos kaklus un galvas ar sarkano virsu.

— Krūū . . . Krūū! — sauc putni, piepūš guzas, tupstas, lec un

staipa garos kaklus.

— Lieliski dejotāji,—saka Zaķis.

— Ko tu teici? — uz zemāka zara nolec Sīlis, tērpies košā spalvu uzvalkā.

Priecājos par dejotājiem, — atbild meža korespondents.

— Dzērves parasti tā dejo pavasaros un rudeņos. Dejotāji ir tēvi. Apkārt apli stāv mātes. īsti labi nezinu, bet kāds man stāstīja, ka tēvi ar dejām pievilinot mātes. Tām patīkot skatities . . .

— Man arī, — piebilst Zaķis. — Droši vien danči vēl turpināsies. Tomēr meža korespondenta vēlēšanās jau kuro reizi nepiepildās.

Neredzams ienaidnieks dzērves iztraucē. Lielie putni paceļas spārnos un vienmērīgiem vēzieniem, saules apmirdzēti, lido pāri ezeram.

Nesaprotama vēstulē

Sajūsmināj ies par dzērvju dejošanas māku, Zaķis pat padzerties aizmirst. Pie lielās priedes kāds sauc viņa vārdu. Meža korespondents apstājas.

— Pa meža pastu tev pienākusi vēstule, — saka Pūce. — Es to nometīšu lejā un tad iešu gulēt . . .

Zaķim atplēšot aploksni, no tās izkrīt maza aprakstīta lapiņa. Burti sagriezušies šķībi, greizi. Rindiņas noslīdējušas uz leju vai pacēlušās uz augšu.

Zaķis sāk lēnām burtot nekārtīgi uzrakstīto tekstu.

sūdzība

Man pie tevim zaķi Ir kāda Sūdzība dikti Liela sudziba nakti sudziba neļauj Gulēt tāpēc es tev sūdzos Tagad esmu Savu sudzibu izstāstījis un tu to Ļoti labi zini.

āpsis pie Trim Priedēm.

«Nu, zini, Āpsi, ja tu skolā ietu, tad par šādu rakstīšanu saņemtu vienīnieku.

No tavas vēstules neko nevaru saprast. Par ko tu īsti sūdzies? . . . Labi, aiziešu pie tevis. Man gribas uzzināt, kas tā par sūdzību . . .» tā Zaķis spriedelē, soļodams pa mežu uz Āpša māju.

— Labdien, Zaķīt! Draudziņ, kur tu tā steidzies? — Vāvere izslej kuplo, rudo asti un mirkšķina acis.

Zaķis grasās pastāstīt par Āpša sūdzību, bet apdomājas. Ko lai saka? Iespējams, ka par sūdzību nevienam stāstīt nedrīkst.

— Laiciņš labs. Tāpat pastaigājos. Tāpat bez steigas, — Zaķis pavisam vienaldzīgi atbild un soļo tālāk.

Kas Zaķim noticis? Vienmēr aprunājas, bet tagad pat negrib atbildēt un jož projām . . . Vai nav kāds noslēpums? Vāverei Zaķa izturēšanās liekas aizdomīga. Uz kurieni viņš dodas? . . .

To nav grūti noskaidrot. Zaķim aiz muguras Vāvere lec no zara uz zaru, no koka uz koku. Meža korespondents ir tā aizņemts ar nesaprotamo vēstuli, ka sekotāju nemaz neievēro.

Pie smilšaina paugura, kur kopā saaugušas trīs priedes, Zaķis apstājas un meklē ieeju Āpša mājā, kas izrakta kalniņā. Beidzot viņš ierauga nosūbējušu uzrakstu — APSA MAJA.

Atkal bez garumzīmēm. Ak, Āpsi, Āpsi! . . .

Pie ieejas Zaķis rūpīgi noslauka kājas. Cik viņš atceras no kādreizējām ciemošanās reizēm, — Āpsis ir ļoti tīrīgs. Viņam iekārtots brīnišķīgs dzīvoklis ar vairākām ejām, paplašinājumiem un vēdināšanu. Āpša dzīvoklis izklāts ar papardēm, sausām sūnām un lapām, tajā valda priekšzīmīga kārtība un tīrība. Drošības labad Zaķis vēlreiz noslauka kājas. Ieiesi dzīvokli ar netīrām kājām, saimnieks vēl sadusmosies.

«. . . Ak tā! Pie Āpša tu nāci ciemos. Un no manis slēpi? Vai tomēr te nav kāds noslēpums?» Vāvere tup priedes zarā un smejas. «Varu pagaidīt un visu uzzināt.»

Zaķis piebungo pie ieejas. Atskan smalks smilkstiens, un spraugā parādās smails purns ar sarkanbrūnu kažoka apkakli.

-^ Labdien! — Zaķis saka un apraujas. — Lapsa?

— Vai tad tu mani nepazīsti? Kādēļ brīnies?

— Te rakstīts — Āpša māja, — Zaķis ar galvu pamāj uz uzrakstu. — Vai tad viņš šeit nedzīvo?

— Rakstīts, tu saki? . . . Pat nezināju. Es, redzi, lasīt neprotu . . . Ak, Apsi tu meklē? Viņš dzīvo otrā pakalnā.

Pāri ielejai Zaķis dodas tālāk, kur Lapsa norādīja. Jau pa lielu gabalu dzirdama urkšķēšana un stenēšana. Zaļajā sūnā izmētātas dzeltenu smilšu riekšavas. Pats Āpsis aizņemts ar būvniecības darbiem. Brīdi Zaķis vēro, cik veikli Āpsis rok apakšzemes alu. Ar stiprajiem, asajiem nagiem viņš izkašņā zemi, ar pakaļējām, lāpstveidīgām pēdām to pabīda uz izejas pusi. Pēc brīža Āpsis izdzen zemes valnīti no jaunās mājas.

Labu veiksmi! — Zaķis novēl. — Atnācu pie tevis. Nu, par to sūdzību.

Vāvere, zarā sēdēdama, pamirkšķina acis, — lai nu viens saka, ka viņai nav taisnība! Vispirms Lapsa Āpša mājā. Un kas tā par sūdzību? Zaķis, viltnieks, tomēr blēdījās un taisnību nestāstīja . . .

— Ak tā, — norūc Āpsis.

— Kādēļ tu jaunu dzīvokli cel?

— Sūdzības dēļ.

— Kā? Es neko nesaprotu.

— Apsēdies! Stāstīšu visu pēc kārtas. Sen tas sākās. Atnāk pie manis Lapsa. Saka, ņem par īrnieku. Tev ala liela. Bet man patīk vientuļa, klusa dzīve. Ienāks mājā Lapsa ar bērniem. Ko tad? Traucēs mani. Es atbildu — nē. Neparko. Lapsa saka, ka meža viņā pusē mani radinieki tādi neesot. Nu, lai nav. Tie labi sadzīvojot ar viņas radiņiem. Lai dzīvo. Kāda man daļa. Es gribu dzīvot ar savu ģimeni . . . Tā nu radās sūdzība.

Vēl arvien neko nesaprotu. Kādēļ radās sūdzība un kas tā par sūdzību?

— Es tev uzrakstīju. Vai nelasīji? — Āpsis tīri pikti atskatās.

— Ne vēstuli saprotu, ne tavu stāstījumu, — Zaķis pukojas.

— Paklausies vēl. Tagad tev būs jāsaprot. Vienu vakaru aizeju medībās. Tu jau zini. Pa dienu es guļu. Āpsiene arī medībās. Pārnāku mājās. Un atkal sūdzība. Manā mājā smako. Sveša smaka. Dzīvoklī nav kur apmesties. Nevaru ciest, ja kāds netīrelis bijis manā alā. Un tā mēs ar sievu aizgājām un ceļam jaunu māju.

Vairāk Āpsis neko pastāstīt nevar.

— Vai vainīgo zini? — jautā Zaķis. #

— Nav ne jausmas.

— Bet Lapsa dzīvo tavā vecajā alā.

— Nu, tā jau ir tā sūdzība. Ko es varu darīt? Lapsa jāsoda.

— Kādēļ? Un ja viņa nav vainīga? — Zaķis ieminas. — Tad sodīt nevar. Alu tu pats labprātīgi atstāji.

— Nūja . . . Tāpēc ka tur nelabi oda, — Āpsis nopurinās. — Tad vairs sūdzību nav, bet vainīgais jāatrod.

Pamēģināšu, — Zaķis atvadās un cilpo lejā no pakalna . . .

— Apstājies, draudziņ!—stigu krustojumā Zaķi panāk Sīlis un nolaižas kadiķu krūmā. — Es jūsu sarunu dzirdēju.

Es arī, — Vāvere tup priedē un groza apaļās ačeles. — Tikai neko nesaprotu.

— Tāpat kā es, — atzīstas Zaķis.

— Apsi ir grūti saprast. Viņam tāds raksturs, — stāsta Sīlis. — Es mitinos kaimiņos un notikumus labi zinu. Vainīgā ir Lapsa. Āpsis viņai dzīvokli atteica, bet šī nelikās mierā un izdomāja savu viltību. Āpsis aiziet medībās, bet Lapsa ieskrien alā. Neesmu izdomājis, pats redzēju. Ko Lapsa tur darīja, to nezinu. Izskrien ārā un smilkst — tagad ala mana! Vēlu nakti pārnāk Āpsis un šķendējas, ka dzīvoklis nelabi ožot.

Āpsis netīrību acu galā necieš. Un tā viņš aizgāja prom, bet Lapsai to vien vajadzēja. Atstiepa šurp bērnus un tagad dzīvo Āpša alā.

— Ja Lapsa vainīga, tā jāsoda, — noteic Zaķis.

— Neko tu neizdarīsi. Mežam ir savi meža likumi. Ne viena vien Lapsa tā no alas izdzīvojusi Apsi.

Ar to beidzās Āpša sūdzība. Lapsa paliek dzīvot viņa alā, bet

pļāpa Vāvere pieskandina pilnu mežu, ka Āpsis Zaķim sūdzību sūtījis un ka Zaķis gribējis cīnīties pret meža likumiem.

Paiet pāris dienas. Zaķis Āpsim nevar palīdzēt, jo kas tad Lapsu no alas ārā dabūs. Un tā Zaķim pāriet dusmas uz Vāveri. Ko lai izdara tādai klačotājai? Un, ja ilgi turēs ļaunu prātu, no tā nekāda labuma nebūs.

Zaķis atmet ar roku un dodas parastajās ikdienas darīšanās.

Spainis, Pele un kaimiņš

Kāds mežā pazaudējis spaini. Tas mētājas sūnās un rūsē.

Pelei sen spainis neliek mieru. Jāapskata, kas tas par ērmu. Jānoskaidro, vai tur kāds nedzīvo. Pelei ir tik daudz darbu, ka iecerēto plānu viņa atliek no dienas uz dienu.

Pienāk ilgi gaidītais bridis. Labi paēdusi, Pele kļūst uzņēmīgāka. Nav liela māka uzrāpties uz aprūsējušās malas!

Pele pamet skatienu spaini. Tur neviena nav. Bet, pavisam negaidot zaudējusi līdzsvaru, ieveļas spaini.

Trakas lietas! Kā lai tagad ārā tiek? Spaiņa malas ir gludas. Uzrāpties pa tām nav ko domāt. Ostot skārdu, pele nojauš, ka nokļuvusi sprukās, jo nekur citas izejas neredz.

Pēkšņi no augšas virsū uzveļas pūkains kamols.

E, kaimiņ, tu ari iekriti? — Pele mirkšķina acis. — Diviem vienā spaini nebūs tik garlaicīgi.

— Mjā . . . Varbūt neiekritu, — kaimiņš nīgri atbild. — Ienācu tāpat vien paskatīties, ko tu te dari.

— Kā mēs laukā tiksim?

— Mēs? Viens jau tiks, bet tā nebūsi tu.

— Kā tad tā, kaimiņ? Es esmu lielāka par tevi.

— Bet tev pietrūkst drosmes.

Pele ierauga kaimiņa asinskārīgās, šaudīgās acis un nojauš ko nelabu.

— Kaimiņ, kādēļ tu uz mani tā skaties?

— Gluži vienkārši, es tevi apēdīšu.

— Apēdīsi? . . . Un es tev uzdāvināju savu veco dzīvokli. Tik skaistu alu!

— Pats alā ievācos. Ne tu dāvināji. Kas tā par dāvanu — vecs dzīvoklis! — saka kaimiņš un lēnām tuvojas Pelei.

— Pagaidi! Vispirms jāizkļūst no spaiņa, — Pele atkāpjas.

— Ak tā. Varbūt man vienam tas būs labāk izdarāms.

— Paklausies, kaimiņ … — Pele lūdzas un atkāpjas vēl tālāk. Spainis ir apaļš, un atkāpšanās iespēju maz.

Kaimiņš bezbailīgi tuvojas Pelei. Kaimiņiene, pieplakusi spaiņa malai, trīc.

— Apdomā, ko tu dari! Abi esam nelaimē. Apdomā! . . .

Bet kaimiņš neliekas zinis par Peles lūgumu. Tuvumā sajūtama viņa karstā, nevienmērīgā elpa. Pele paraujas vēl vairāk atpakaļ. Nelaime vairs nav novēršama. Kaimiņš uzlec uz pleca. Dedzinoša, skaudra sāpe smeldz plecā.

— Pa-ll-gā! — Pele smilkst un brēc, cik jaudas.

Sāpe aug augumā. Šķiet, ka ass svārpsts urbjas kumbra mīkstumā.

Arvien dziļāk, dzeļošāk.

— Vaiii! — Pele sāpēs iekliedzas.

— Kas te notiek? — pāri spainim pārliecas Zaķa galva ar garajām ausim. — Kas te notiek, es vēlreiz prasu?

— Glāb mani! — vaid Pele.

Niknais uzbrucējs sēž uz pleca, ar smailo, kustīgo, snuķiti stiepto purnu iekodies ādā.

— Nāc! — Zaķis pelei pasniedz ķepu. Tikai tad uzbrucējs palaiž valā laupījumu.

Pele izglābta, bet meža korespondentam ar to nav gana.

— Tagad aprunāsimies, Cirsllti.

— Ko ar tevi lai runāju, — saniknots šņāc Cirslitis.

— Kādēļ tu Pelei uzbruki?

— Tāda ir mana daba, — ar šaudīgu skatienu Cirslītis vēro Zaķi.

— Ja dzīvnieki nelaimē, tad neviens tā nedara.

— Kas nu tā par nelaimi — iekrist spainī. Un ja ari būtu — es vienmēr uzbrūku, vienalga, kādos apstākļos. Ēdu tārpus, kukaiņus, gliemjus un peles. To visi zina, ka esmu ļoti riļīgs un negriežu ceļu pat saviem brāļiem un māsām. Vājāko, neizveicīgāko es nokožu un apēdu.

— Tu esi tikai astoņus centimetrus garš, bet, ja atskaitītu asti, tad vēl īsāks. Kur tik mazā dzīvniekā slēpjas tāds niknums?

— Esmu viens no vismazākajiem zīditājdzīvniekiem Latvijā un arī Eiropā, — atbild Cirslitis. — Es vēlos labi paēst, paēst tā, ka vairāk

negribas. Tieši tādēļ man jabut bezbailīgam un niknam. Ja tāds nebūšu, tad vēders paliks tukšs.

— Vai manu draudzeni Peli vairāk neaiztiksi? . . . Tad palīdzēšu izkļūt no spaiņa.

Cirslītis neko neatbild, bet, ticis brīvībā, pamet skatienu uz Zaķi: Es neko nesolīju. Apēst Peli — tā ir mana daba. To tu atceries,

Zaķi!

Un mazā dzīvnieciņa vairs nav. Tas pazudis sūnās kā nebijis. «Tavu bezkaunīgu viltnieku,» pie sevis pukojas meža korespondents, nemaz nenojaušot, ka Cirslītis viņam atbildējis visnopietnāko patiesību. Viņš nav bijis ne bezkaunīgs, ne blēdīgs, nav pat nieku melojis, runājot ar Zaķi.

Arī Pele pazudusi, un Zaķim neatliek nekas cits, kā soļot mājās.

Saruna pie vakariņu galda

Nogurušais meža korespondents nonāk izcirtuma malā, kur zeļ kupla zāle. Pievakarē ikviens stiebrs ir rasas pilns, sulīgs un garšīgs. Zaķis pagrauž stiebru, noplūc āboliņa lapiņu un priecājas, ka pavasarī un vasarā vakariņu galds vienmēr bagātīgi klāts. Nav kā ziemā, kad bieži vien jābadojas.

Zālē spīd resna, raiba aukla. Šķiet, kāds to tur pametis.

Garastāvoklis ir labs, un Zaķim nav nekādas daļas par auklam zālē. Pēc garās dienas arī uzmanība atslābināta, nav tāda kā rīta cēlienā.

Pēkšņi aukla sakustas, un atskan brīdinošs šņāciens.

Ak vai! Čūska! — kliedz Zaķis un ar visām četrām kājām palecas gaisā.

Zaķis atceras, ka bērnībā mazuļi no Čūskas nespēja izbēgt. Rāpulis bez kājām prot veikli pārvietoties ar kustīgo ribu palīdzību. Muskuļi ribas bīda uz priekšu un atpakaļ. Ja tās visas kustas vienlaikus, tad līdzīgi airiem tās Čūsku dzen uz priekšu. Nu, protams, nepieciešams arī pieradums un prasme tā soļot un skriet.

— Vai tu ko teici? Es neieklausījos, — nošņāc Odze.

— Neaiztiec mani! Esmu meža korespondents. Un, ja tu domā citādi darīt, tad . . . tad … es par tevi sacerēšu briesmīgu rakstu.

Ar bezplakstiņu acīm Odze nopēta Zaķi:

Nāc tuvāk! Es tevi neaiztikšu. Pasēdēsim, papļāpāsim. Nāc tuvāk! Vai nezini, ka es ļoti vāji dzirdu? Siltajās zemēs veikli cilvēki

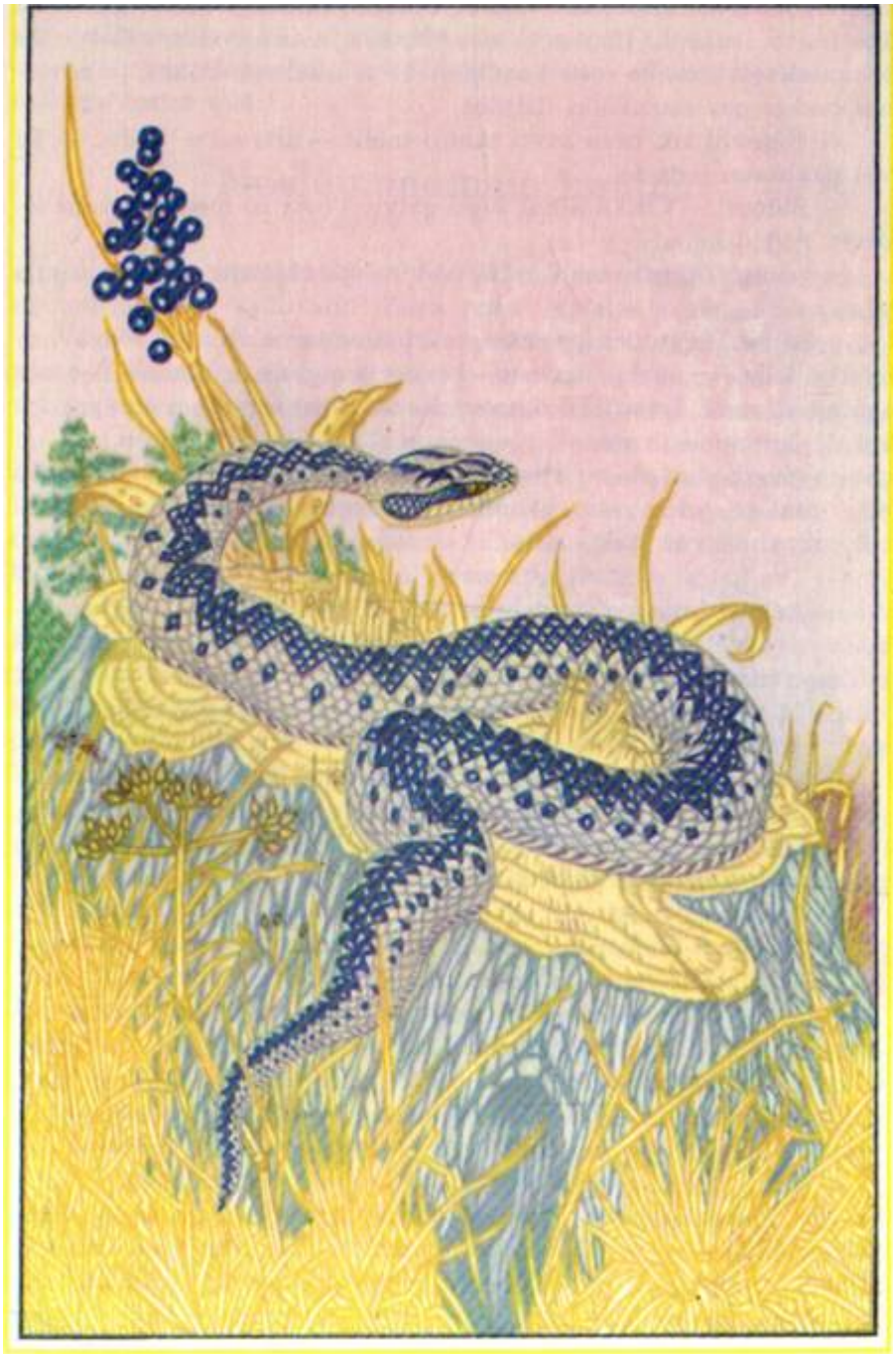

dažas čūskas dresē. Skanot flautai, manas radinieces izslej galvu un kustina to. Patiesība flautas skaņas čūskas nemaz nesadzird. Galvu tās loka, sekojot cilvēka roku kustībām. Tā ir tikai mānīšanās, jo nevienai čūskai nav muzikālās dzirdes.

— Nešaudi tik tuvu savu šķelto mēli!—uztraucas Zaķis. — Tu vēl paklusām iedzelsi.

— Blēņas! — Čūska atkal šūpo galvu. — Ar to mēs nevaram iedzelt. Padod ķepu!

Negribīgi Zaķis tuvāk Čūskai pievirza priekšāju un sajūt rāpuļa vēso mēli.

Mums tā noder priekšmetu aptaustīšanai, jo arī redze nav sevišķi laba. Tu varbūt smiesies. Lai cik jocīgi tas izklausās, bet mēs saožam ar mēli. Izšaujam to no mutes un tūdaļ ievelkam atpakaļ. Uz aukslējām mums ir neliela, gļotaina bedrīte. Ievelkam mutē mēli un galiņu piespiežam pie bedrītes. Ja gribi, sauc to par degunu mutē. Tā mēs nosakām, kā ož gaiss, kā sūnas un ķērpji. Deguns mutē nav diezin cik jutīgs, lai gan ikdienai ar to pietiek.

— Tas ir ļoti saistoši, — nosaka Zaķis.

Ja iekožam kādam dzīvniekam, tad to darām ar asajiem zobiem, — Odze atver muti, lai parādītu indes zobus. — Tajos ir kanāls, pa kuru inde ieplūst koduma vietā.

Ja tev ir vāja dzirdfe, redze un oža, kā tu spēj sajust laupījumu? — jautā Zaķis.

— Mazā dzīvnieciņa ķermeņa siltums stāsta, kur meklējams medījums. Tā atrašanās vietu mēs sajūtam jau pirms došanās uzbrukumā. Cilvēki mēdz stāstīt, ka čūskām esot termolokatori — iekārta, ar kuru precīzi var pateikt, kur atrodas upuris.

— Iznāk, ka tu saredzi siltumu.

— Ne gluži tā, bet visu tev paskaidrot nespēju.

— Pastāsti vēl ko interesantu par čūskām.

— Mans attāls radinieks Pitons ķer lielus dzīvniekus. Vispirms tos nožņaudz un tad apēd. Iedomājies pats, cik lielai mutei vajadzētu būt, ja jāaprij Meža cūka. Bet Pitonam tā ir maza. Čūska spēj ļoti plaši atplest žokļus, kas balstās uz elastīgām muskuļu saitēm. Norijis medījumu, Pitons žāvājas, un žokļi ielec agrākajā vietā.

— Labi, ka mūsu mežā nav tik briesmīgu dzīvnieku. Un tu, Odze, ari esi… kaitīga, — pēc pēdējā secinājuma Zaķis pavirzās sānis.

— Nezinu. Tā kādreiz cilvēki teica. Tomēr izrādās, ka dabā vienmēr jāsaglaba līdzsvars. Mēs izpildām sanitāru pienākumus. Izķeram slimos dzivnieciņus un tos apēdam. Mana galvenā barība ir peles. Nezin vai kāds teiks, ka kaitīgais grauzējs ir derīgs.

— Paskat, kļūst tumšs. Pietiks pļāpāt. Jāsteidzas mājās, — Zaķim nav vēlēšanās vēl ko uzzināt par čūskām.

— Uz redzēšanos! Bet es došos medībās, — Odze nosaka un ar šalkoņu ieslīd zālē.

Noslēpumainais knābis

Aizmirsta saruna ar Čūsku. Pienāk pavisam cits rīts ar teiksmainu saules lēktu. Labu brīdi Zaķis tup ezermalas krūmājā un gaida.

Vāvere un vienmer gudrā Pūce stāstīja, ka te ieradīšoties svešinieks. Kāds tas izskatās un ko dara — to abas neprata pavēstīt. Kā korespondentam Zaķim nāktos noslēpumus noskaidrot. Un tā viņš jau krietnu stundu sēž ezermalā, bet svešinieks nerādās. Pērnējās lapās čaukstina Pele. Zaglīgi aizlien Lapsa. Ezerā plunčājas pīles. Bet svešinieka nav. Ja nu Vāvere un Pūce melojušas? Ja izjokojušas viņu? Ko tad? . . . Šādai iespējai Zaķis nav izdomājis atbildi. Un tā ir tikai varbūtība, kuru nevar pieņemt par patiesību.

Pavēries pāri krūmājam, Zaķis ierauga svešinieku. Dūņainajā krastmalā pastaigājas putns rūsganā uzvalka ar melniem viļņveidīgiem raibumiem. Aizmugurē no kāju pirkstu nospiedumiem paliek krustiņi, bet, kur pieskaras garais knābis, — punktiņi. Tas ir noslēpumaino zīmju rakstītājs. Tagad svešinieks, par kuru stāstīja Pūce un Vāvere, pēc tāda gan neizskatās.

Zaķis izlien no krūma un dodas pie putna:

— Sveicināts!

Rūsganais pagriež galvu un nopēta Zaķi ar lielām, tumšām acīm:

— Vai ko vēlējies?

«Kas nu tas par svešinieku,» pie sevis nosmīn Zaķis.

— Droši vien tu zini, ka esmu meža korespondents. Vāvere un Pūce iedomājušās, ka mūsu ezerā uz dzīvi apmeties kāds nezināms, varbūt pat briesmīgs svešinieks. Parastās pļāpas! — Zaķis atmet ar ķepu. — Es jau teicu. Bet šīs n e t i c. Sūtīja mani noskaidrot. Lai kāds mēģina iestāstīt, ka Sloka ir svešiniece. Taču, ja esmu atcilpojis, tad, lūdzu, atbildi uz dažiem jautājumiem.

— Kādēļ gan ne?

— Pasaki, kāpēc tavs tērps lidzīgs nobirušu lapu krāsai?

Pārāk vienkāršs jautājums. Putniem ir sava gudrība — spalvu

krāsu piemērot apkārtnei. Sāds aizsargtērps palīdz slēpties no ienaidniekiem. Kad staigāju gar ezeru, kur krūmu nav, Vanags no dzidrajiem padebešiem viegli ieraudzīs, kas notiek uz zemes. Un tu jau pats zini — noķers mani kā nieku. Bet es Vanaga nebaidos. Tērps palidz. Tādēļ varu mierīgi soļot gar ezera krastu. Ja mēs satiktos mežā, kur zemi sedz kritušās lapas un skujas, tad diezin vai tu mani ievērotu.

— Kādā nolūkā tu klejo ezermalā?

— Meklēju tārpus, kukaiņus un kāpurus.

— Tev laikam laba redze? Es nevienu kukaini nesaskatu.

Acis neder, — Sloka purina galvu, — bet knābis gan. Apskati to!

•— Nesaprotu. Vai tad ar knābi var redzēt?

— Neteicu, ka var redzēt, bet sataustīt gan.

— Kā tad tā? — brīnās Zaķis. — Tas ir biezs un kaulains.

— Tā tikai šķiet. Vai galā ievēroji grumbulīšus?

— Un tad?

Neesi tik nevērīgs. Tās ir nelielas kārpiņas, kas pārklātas ar mikstu, mīkstu ādu. Ja tu knābja galu apskatītu ar palielināmo stiklu, kura jau tev nemaz nav, tad starp kārpiņām ieraudzītu bedrītes. Tajās atrodas nervi, daudz nervu. Ar kārpiņu palīdzību mans knābis ieguvis spēju sataustīt. Sajūtu visniecīgākos satricinājumus, kādus zemē rada tārpi un kāpuri. Pavēro pats!

Sloka paiet sānis un iebāž knābi dziļi dūņās. Kad tā atkal izceļ galvu, knābī lokās bālgans kāpurs.

— Nepārspējami! Nezināju, ka tev ir tik brīnišķīga ierīce kāpuru ķeršanai.

— Manējā vēl ir diezgan vienkārša. Citiem dzīvniekiem ir ļoti komplicētas iekārtas, kas palīdz sameklēt barību.

«Laikam Slokai taisnība,» nospriež Zaķis. Ar meža dzīvniekiem labāk jāiepazīstas, tad nebūs brīnumu bez brīnumiem.

Pēkšņi uz sēkļa ezera viņā pusē izceļas neaprakstāma kņada. Gaisā paceļas prāvi putni ar gariem, gaiši zilganpelēkiem spārniem.

Veltījums izredzētajai

— Kriē . . . Kriē . . . Kriē, — gaisā atskan savādi, skaļi saucieni. — Kriē . . .

Apmetuši vairākus lokus, putni ar smailajiem spārniem un šķelto asti laižas lejā. Pavēderes baltajās spalvās laistās saules zelts. Melnais pakausis no tālienes izskatās kā ar ogli noziests.

— Skaisti putni! — nenociešas Zaķis.

— Upes zīriņi tādi bijuši vienmēr, — atbild Sloka.

— Upes zīriņi, — skaļi savas domas pasaka Zaķis, — es tādus nepazīstu. Liekas, pirmo reizi redzu.

— Zīriņi ir seni mūsu ezera iemītnieki. Kamēr es te dzīvoju, viņi uz saliņas un sēkli vienmēr ligzdojuši. Tu, Zaķi, neesi vērīgi ielūkojies meža iemitniekos, tādēļ zīriņus nepazīsti.

Zaķis iekož mēlē. Vai tad viss Slokai jāstāsta? Izpļāpāja

nevajadzīgo. Domās, ka korespondents nav visai gudrs, ka maz pazīst meža notikumus. Zaķis apņemas būt uzmanīgāks un neteikt nepārdomātas lietas. Neko nevar darīt — kas atgriezts, to nepielīmēsi!

Putni nomierinās. Salasījušies barā, staigā viens pie otra, pavicina spārnus un soļo tālāk. Putnu kompānijā, liekas, viens otru aprunā, priecājas par izteikto un steidzas pie nākamā, lai aizsākto tenkošanu turpinātu. ,

Kāds Zīriņš, veikli planēdams, ūdenslīmenī noķer neuzmanīgu zivteli. Ar medījumu knābi nolaižas sērē un, lepodamies ar ieguvumu, soļo garām citiem zīriņiem. Apskatiet, kāda zivs! Tomēr brāļi un māsas nemaz nepriecājas. Vienaldzīgiem skatieniem viņi pavada laimīgo mednieku.

Zīriņš ar zivteli knābī iet tālāk. Negaidot no bara atdalās kāds putns un piegrūž medniekam ar knābi pie sāniem. Zīriņš ar zivi apstājas. Pašķiebis galvu, vēro klātpienācēju mazliet kritiski, pētoši.

Otrs kļūst drošāks. Mēģina izraut ieguvumu no knābja. Zīriņš papurina galvu un pakāpjas soli atpakaļ. Tomēr pienācējs ir uzmācīgs un neatlaidīgs. Pēc vairākkārtīgiem zagšanas mēģinājumiem zivs maina saimnieku. Tā jau atrodas otra Zīriņa knābi. Nav ilgi jāgaida, kad zivtele norīta, bet pats mednieks paliek tukšā.

— Prasta zādzība gaišā dienas laikā, — Zaķis sevī pukojas. Un neviens neko neiebilst. Šķiet, pārējie zagli pat atbalsta. Zaķim ir daudz neatrisinātu jautājumu, bet bail pierādīt savu nezināšanu. Labi, ka Sloka pati ieminas:

— Zīriņu māte parakstīja laulības līgumu.

— Kā tad tā? — Zaķis atskatās uz Sloku.

— Pavisam nopietni. Tēvs noķēra zivi. Iznesa krastā un piedāvāja mātēm. Tā, kurai tēvs patika, piesteidzās un dāvanu pieņēma. Ar to arī parakstīts laulības līgums . . . Upes zīriņiem tēvs un māte ir vienādā krāsā un lielumā. Tēvi savu dzimumu apliecina ar dāvanām, bet mātes — ar dāvanu pieņemšanu. Ja zīriņi nodibinājuši kopīgu dzīvi, tad tie būvē ligzdu un rūpējas par mazuļiem. Vasarā viņu ģimenes dzīve, kas sākas ar dāvanas pieņemšanu, neizirst.

— Zaķiem ir savādāk. Mums ģimenes nemaz nav. Zaķenei atskrien mazuļi, padzeras tumīgo pienu, un māte aizsteidzas. Mežs ir liels, pienākumu tik daudz, ka visus neapdarlsi. Un vai tad iespējams atrast vietu, kur mazuļi palikuši? Ja garām skrien sveša zaķene, tā pabaro mazuļus, jo arī pašas bērni pazaudēti. Zaķu bērniem ir daudzas mātes, un tie vienmēr ir paēduši. Patiesībā es savu mammu neatminos. Nevar zināt, vai tā bija īstā, kas mani pēdējo reizi baroja.

— Savādi tikumi, — kā šaubīdamās novelk Sloka. — Putni tādus nevar pieņemt. Zaķi paliek zaķi! Tiem varbūt ģimene nav vajadzīga. Vai tev ligzda ir?

— Nevajag jautāt par zināmo. Protams, mums ligzdu nav, —

Zaķis brīdi padomā, ko lai vēl saka. — Olu kā putniem arī nav. Kādam nolūkam ligzdu celt? . . .

Zīriņu tēvs un māte, nogājuši sēkļa malā, savā starpā dudina un reizēm pavicina spārnus. Pieņemtā dāvana ir tomēr apliecinājums, ka noslēgta laulība un uzsākta kopīga dzīve.

Ziedošajā pavasarī diviem nav tik garlaicīgi kā vienam. Prieks par sauli un ezeru tad dubultojas.

Meža korespondentam Zaķim to nesaprast. Viņam citas ierašas, citi likumi un dzīve vienatnē liekas tikpat saistoša.

— Kriē . . . Kriē … — sēklī skan skaļi prieka saucieni. Pavasarim. Saulei. Ezeram. Un laimei.

Desmit sekundēs — Ods!

Zaķis atgriežas pie Pūces un Vāveres. Paziņo par pārskatīšanos. Sloka ir un paliek sensens ezermalas iedzīvotājs. Pūce nesaka neko, bet Vāverei galvā savi plāni. Jāizdomā kāds iemesls, lai Zaķim atspēlētos. Kļūdīšanās ar Sloku nav patīkama.

Miegainā Pūce ielien migā, bet Vāvere pavada Zaķi.

— Garausīt, pagājis jau krietns laiks, kopš raksti «Meža grāmatu», bet neesi vēl iepazinies ar sikspārņiem. Kā tad tā, Zaķīt? — Vāvere teicami notēlo pārmetumu.

Nepaspēju. Daudz darba. Vai tu tos labāk nepazīsti?

— Iespējams, — Vāvere noslēpumaini atbild.

— Droši vien tu draudzējies ar sikspārņu ģimeni. Varbūt pat kopīgas balles rīkojat?

— Mūsu starpā nav naida, bet arī draudzības nav.

— Tev man jāpalīdz, Vāvere. Sikspārņi nolīduši lielā ozola dobumā un, aiz pakaļkājām pakarinājušies, guļ. Gatavie sliņķi, iznieko visu dienu. Uzskrien kokā, aprunājies ar viņiem! Un pēc tam visu atstāsti!

4 Kur meži šalc

— Ne, — Vāvere krata galvu. — Man tavi darbi nav jadara. Kas tu par korespondentu, ja nevari satikties ar sikspārņiem?

— Es neprotu kokā kāpt, — Zaķis skumigi nokustina garūsaino purnu. — Domāju, ka grūtā brīdi tu man palīdzēsi.

— Neesi smiekligs! Kas tev liek kokā kāpt? Sikspārņi strādā nakts maiņā. Dienā viņi atpūšas. Atpūtā nevienu nevajag traucēt.

— Kā parasti, tev taisnība, — Zaķis sašļūk. Viņa labi domātais plāns izjucis.

— Ha-ha-hahahāāā, — Vāvere smejas un pamāca. — Sikspārņi krēslā izlido medībās. Visu nakti ķer kukaiņus un no rīta atgriežas mājās. Nenokavē īsto brīdi, un tu viņus satiksi. Vai saprati mani?

Zaķis noskaišas, ka tik vienkāršs atrisinājums pašam nav ienācis prātā, pagriež Vāverei muguru un cilpo projām.

Pie lielā ozola viņš apstājas. Saule vēl augstu. Viss pēcpusdienas cēliens te jānonīkst. Zaķis sameklē iedobi un liekas uz auss. Gaidīt ir pārāk garlaicīgi. Miegā ātrāk paies laiks.

Tikko satumst, gaisā bez trokšņa pazib vieglas ēnas. Pazib un izzūd skatienam. Zaķis snauduļodams nokavējies. Kad viņš pamostas, pirmie sikspārņi jau izlidojuši medību gaitās.

Neko darīt. Pacietīgi viņš gaida, kad parādīsies nākamie. Bet viss paliek klusu.

Zaķis uztraucas. Vai visi sikspārņi izlidojuši? … Ja neviens nav palicis, ko tad darīt? . . . Zaķis pielec kājās un ar priekšķepām bungo pa ozola stumbru.

— Kas tur dauzās? — atskan lapotnē.

— Vai tas esi tu, Sikspārni?

— Jautāju, kas tur dauzās, — atbildes vietā skan nepazīstama balss.

— Ja esi Sikspārnis, tad, lūdzu, nonāc lejā!

— Vispirms vēlos uzzināt, kas tu tāds esi.

— Meža korespondents, — izdveš Zaķis.

— Ak tā. Lai notiek, — no ozola lapotnes izplanē ēna un pavisam nedzirdami slīd lejup.

— Kāda vajadzība? . . .

— Labvakar! — Zaķis pieklājīgi sveicina. — Kā lai tevi uzrunā? . . . Kas tu esi — sikspārņu māte vai tētis?

Nakts lidonis paceļ spārnu, zem kura guļ mazulis:

— Esmu māte. Medībās bērnu ņemu līdzi. Lai mācās jau mazotnē.

— Tev tik lieli spārni? — brīnās Zaķis.

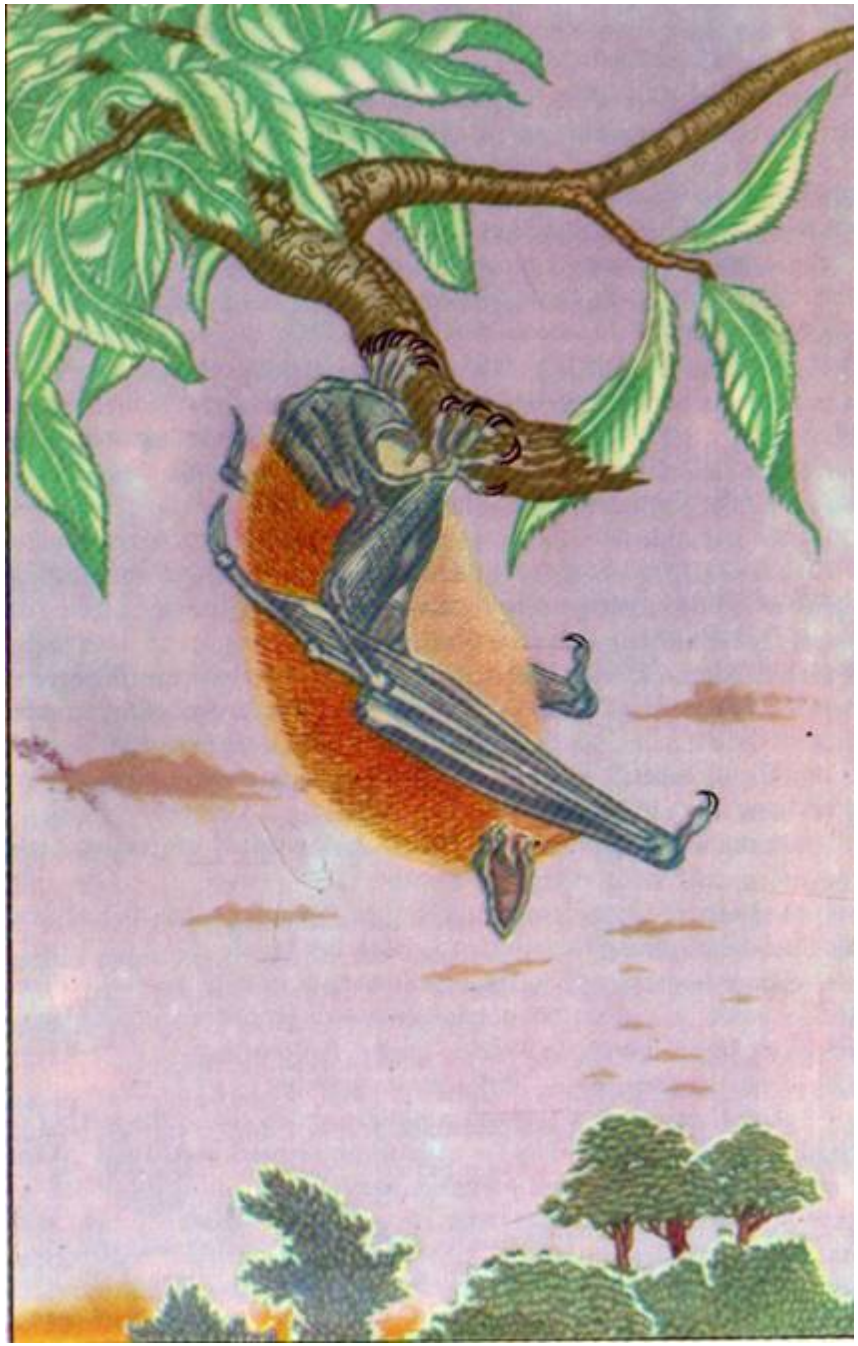

— Darbam nepieciešami, — sikspārņu māte izpleš priekškājas pusmetra platumā. Pats desmit centimetru garais dzīvnieciņš gandrīz vai pazūd.

Spārni nav kā putniem apklāti ar spalvām, elastīgā lidplēve izstiepta abpus ķermenim no priekškājām līdz pakaļkājām.

Zaķis vēro ēnu, kas tepat netālu šaudās gaisā. Ar apbrīnojamu

veiklību tā noķer kukaini pēc kukaiņa.

— Medībās tev laikam jālido ātri, — domīgi saka Zaķis.

— Nezinu. Mans ātrums ir 30 kilometri stundā.

— Ka tumsā iespējams saredzēt ar acīm, kas nav lielākas par magoņu sēkliņu?

— Acis nav vajadzīgas. Cilvēks to jau uzzināja pirms 180 gadiem. Kāds izglītots vīrs saķēra sikspārņus, ar vasku aizlīmēja acis un palaida telpā, kurā bija krustām šķērsām savilktas auklas. Mani senči lidoja, bet šķēršļiem nepieskārās. Tā noskaidroja, ka sikspārņiem lidojot nemaz redze nav vajadzīga.

— Tu nemānies? — Zaķis vēlreiz pārjautā.

— Ja negribi — netici. Vēlāk dabas pētnieki nosprieda, ka sikspārņiem esot ļoti jutīga tauste. Ar spārniem mēs uztverot gaisa viļņus un tādēļ šķēršļus spējot aplidot. Taču izrādījās, ka tā nav. Kolīdz ar vasku aizlīmēja ausis, Sikspārņi kļuva it kā akli, uzgrūdās šķēršļiem un neprata vairs lidot. Tad mēģināja noskaidrot, kāda nozīme lidošanā ir ausīm, kāds noslēpums tās saista ar spārniem.

— Noslēpums? Tas man patīk, — Zaķis saberzē ķepas. — Ceru, ka tu būsi tik laipna un pastāstīsi.

— Paskaidrošu pavisam vienkārši, bet baidos, vai tu sapratīsi. Lidojumos mūs vada skaņu lokators.

— Lokators? — Zaķis mirkšķina acis. Kādreiz Odze tādu pieminēja, bet tagad galīgi aizmirsies. — Kas tas tāds?

— Pagaidi, visu pēc kārtas! Skaņas mēs radām paši. Ievelkam plaušās gaisu, aizturam un pēkšņi ar spēku izpūšam cauri balsenei. Kad balss saites vibrē, tad rodas skaņa. Paklausies!

— Neko nesadzirdu, — Zaķis krata galvu.

— Ak tā, aizmirsu. Cilvēka un daudzu dzīvnieku ausis nespēj saklausīt ultraskaņas. Bet mēs tās sadzirdam ar matiņiem ausīs. Matiņi kā antenas savienoti ar ļoti jutīgiem nerviem . . . Lidojot raidām īsus skaņu signālus. Sastopot šķēršļus, tie atstarojas. Atstarojumu uztveram. Ar skaņu mēs aptaustam priekšmetus un uzzinām to apveidus. Ja gaisā lido spalviņa, kas nav mazāka par milimetra desmito daļu, to arī sataustām.

— Apbrīnojami!—sajūsmināts iesaucas Zaķis. — Apbrīnojami!

— Nekā apbrīnojama skaņu taustē nav, — atbild Sikspārnis. — Padomā pats, cik tad liels ir Ods! Katrs kukainis sver tikai 0,002 gramus. Katrās desmit sekundēs noķeru vienu odu. Tas man ir jāatrod, jāaptausta un jānoķer. Ja sagūstīšu mazāk odu, tad medības būs nesekmīgas.

— Vai tu tik daudz ēd? — brīnās Zaķis.

— Nē. Es domāju par priekšdienām. Būs lietainas naktis, būs lietaini vakari, būs vējainas naktis. Tādās kukaiņi no paslēptuvēm neizlido. Jāuzkrāj barības rezerves sliktiem laika apstākļiem.

— Cik nojaušu, tu esi derīgs dzīvnieks.

— Laikam gan. Cilvēki tagad visas sikspārņu sugas izsludinājuši par aizsargājamām. Naktī veicam to pašu darbu, ko dienā dziedātājputni. Mūsu derīgums saprasts un novērtēts.

— Es tevi vairāk neaizkavēšu. Jau tumst, un manis dēļ tu savās medību gaitās nepaspēji laikā izlidot.

Zaķis labprāt Sikspārnim paspiestu roku, bet kā lai mazajā ķepā saņem veselu spārnu?

Ar priekšķāju lielajiem pirkstiem Sikspārnis iecērtas ozola mizā un veikli rāpjas kokā. No zemes dzīvnieks nevar pacelties lidojumam.

Atgrūdies no stumbra, Sikspārnis izpleš lidplēvi un pazūd zilganās krēslas pārņemtajā vakarā. Rieta pusē plēn saules atblāzma, uz kur-aJ Zaķis pamana lidojošā dzīvnieka siluetu.

«Savāds meža iemītnieks,» pie sevis spriež Zaķis. «Lidot tam palīdzot skaņa? Tas ir pavisam nesaprotami. Kāpēc nevienam Zaķim skaņa nepalīdz skriet? Vai tas nebūtu lieliski? Neviens plēsējs līdzi netiktu.»

Nabaga Zaķis nesaprata, ka sikspārņu lokators palīdz orientēties tumsā, nevis lidot. Un ko tad Zaķis saprata par ultraskaņu? Neko. Viņš dusmojās, ka Sikspārnis ar savām ausīm saklausa to, ko Zaķis nespēj. Jocīgi . . . pavisam jocīgi.

Arvien vairāk sabiezē krēsla. Zaķis baidās tik vēlā laikā doties mājās. Ja nu aiz kāda krūma glūn vilks, kā lai to saskata tādā tumsā? Dienas dzīvnieki naktī nemīl apkārt klejot.

Labāk tepat iedobē pie ozola pārlaist nakts melnumu. Pat visbriesmīgākais Vilks viņu te neatradis . . .

No rīta, dodoties tālāk, Zaķis priecājas, ka vakar diena bijusi bagāta, Sikspārnis patiešām savāds dzīvnieks . . .

Un šodien ne mazāk veicas. Skrējienā Zaķis apstājas. Paskat, atkal viens īpatnis!

Ciemiņš, kas vairs nav ciemiņš

Pa miklo, ēnaino zāli rapo krējuma krāsas dzīvnieks ar garu, platu kāju. Savādi . . . dzīvajām radībām parasti ir četras vai divas kājas. Nekā — pa mežu staigā ari tāds, kam tikai viena kāja un spirālē satīts nesamais plecos . . . Nezin kādēļ kājai četri izaugumi, divi mazāki un divi lielāki ar melnām podziņām galā.

Zaķis apiet dzīvniekam apkārt, bet nevar atrast. . . galvu. Vēl trakāk! Vai tad ir dzīvnieki bez galvas?

— Nesaprotu, kur palikusi tava galva, — Zaķis saka. — Vai esi to pazaudējis?

— Tāds kā joks! — no kājas atskan klusa balstiņa. — Galva atrodas savā vietā.

— Zēl, — Zaķis vaibstās. — Man acis par vājām, lai to ieraudzītu.

— Galva ir te, — dzīvnieks kustina garos izaugumus — taustekļus.

— Kā? . . . Kājā? — no brīnumiem Zaķim aizraujas elpa. — Galva kājā?. . .

Nav ko brīnīties. Visiem vīngliemežiem galva atrodas kājas priekšgalā.

— Lai arī tā būtu! — īsā laikā Zaķis iepazinis dažādus meža brīnumus. Nav vērts par tiem vairs uztraukties. Iespējams, ka vēl atgadīsies kas neparasts . . . uzradīsies vēl kāds, kam kājas būs galvā, nevis galva kājās.

Šorīt Zaķis vēlējās piedzīvot ko neparastu, un tagad vēlēšanās piepildījusies.

— Tev pavisam savāds vārds — Vīngliemezis. Vai no tevis vīnu taisa?

— Nē. Es ēdu vīnogulāju lapas. Latvija nav mana īstā dzimtene. Mani senči un radi dzīvo Viduseiropā. Tiek uzskatīts, ka mana mātesmātes-mātes-mātes māte viduslaikos atceļojusi uz Latviju. Stāsta, ka viņu uz šejieni atveduši mūki.

— Ak tā, — Zaķis pašūpo galvu un izliekas visu saprotam. Taču viņam nav ne mazākās nojautas par viduslaikiem un mūkiem.

Kas tie mūki tādi ir? . . . Droši vien kaut kādi dzīvnieki. Zaķis kautrējas pavaicāt Vīngliemezim. Domās, ka meža korespondents aprobežots. Un tāds Zaķis negrib būt. Labi, lai tie dzivnieki, nu, kā viņus sauc . . . mūki, lai tie paliek . . .

— Tātad tu pie mums esi ciemos.

— Vairs ne.

— Kā tad tā? Atbrauci no tālienes un pēkšņi vairs neesi ciemiņš. Latvijā taču vīnogulāji neaug.

— Iztieku ar citu augu lapām. Nesajauc, ciemiņi bija mani senči. Esmu Latvijas iemītnieks. Cik zinu, mani vecāki mīlēja siltu Viduseiropas ziemu. Tie, kas bija stipri, izturēja Latvijas aukstumu un palika dzivi. Pārējie izmira. Tā pamazām vīngliemeži piemērojās jaunajiem dzīves apstākļiem. Redzi, es nemaz nezinu, ko nozīmē silta ziema. Sala un sniega nebaidos, tādēļ vairs neesmu ciemiņš. Ne velti par mani rakstīts daudzās grāmatās, ne velti esmu ar likumu aizsargāts savvaļas dzīvnieks Latvijā.

Viena kāja . . . Ciemiņš, kas nav ciemiņš . . . Galva kājā . . . Mūki … Ar likumu aizsargāts dzīvnieks . . .

Dažādie jēdzieni Zaķa galvā sagriežas virpulī. Acu priekšā lēkā zvaigznītes, un meža korespondents paģībst.

Vīngliemezis vēl stāsta, ka taustekļu galos melnās podziņas ir acis, ka barību viņš meklē naktī, ka zobu vietā mutē atrodas asa rīve, ka . . .

Bet Zaķis no tā visa nenieka nesadzird.

Kad meža korespondents atžilbst, Vīngliemezis paspējis pazust.

Labi, ka tā! Nav nekādas vajadzības runāt par aplami sarežģītām lietām. Un vai tas, ko viņš dzirdēja, maz derīgs «Meža grāmatai»?

Pēkšņi smalcē skaļi sāk klaigāt putni. Zaķis dodas noskaidrot trokšņa iemeslu.

Raibā skaistule un briesmīgais mazulis

Krūmājā lido prāva skaistule, bet tai seko vairāki mazi putniņi. Troksnis ir neaprakstāms. Skaistuli — Dzeguzi — meža korespondents tiri labi pazīst. Dzeguze bēg, bet mazie klaigādami viņu vajā . . .

Kādēļ?

Negaidot Zaķis Dzeguzes knābī ierauga olu. Vai tiešām kādam to nozagusi? Par Dzeguzes zaglīgumu nav nekas dzirdēts. Bet kas lai to zina — tikumi arī var mainīties.

Uz kādu brīdi Dzeguze pazūd Zaķa skatienam. Kad viņš to atkal ierauga, knābī olas vairs nav.

Kur tā palikusi? . . . Kādēļ mazie putni Dzeguzi vajāja?

Jautājumi Zaķim noteikti jānoskaidro.

Kad piekususi Dzeguze apsēžas uz zara atpūsties, Zaķis ir klāt:

— Tu esi tik skaista, tik skaista! Kāda meistariene tev raibo tērpu šūdināja? . . . Atļauj tevi nofotografēt.

— Kā vēlies, — Dzeguze graciozi izpleš garo, tumši pelēko, ar gaišiem punktiņiem izraibināto asti. — Lūdzu, fotografē!

Zaķis grozīdams knikšķina fotoaparātu un nespēj vairāk nociesties:

— Kas te par traci bija? Izskatījās, ka sīkie putni tev uzbrūk. Tādai skaistulei! Kā šie to uzdrīkstas?

— Tss! Runā klusāk! — Dzeguze nolaižas zemāk lazdu pazarē.

— Es tev pastāstīšu.

Zaķis pietupstas un noblisina acis. Lai jau stāsta vien. Ārēji meža korespondents ir pati vienaldzība, bet patiesībā satraukumā un ziņkārē viņš nevar vien sagaidīt Dzeguzes stāstījumu.

— Manā dzīvē ir dažādas īpatnības, — čukst Dzeguze. — Citi putni īsā laikā izdēj piecas sešas oliņas un sāk perēt. Man ar dēšanu neveicas. Triju nedēļu laikā divdesmit olas.

— Tik daudz! — Zaķis bloknotā ieraksta skaitli divdesmit. Lai neaizmirstas.

— Izdēto olu paņemu knābī un meklēju svešu ligzdu, kuras saimnieki nav mājās . . . Tracis, kuru tu dzirdēji, izcēlās tādēļ, ka mani ieraudzīja Stērste. Neizdevās dējumu atstāt Cielaviņas ligzdā. Jābēg. Ko citu lai daru? Pa ceļam ieraudzīju Paceplīša māju un tur atstāju olu.

— Vai tad Paceplītis tik neatjautīgs, ka to nepamanīs?

— Es neesmu muļķe. Manas mazās olas ir divdesmit dažādās nokrāsās, lai sīkos putnus vieglāk apmānītu. Paceplīša ligzdā palika ola, kas līdzīga viņa dējumam.

— Izrādās, tu proti blēdīties.

— Dzeguzēm tāds raksturs, un to mēs pārmantojam no paaudzes paaudzē.

Kādēļ tu pati neperē? Slinkums nav nekāda laba īpašība.

— Ne slinkums, Zaķi, bet nepieciešamība, — atbild Dzeguze.

— Pirmās olas būtu vecas, kamēr dētu pēdējās. Es taču teicu, ka dēšana ieilgst trīs nedēļas.

— Un māju tu arī nebūvējot.

— Kam man māja vajadzīga? Ja rteperēju un mazuļus nebaroju, tad ligzda lieka.

— Vai tas nav slinkums?

— Ai, ai, Zaķi! Sakarā ar īpatnējo dzivi gadu gaitā mums pazudušas būvēšanas iemaņas, kuras mēdz būt visiem putniem. Es nemaz neprotu ligzdu pagatavot.

— Jāpārdomā un jāapsver viss, ko stāstīji. Tu patiešām esi neparasts putns . . .

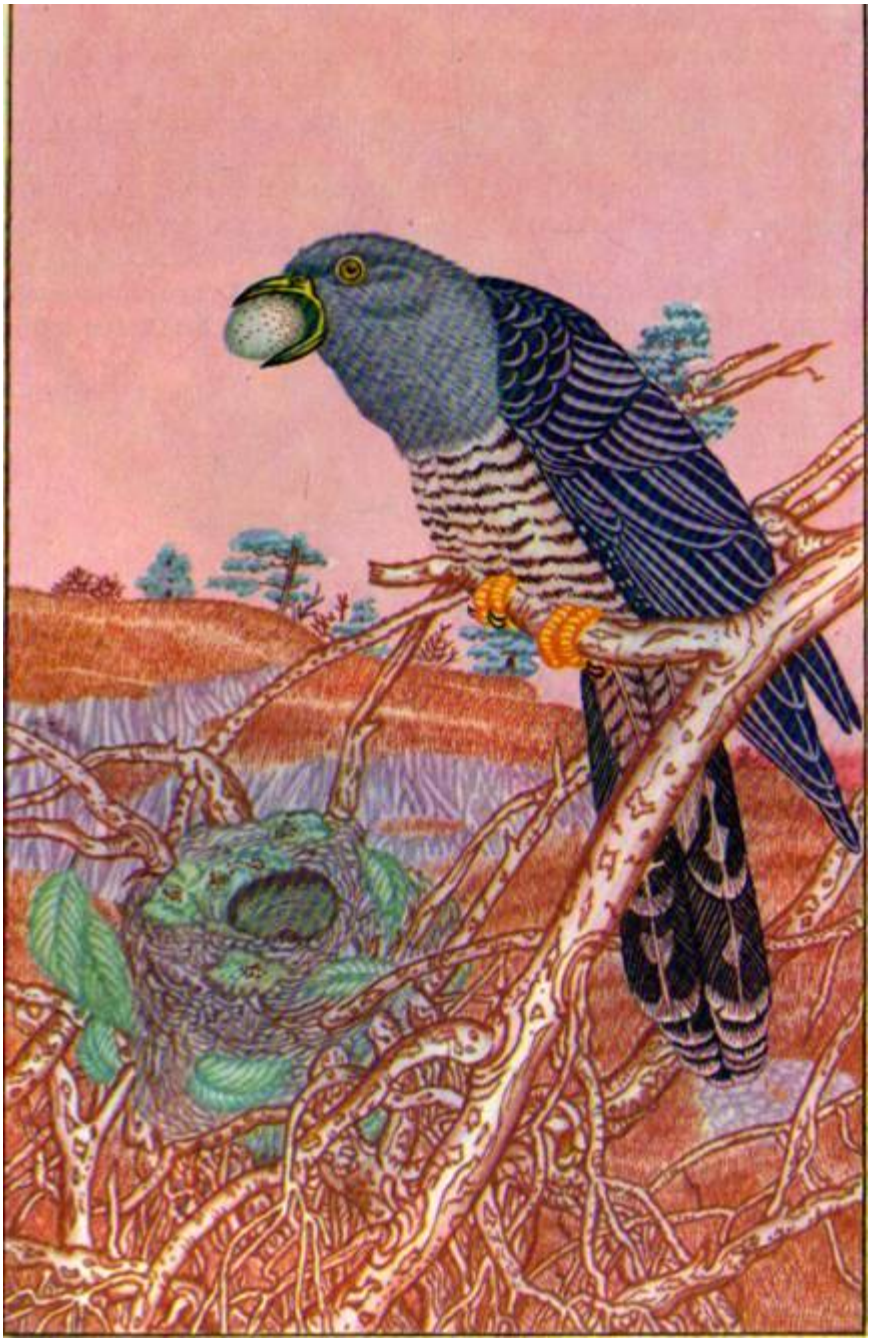

. . . Pēc kāda laika Zaķis Pacepliša ligzdā ierauga Dzeguzēnu, kam audžuvecāku mājā par šauru.

' Viņš uzvej uz muguras vienu no saviem nelaimīgajiem ligzdas brāļiem un pārgrūž pāri malai . . .

Kāds cietsirdis! Vēl spārneļus pavēcina, lai pārliecinātos, vai mazulis nav palicis ligzdā.

Pēc tam pāri ligzdas malai pārveļas otrs nevarīgais Paceplītis, un Dzeguzēns paliek viens pats. Tagad telpa plašāka, un audžuvecāki viņu vairāk baros.

Izrādās, ka pirmajās divpadsmit dzīves dienās Dzeguzēnam mugurā izveidojies īpašs iedobums, lai vieglāk uzveltu izšķīlušos putnēnus un tos izmestu no dzimtās ligzdas.

Un tā Zaķis atkal iepazīstas ar vienu no meža ikdienas likumiem — stiprais uzvar vājo. Stiprais izdzīvo, bet vājais iet bojā.

Spurainis ezera

Aizsteidz diena pec dienas, un pavisam nemanot pagājis skaļais, trokšņainais pavasaris. Putnu koncerti skan agri no rīta vai vēlu vakaros. Citā laikā jābaro jaunā paaudze, kas izšķīlusies no olām un vienmēr ir varen prasīga. Kad viens kāpurs norīts, putnēni jau gaida nākamo. Grūti iespēt tādus rīmas apmierināt.

Klejodams pa mežu, Zaķis nonāk ezera malā. Laiciņš patīkami silts, un pēc krietnas pastaigas lieti noderēs vēss ūdens malks. Zaķis sagriež ūsas un ļipato padzerties.

Kad slāpes remdinātas, Zaķis prāto, pa kādu ceļu doties tālāk. Vislabāk gar ezeru, bet tad kājas slapjas kā likts. Krastmala pat viskarstākajā vasarā ir purvaina.

Rāmajā ūdenī atspoguļojas zilās debesis un baltie mākoņi, bet atblāzmā redzams melns priekšmets.

Kas tas tāds? . . .

Putns? . . . Pēc putna neizskatās. Visvairāk ūdeni mīl pīles. Bet tās ir pūkainas, nevis žuburainas. Citi putni Zaķim mazāk pazīstami.

Ja nav putns, kas tad? . . . Varbūt zivs? Tik milzīga, ka spurām nav vietas ūdenī . . . Tas būs Asaris. Jo ilgāk Zaķis pēta peldētāju, jo ciešāk nobriest doma par neiedomājami lielu, neredzētu zivi.

Žuburainais spurainis tuvojas.

Kas tagad notiks? . . . Vai Asaris krastā rāpsies? Tas gan būs jocīgi — Asaris staigās pa sauszemi! Diezin vai zivis maz prot staigāt?

Spuras der peldēšanai, un kāju zivīm nemaz nav . . . Drošības labad Zaķis paslēpjas aiz grīšļa cera.

Spurainis ir pavisam tuvu.

Pēkšņi noburbuļo ezers. Peldētājs apstājas. No ūdens iznirst žuburains cekuls, kuram seko rūsgans augums.

Asaris tas nav . . . Iespējams, ka putns? . . . Zaķis pabāž galvu

laukā no grīšļiem. Citādi neko nevar saredzēt.

Spurainis cauri meldriem ligo uz krasta pusi. Pa ceļam tas skaļi nosēcas . . . Putni dzied, nevis sēc . . .

Ziņkāre sakāpināta līdz beidzamajam. Zaķis izslējās uz pakaļkājām visā augumā, bet pēc brīža sabijies paslēpjas.

Krastā izbrien milzīgs dzīvnieks ar īsu, resnu kaklu, pagaru galvu un lāpstveidlgiem ragiem … Te tev nu bija Asaris!

Ar tādiem milzeņiem meža korespondents vēl nav saticies. Slaidas, gaišas kājas, bet ķermeni sedz tumši brūna, bieza vilna.

Ragainis nopurina ūdeni, nosprauslājas un augstu izslej galvu. Platās nāsis trīc. Dzīvnieks groza galvu. Osta gaisu.

Zaķis pieplok zemei. Citādi saodīs viņu, un diezin kas tad notiks . . .

Milzenis droši vien nav mūsu meža iemītnieks. Varbūt iemaldījies? . . . Tādiem labāk acīs nerādīties. Zaķis dreb kā apšu lapa, ar vienu aci vēro ragaini un briesmu gadījumā gatavojas dot kājām ziņu.

Tomēr tāds sīks meža korespondents milzeni nemaz neinteresē. Pagriezis muguru ezeram un Zaķim, lielais dzīvnieks soļo tālāk.

— Pāri purvam? Ar tādām slaidām kājām? — Zaķis pie sevis bubina. — Vai tas noturēs ķermeņa smagumu? . . . Iestigs, noteikti iestigs!

Tomēr Zaķa paredzējums nepiepildās. Dzīvnieks pavisam viegli pārskrien staignājam un izzūd skatienam.

Arī meža korespondents dodas ceļā. Ja lielais pieveica purvu, tad Zaķis jau nu arī nemēros apkārtceļu.

Šodien atkal pārsteigumiem bagāts rīta cēliens. Redzēts dzīvnieks, kas prot peldēt kā zivs un bezbailīgi pārvarēt staignāju . . .

Pie Pūces mājas Zaķis apstājas. Viņš padižojas ar šisdienas piedzīvojumiem. Par bailēm gan nesaka ne vārda.

— Zēl, ka nedabūju aprunāties un uzzināt, kā ragaini sauc.

— Nav nepieciešams, —Pūce nozibina apaļās acis. — Tas ir lielākais meža iemītnieks — Alnis. Ļoti saticīgs un miermīlīgs.

— Ak tā? Nu, paldies! — Zaķis pēkšņi vairs nevēlas sarunu turpināt.

Meža korespondents nobijies no miermīlīga dzīvnieka. Kam lai to stāsta? Kam lai atzīstas bailēs? . . . Nevar teikt ne Pūcei, ne Vāverei. Tad būs nepieredzēts kauns . . .

Grūtsirdīgi nopūties, garausis soļo pa zvēru lielceļu un nospriež:

— Lai nāk Alnis, Vilks vai Lapsa — korespondents vairs nebaidīsies!

Taču lielos dzīvniekus nekur nemana, un Zaķim nav iespējams savu apņemšanos pierādīt. Uz sānceļa korespondents ierauga pavisam ko citu.

Necils radījums

— Man šķiet, tevi sauc par Slieku.

— Nesaprotu, kādēļ tu brīnies? Vai mežā Slieka nav redzēta?

— Tas ir cits jautājums. Satiekoties ar tevi, radās pārdomas.

— Nemaz nav slikti. Vai drīkstu uzzināt, kādas tās ir? — Slieka pavirzās tuvāk Zaķim.

— Taisnību sakot, man bailes. Ja apsolies nedusmoties, tad pateikšu, ja . . .

— Klāj droši vaļā! Un dusmoties nemaz nedomāju. Tāds nav mans raksturs.

— Zini . . . zini, tu esi šausmīgi necils radījums. Nevar saprast, kur galva, kur aste. Kāju arī nav kā citiem dzīvniekiem.

— Varbūt taisnība. Tomēr bez sliekām iztikt nevar. Bez mums tu aizietu bojā.

— O! Cik lepni un iedomīgi tas skan! Ja nebūtu slieku, tad zaķi aizietu bojā. Vai tu nepārspīlē?

— Nē, — Slieka pakustina muskuļaino, smailāko ķermeņa priekšgalu. — Neesmu iedomīga un blēņas nedomāju melst. Nereti puikas domā, ka sliekas radītas makšķerēšanai, lai būtu ēsma, ko uzspraust uz āķa. Patiesībā, ja nebūtu slieku, tad neizaugtu zāle, un tev, Zaķi, nebūtu ko grauzt. Bez mums nevarētu ievākt ne labību, ne sakņaugus.

— Tiešām? — Zaķis pakustina garās ausis un nezina, vai ticēt vai neticēt tādam apgalvojumam.

— Klausies! Zemes virskārta baro augus. Jo trūdvielām bagātāka augsne, jo lielāka raža. Ilgi izmantotā tīrumā samazinās barības vielu daudzums, un augi vairs nedod labu ražu. Tad talkā nākam mēs. Rokamies augsnes dziļumos. Strādājam dienu un nakti. Uznesām virspusē organiskām vielām un minerālvielām bagātu zemi. Savās aliņās ievelkam lapas, zāles stiebrus un tīrumā pavairojam trūdvielas. Zemes slāni, kurā atrodas augu saknes, mēs vienmēr atjaunojam . . . Vai saproti?

— Saprast saprotu, bet zemi gan jūs pamatigi izalojat.

— Tas ir vajadzīgs. Aliņu ir miljardiem. Pa tām viegli zemē iekļūst gaiss un ūdens. Ja nebūtu slieku, paietu 500 gadu, kamēr pati daba spētu atjaunot zemes virskārtu trīs centimetru dziļumā. Mēs to paveicam pāris gados.

— Un tā ir patiesība? — Zaķis izbrīnā groza acis. — Visīstākā patiesība?

— Protams! Kādēļ melot? Meža korespondentam jāzina patiesība.

— Paklausies, kā lai pasaka, kur tev galva?

— Te! — Slieka kustina smailāko ķermeņa galu.

— Kādēļ tu esi tik gluma? Šķiet . . . ķermenis pārklāts ar gļotām.

— Pareizi. Un tas ir vajadzīgs. Ja ķermenis nožūs, tad nobeigšos. Tev, Zaķi, ir plaušas, ar kurām elpot. Es elpoju ar visu ķermeņa virsmu. Tādēļ ādai jābūt mitrai un gļotainai. Lai vieglāk elpot.

— Tas viss ir ļoti interesanti . . . Un kur tev acis paslēpušās?

— Acu man nemaz nav.

— Tātad tu neredzi? — meža korespondents izbrīnā saka.

— Protu atšķirt spilgtu gaismu no tumsas. Uztveru visu gaišo. Krāsaino pasauli neredzu, tāpat kā neizšķiru dažādās skaņas. Bet tas jau nav vajadzīgs. Dzīvoju zemē, savās alās, un tur kā dienu, tā nakti valda tumsa. Vai tad redze un dzirde nepieciešama?

— Ahā! — Zaķis domīgi novelk. — Kā tu, akla būdama, proti aizbēgt no uzbrucēja?

— Talkā nāk citas maņas. Es ļoti labi sajūtu visniecīgāko augsnes satricinājumu. Tas liecina par ienaidnieka tuvumu, kad jāslēpjas. Ar ožu atrodu barību. Augu lapu garšu es izšķiru ļoti labi. Tauste, oža un garša man ir daudz labāka nekā tev, Zaķi.

— Skatos un brīnos. Tevi laikam kāds ievainojis. Vēl tagad uz ķermeņa lentei līdzīga rēta.

— Tāda ir visām sliekām. Jostiņā mēs iedējam oliņas un tad to nometām. Izveidojas kokons, kurā no oliņām pēc četrām nedēļām izaug jaunas sliekas.

— Ja tevi pārgriež, vai dzīvas paliek abas daļas?

— Tā gluži nav. Bez galvas mēs dzīvojam. Reizēm abām daļām pieaudzējam jaunas galvas, reizēm viena vai .abas daļas nomirst. Nesen kādai radiniecei gadījās kļūme. Nogrieztajam gabalam pieauga divas galvas. Liela nelaime nebija, tikai grūtāk pārvietoties šaurajās aliņās.

Zaķis noskurina ūsas. Tas ir jocīgi. Ja viņam pieaugtu divas galvas? . . . Kas tad būtu? . . . Labi vai slikti? . . . Nevar īsti saprast.

Lai gan Slieka ir necils radījums, tomēr uzzinātais pārspēj visu iedomāto.

Zaķis pēkšņi atceras, ka sen nav būts meža birojā. Iespējams, tur ienākušas vērtīgas ziņas, kas var noderēt «Meža grāmatai».

Viņš steidzas uz biroju.

Iztiksim bez Pūces padoma

Perēšanas laikā notiek nelaime pēc nelaimes. Meža birojs saņem Paceplīša sūdzību. Audžubērns Dzeguzēns ar iepriekšēju nodomu izdarījis noziegumu: izgrūdis no ligzdas māsas un brāļus. Par pārkāpumu nepilngadīgais Dzeguzēns jāsoda. Taču meža likumi ir savādāki — stipro nekad netiesā.

Pienāk otra vēsts. Jenotsuns izpostījis Irbes ligzdu un apēdis bērnus . . . Vēl briesmīgāk! Un arī Jenotsuni meža likumi nesoda. Barga mācība Irbei. Pati vainīga! Nākamgad ligzda jābūvē slēptākā vietā, lai jenotsuņi neatrod.

Vēl kāda ziņa. Pirmajā treniņlidojumā nositusies Cielaviņa.

Zaķis satiek noskumušo Cielaviņas māti un cenšas to mierināt: Nebēdājies! Mazuļu šķilšanās laiks vienmēr prasa upurus. Vai tev vienai nelaime atgadījusies? Pārējie bērni taču palika pie tevis. Bet Irbe pazaudēja visus, un manam radiniekam Jenotsuns aiznesa pavasara mazuļus.

— Tev viegli runāt, Zaķi. Par saviem bērniem tu nerūpējies. Putnu ģimenēs tā nav pieņemts. Vairs jau neraudu, tikai žēl, ka plēsoņas varētu izvazāt manas meitas kauliņus. Zaķi, nokārto, lai viņu pienācīgi apglabā.

Ko atbildēt? Māte nobēdājusies. Vai tādu vēl vairāk uztraukt? Neapdomīgi Zaķis apņemas visu nokārtot. . . Bet kā? Gan vēlāk ko izdomās . . .

— Steidzies mājās pie mazuļiem, citādi notiks vēl kāda nelaime!

Cielaviņa apmierināta aizlido, bet Zaķis domīgi soļo uz nelaimes

vietu. Vispirms jāapskatās, kur beigtais putniņš atrodas. Tikai tagad Zaķis nojauš, kādā ķezā viņš iekūlies. Ko lai dara? Kā lai tiek galā ar sarežģīto uzdevumu? . . . Jāiet pie Pūces pēc padoma . . . Citas izejas nav.

Negribīgi Zaķis aizcilpo lidz mežmalai, līdz nelaimes vietai. Kāds gan prieks redzēt bojā gājušu putnu? . . .

Nogriezies pa šauro taciņu, meža korespondents apstajas. Ap beigto putnu rosās . . . savādi neredzēti dzīvnieciņi.

— Par vēlu! — Zaķis nopūšas. Pacēlies uz pakaļkājām, viņš pāri lapotam zaram vēro notiekošo.

Zem beigtā llkņā viens dzīvnieciņš, otrs, trešais. Cits rokas zemē, cits no zemes izlien ārā.

Ko t i e meklē? Vai kas pazudis?

Kamēr Zaķis skatās, pa gaisu dūkdams atlido vēl viens. Tagad meža korespondents nojauš, ka tās visas ir vaboles. Lielas, melnas, ar sarkanīgām svītrām uz spārniem. Kopā ar tām darbojas mazākas, plakanas, tumšā krāsā.

Vaboles visu dara saskaņoti. Kopīgiem spēkiem tās izalo augsni un visapkārt Cielaviņai sarauš zemes valnīti.

Kādēļ tā? To Zaķis izskaidrot nespēj.

Apņēmīgi viņš soļo pie racējiem.

Esmu Zaķis — meža korespondents . . . Vēlos zināt, ko jūs te darāt. Kā uzdevumā strādājat?

— Mēs esam Kapraču vaboles, — viena no dūšīgākajām paskatās uz Zaķi un kustina taustekļu vālītes. — Gribi zināt, kā uzdevumā strādājam? Meža uzdevumā.

— Kā tā? — nesaprot Zaķis.

— Esam meža sanitāri.

— Ko ar Cielaviņu darāt?

— Cielaviņu mēs apraksim, — atbild Kapraču vabole.

— Bez lāpstām? — brīnās Zaķis.

— Tu pareizi pateici.

— Vai tas maz iespējams?

— Kādēļ ne? Zem mirušā mēs irdinām un alojam zemi. Pēc tam augsni izraušam ārā, un beigtais dzīvnieks pamazām iegrimst bedrē.

«Tagad saprotu,» Zaķis sevī spriež. Tieši to vajadzēja. Tieši to vēlējās Cielaviņas māte. Nereti dzīvē viss nokārtojas vienkāršāk, nekā domāts. Cik labi, ka mežā dzīvo tādas vaboles! Zaķim tādu iedobi diezin vai izdotos izkašņāt. Meža zemes slānis nav nemaz tik irdens.

— Kā jūs zinājāt, kur Cielaviņa bojā gājusi?

— Mums ir sevišķi laba oža, — pasmīkņā Kapraču vabole. — Ar tās palīdzību atrodam beigtos dzīvniekus.

— Mežā ir daudz sakņu. Ja tās jums traucē darbā, ko tad?

— Savāds jautājums. Mēs tās pārgraužam, un rakšana turpinās.

Zaķis pāršķir bloknota lapu un noprasa:

— Kas notiks ar Cielaviņu, kad to apraksiet?

Vaboļ u mātes taja iedes oliņas. Pec četrpadsmit dienam izšķilsies kāpuri, kas barosies ar trūdošām vielām.

— Un kā sauc mazākās vabolītes? — Zaķa jautājumiem nav gala. Būtu fotoaparāts līdzi, tad darbīgo vaboju saimi iemūžinātu. Neko darīt — palika mājās.

— Arī tās ir kaprači, tikai no citas ģimenes.

Redzu, tev nav laika. Vēl pēdējais jautājums. Kādēļ tu kapračus tik lepni dēvē par sanitāriem?

Vabole ar apaļām acīm atskatās uz Zaķi:

— Ja mēs neapraktu beigtos dzīvnieciņus, tie mežā trūdētu un nelabi ostu. Bet tā nav. Mežā vienmēr ir svaigs gaiss. Vai tādēļ sevi nevaram dēvēt par sanitāriem?

Atvaino, tev ir taisnība. Vēlu veiksmi tālākajā darbā, — un Zaķis atvadās no derīgajām vabolēm.

Pie Pūces nav jāiet. Iztiksim bez viņas padoma. Cielaviņai var droši ziņot, ka viss nokārtots, kā nākas.

Sāk rasināt sīks lietutiņš. Zaķis steidzas mājās. Nav nekādas patikas lietū samērcēties. Pagulēs zem eglītes, kamēr pāries, un tad varēs paveikt pārējos dienas darbus.

Kad lietus nolijis

Pēc auglīgā lietutiņa atspīd saule. Viss mežs kļuvis košāks. Lapas noklātas ar spīdīgu lakas kārtiņu. Vītoliem tās pat apsudrabojušās. Sūnājs, ūdeņu padzēries, ieguvis maigu pasteļkrāsas zaļumu. Pat egles, kuru skujotie zari liecas smagi un tumši, saulē mirdz spožākos toņos. Platlapainās lazdas nopurina lieko lietus ūdeni, kas smalkām lāsītēm sabirst uzziedējušajos aveņu stublājos. Parasto čalu atsāk apses.

Koku zaļumā paslēpusies klaigā Vālodze.

Un tad pamostas smaržas! Izcirtumā virmo saldo zemeņu aromāts, sajaucies ar saules tveici. Priedulājs izplata sveķu elpu — svaigu, priecinošu. Purvmalas vaivariņi reibina ar dīvainu rūgtenu saldenumu.

Ielejā pie sūnaina celma mitinās Ķirzaka brūnganā bronzas tērpā, kuru rotā teiksmaini raksti. Veiklais, piemīlīgais dzīvnieciņš izlidis pasildīties saulē. Pasildīties un ieelpot reibinošās smaržas, kas pēc lietus gaisā viļņo vairāk un asāk.

Atpūtusies saulē, Ķirzaka noslīd no celma un nedzirdami ieslīd zaļajās sūnās.

No slēpņa lietus izvilinājis Zirnekli, kas, uz garajām kājām gāzelēdamies, čāpo pa nelīdzeno sūnu.

Ķirzaka izsviež slaido, šķelto mēli.

Klikt! . . . Saķer garkāji un ievelk mutē. Bet ar to vēl nepietiek.

Uz taciņas sarkana Slieka. Izlīdusi no aliņas apriecāties par lietus valgmi. Ar Slieku Ķirzakai ilgāka noņemšanās. Kamēr pieveic tādu lielu kumosu . . .

Sūnās atskan savāda šalkoņa.

Bez parastās uzmanības sulīgajos augos blēņojas vardes. Mitrums, kas paslēpies lapu kausiņos, apšļāc ādu kā patīkama, silta vasaras duša. Cik maz varžu priekam vajag! Tās lēkā un kūleņo no viena augu pudura uz otru.

Salkainā čabēšana skan tuvāk. Bet vai vardes savos priekos to sadzird? . . . Ne! Nav laika!

Zāļu pudurī ieslīd zilganpelēks vijīgs dzīvnieks ar metālisku ķermeņa spīdumu. Paceltā galva zibenīgi šauda mēlīti.

Beidzot vardes ierauga tuvās briesmas un klaigādamas glābjas, cik iespējams, ātri. Šoreiz Zalktim neizdodas saķert medījumu. Vardes pazūd, kā nebijušas.

Kāds mazulītis, kam kāja aizķērusies zāļu stiebros, pakrīt un palien ?em lapas. Vardīte guļ nekustīgi, zemei pieplakusi. Varbūt. . . viņu nepamanīs.

Saniknojusies par iekārotā medījuma zaudēšanu, čūska pikti lien tālāk. Izbāzusi virs brūkleņu pudura galvu ar oranždzeltenajiem plankumiem pie deniņiem, tā ilgi pēta apkārtni.

Uz taciņas atrodas kāds, kas piemirsis uzmanību, kas tik ļoti vajadzīga meža dzīvē . . .

Zalktis slīd uz priekšu arvien ātrāk, izveicīgāk. Ja vardes aizbēga, tad šo medījumu viņš pratīs noķert. Un tad lai nevaino viņu. Vainīgs tas, kas bez piesardzības iznācis no slēptuves . . .

«Šodien laimīga diena,» priecājas Ķirzaka. Labi paēsts. Reti gadās tik mīksts un trekns tārpiņš! Viņa vēlreiz aplaizās un padzeras rasas pilienā. Pēc tadas maltītes jādodas mājās.

Tikai tagad Ķirzaka ierauga briesmas.

Jābēg! . . . Ātrāk! . . . Veicīgāk! …

Ne vienmēr izdodas, kā iecerēts. Mazās kājeles sapinas sūnās. Solis Sājūk, gaita nav tik ātra kā parasti. Par vēlu iesākts bēgt.

Zalktis negaida. Cērt trīsstūraino galvu uz priekšu un sakampj Ķirzaku. Pacēlis medījumu, viņš grasās to norīt.

Ķirzaka lokās ka negudra, bet no čūskas nav tik viegli vaļa tikt.

Vērojot notiekošo, Zaķis grib Ķirzaku glābt, bet to vairs . . . nevajag.

Zalkša mutē Ķirzaka ātri lokās, enerģiski savelk muskuļus un nokrīt zemē. Čūskas zobos paliek notrūkušais astes gabaliņš.

— Tfū! Blēde! — Zalktis pukojas un izspļauj astes galiņu. — Piemānīja mani.

Bet Ķirzaka tikmēr pazūd starp saknēm.

— Zalkti! — atskan Zaķa balss. — Ej projām uz savām ezermalas mājām!

Tas Zalktim nepatīk. Pat Zaķis redzējis viņa neveiksmīgās medības. Sakaunējusies čūska steidzas prom un nebeidz vien pukoties par Ķirzakas izmanību . . .

Zaķis pakasa aiz auss. Zalktis ir blēdīgs mednieks. Bet kurš tāds nav? Bez viltības mednieks nekā neiegūs . . .

Pametis skatienu sānis, Zaķis ierauga Ķirzaku ar nokostu astes galu. Tā omulīgi sauļojas uz celma. Vai tas var būt? Pēc tāda notikuma mierīgi sauļoties? To Zaķis nespēj izprast. Apņēmīgi viņš dodas pie cietušās un piemetas uz celma maliņas.

Zaķis: Visdziļākā līdzjūtība.

Ķirzaka: Par ko? . . . Ak tā, nojaušu. Sirsnīgs paldies.

Zaķis: Laimīgs gadījums tevi izglāba. Esmu priecīgs, ka paliki dzīva.

Ķirzaka: Nevis laimīgs gadījums, bet es pati.

Zaķis: Atvaino, kā to saprast?

Ķirzaka: Pavisam vienkārši — es pati sevi izglābu.

Zaķis: Par laimi nevajag smieties.

Ķirzaka: Zaķi, tu maz ko zini. Man ir tāda īpašība, kas ļauj aizbēgt no uzbrucēja.

Zaķis: Ja tev ir tādas spējas, kādēļ aste jāzaudē?

Ķirzaka: Glābšanās ar asti ir saistīta.

Zaķis: Kā tad tā?

Ķirzaka: Redzēji, kā Zalktis mani sagrāba?

Zaķis: Redzēju.

Ķirzaka: Vai ievēroji, kā aste nolūza un es aizbēgu? Zalktim mutē palika tikai pats galiņš. Nezinātājam rodas doma par astes trauslumu un neizturību, bet tā nav taisnība. Starp skriemeļiem saglabājas šķērssieniņa, kas nepārkaulojas. Šajā vietā aste pārlūst. Mums tā nav trauslāka kā citiem dzīvniekiem. Kāds zinātnieks 19 gramu smagai ķirzakai pie astes piekāra arvien lielāku un lielāku smagumu. Kad svars sasniedza 490 gramu, tad aste pārtrūka.

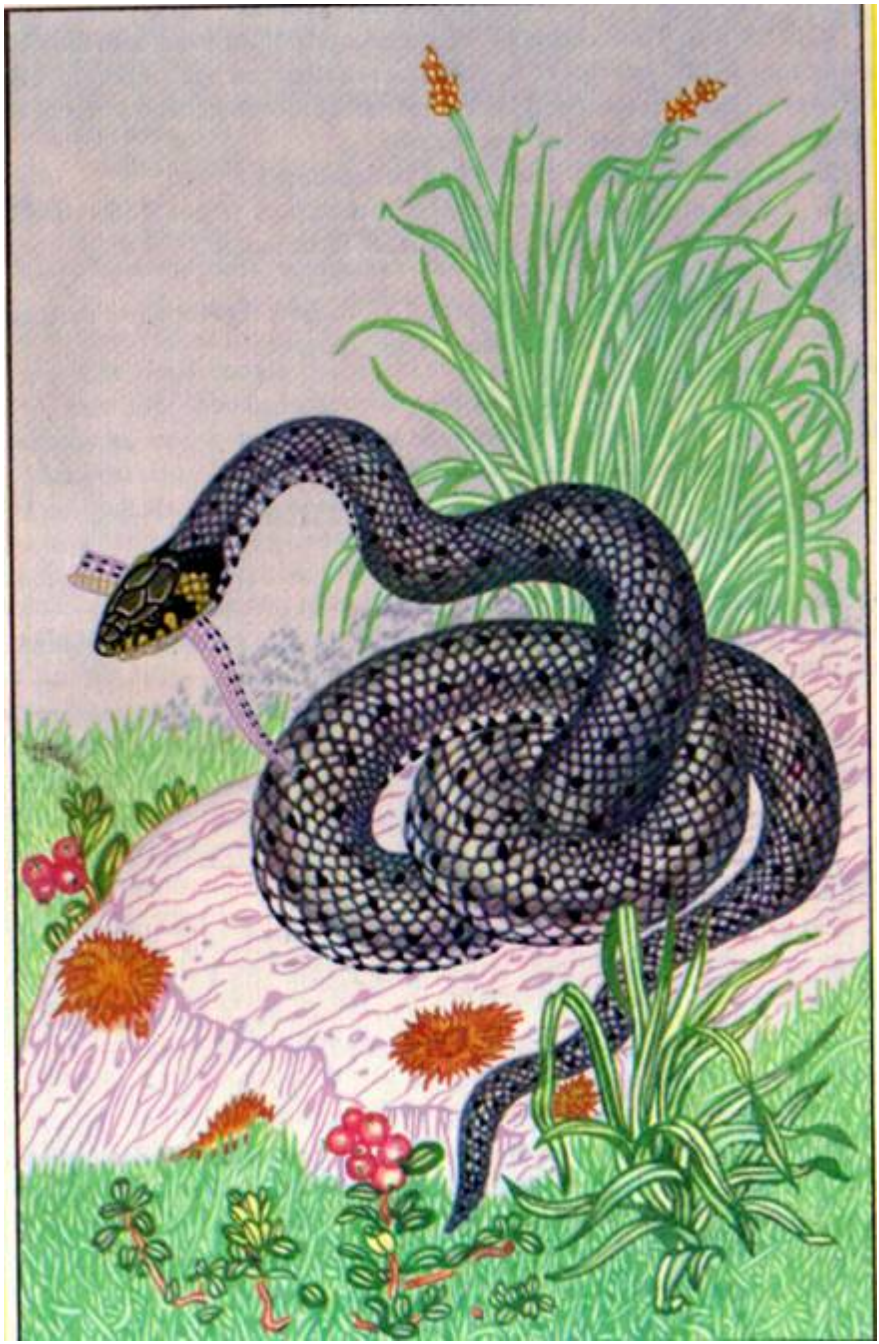

Zaķis: Pagaidi, man te vēl kas nav skaidrs.

Ķirzaka: Tūlit sapratīsi. Nemaisies vidū! Ja man uzbrūk kāds ienaidnieks, tad enerģiski savelku muskuļus un pati nolaužu asti. Cilvēki šo pašsakropļošanos nosauca par autotomiju. Manā dzīvē tai ir liela nozīme. Pārējo tu pats redzēji.

Zaķis: Tagad tevi jāsauc par bezastaino Ķirzaku.

Ķirzaka: Kāpēc? Pavisam drīz man ataugs jauna. Tāda pati kā zaudētā. Kamēr astes nav, man vairāk jāuzmanās, jo zudusi spēja izbēgt no uzbrucēja.

Zaķis: Paldies! Beidzot sapratu, kā tu pati izglābi savu dzīvību.

Ķirzaka: Katrs taču aizsargājas, kā prot.

Zaķis: Uz redzēšanos!

Zaļumballe ezermala

Saruna ar Ķirzaku ieilgusi. Pienākusi vēla pēcpusdiena, bet Zaķis nav paspējis neko iebaudīt. Neatliek nekas cits, kā steigties uz pļaviņu, kur sakuplojis sulīgs āboliņš.

Un atkal ēdiena reize būs jāatliek. Ezermalā izcēlies ugunsgrēks; Dzidrajos padebešos paceļas pelēcigs dūmu stabs, kas vijas augšup un maina apveidus.

— Deg! — iekliedzas Zaķis un steidzas dūmu virzienā.

— Pagaidi! — pīkst Pele. — Iešu tev līdz. Ja izcēlies ugunsgrēks, tad visiem to jāpalīdz dzēst.

Zaķis pagaida, kamēr Pele sataisās, un abi kopīgi dodas tālāk. Meža korespondents šaubās, vai sīkā Pele varēs ko palīdzēt dzēšanā. Bet, ja kādam radusies apņēmība, to nevar atraidīt. Pat ne Peli.

Ezermalā abi apstājas. Neparasts dūmu stabs. Šūpojas gaisā kā pakarināts. Krastmalā nekas nedeg … Kā var rasties dūmi, ja nedeg?

— Vai tu proti to izskaidrot? — Zaķis jautā Pelei.

Atgāzusi galvu, Pele vēro pelēko mākuli un izliekas Zaķa jautājumu nedzirdējusi. Ko lai atbild par dūmiem, kas nezin no kurienes radušies? . . . Varbūt tie ir bezugunsgrēka dūmi. Bet vai tādi mēdz būt? Ko lai Pele saka, ja pašai dzīves pieredze nav liela? . .

— Tie nav dūmi, — pēkšņi Zaķis saka.

— Kas tad? — Pele noskumst, jo tad laikam dzēšanas darbi nenotiks. Ko tad dzēsīs, ja nav ugunsgrēka?

Un tagad garausis klusē. It kā viņš zinātu, kas paslēpies pelēkajā mākoni. Ja deg, tad sajūt gruzduma smaku un redz liesmas. Bet nav ne viena, ne otra.

— Par ko jūs apspriežaties? — nolaižoties lazdu pazarē, jautā Meža strazds.

— Netiekam gudri, kur dūmi radušies, — ar atbildi pasteidzas Pele.

— Būs labs laiks, — pareģo Meža strazds.

— Kā tu to zini? — noprasa Pele.

— Pēc odu dejām vienmēr ir labs laiks, — skaidro Strazds.

— Kur tad dejo odi? — ieminas Pele.

— Cik nepārdomāts jautājums! — pārmet Strazds. — Tūkstošiem sīko kukaiņu salasijušies vienuviet. Tik daudz, ka no tālienes tie izskatās kā vesels mākonis. Šovakar odiem zaļumballe. Re, kā dejo!

Iedomātajos dūmos tagad arī Zaķis saskata atsevišķus kukaiņus. Patiesi, odi dejo. Lido augšup, lejup, pa kreisi un labi. Ritmiskos pacēlumos un kritienos griežas uz vietas. Apbrīnojami vienveidīgi izpilda kustību pēc kustības.

— Ja zaļumballe, tad zaļumballe! Bet kur mūzika pazudusi? Kā var dejot bez mūzikas?

— Paši odi muzicē, paši klausās. Mūsu ausīm mūzika par vāju, — stāsta Strazds.

— Dīvaini, — norūc Zaķis, — ja Ods lidinās apkārt un grasās iekost, tad sīkšana labi saklausāma, bet zaļumballes mūzika ir nedzirdama. Kā tad tā?

Tāds jautājums arī Strazdam par grūtu. Zaķis ir apmierināts, ka viņš nav vienīgais, kam dažādie meža dzīves noslēpumi ir sveši. Meža Strazds arī visu nezina.

Saskatījis tuvumā Odu, Zaķis iesaucas:

— Ei, paklausies, atlido šurp! Tikai uz dažiem vārdiem. Negribu tavus dejošanas priekus ilgi traucēt.

Ods uzlaižas Zaķim tieši uz purna, apsēžas un iztaisno spārnus.

— Sameklē citu vietu, kur apsēsties! Mans deguns nav nekāds sols. Ne tevi saredzēt, ne jautājumus risināt.

Patiesībā meža korespondents nepasaka īsto iemeslu — viņam bail, ka Ods purnā iekodīs.

— Kā vēlies, — viesis no zaļumballes notupstas uz lapas.

— Strazds nupat stāstija par jūsu zaļumballi un labo laiku, kāds būšot nākamajās dienās.

— Viņš teicis patiesību. Mēs priecājamies tikai tad, kad gaidāms noturīgs, jauks laiks. Tie visi, kurus tu redzi, ir odu tēvi.

— Vai tēviem vieniem nav garlaicīgi dejot? Kāpēc priecājaties bez mātēm?

— Drīz būs klāt! — Ods iesicas.

— Kā tu to tik labi zini?

— Ja nezinātu, nestāstītu. Mums ir maziņi dziedzeri, kuros rodas smaržas. Lidojot apkārt, mēs tās izdalām un aicinām ciemos mātes. Ja tūkstoš odu dejo vienuviet, tad uz visām pusēm izsētā smarža pastiprinās. Varu derēt, ka pēc briža uz dejām steigsies mātes. Pat saskaitīt nespēsi. Un par laiku vari neraizēties. Mēs to nosakām labāk nekā cilvēku laika pareģi. Pēc zaļumballes mūsu mātes rāmajos ezera līčos dēs oliņas. Ja plosās lietusgāzes un vējš, izdētās oliņas aiziet bojā un nepagūst attīstīties. Tādēļ vispirms pareģojam laiku. Ja tas ir noturīgs, rīkojam balli un mātes gādā par pēcnācējiem.

— Odu tēv, kā var dejot bez mūzikas?

— Bez mūzikas neviens nedejo. Žēl, ka tu nespēlē kādu instrumentu, tad labāk saprastu mani. Ja aizskar stīgu, tā sāk vibrēt. Jo ātrāk vibrē, jo skaņa augstāka. Pajautā Sienāzim. Viņš to pašu

apgalvos. Odiem stīgas atvieto spārni. Lidojot tie vibrē un sīc dažādos toņos. Dažreiz tu sīkšanu sadzirdi, dažreiz ne. Vienā sekundē mēs spārnus nolaižam un paceļam 300—600 reižu. Ja tu tik ātri kustinātu kājas, tad skrienot siktu kā Ods.

— Nav nekādas vajadzības, — iebilst meža korespondents. — Padomā, sikt kā Odam!

— Katram kukainim ir savs dūkšanas vai sīkšanas kods. Spārni palīdz lidot un tajā pašā laikā telegrafēt pārējiem odiem par briesmām, par sapulcēm vai citiem notikumiem. Ar spārnu vibrācijām sūtām odu mātēm mīlestības vēstules. Mani vilina skaņas ar vairāk nekā 500 svārstībām sekundē. Tādā ātrumā dreb manas draudzenes spārniņi . . . Un mūzika mūsu ballē ir labu labā. Žēl, ka tu to nedzirdi, jo mēs lieku skaļumu nemīlam. Vairāk nav laika . . . Varbūt atlidojusi mana draudzene . . .

Ods iejūk dejotāju saimē, un to nevar vairs saskatīt.

— Saprati? — Zaķis jautā Pelei, kas visu laiku klusi sēdējusi, zem lapas paslēpusies.

— Tas tik ir joks! Kam tāda mūzika ir vajadziga? — pukojas Pele.

— Sikspārnis izdod savādākas skaņas, un ari tās mēs nedzirdam, — aizrāda Zaķis.

— Nav vajadzīga sikspārņu un odu mūzika, — Pele atmet ar ķepu. — Vai mazums skaņu, kuras mēs labi saklausām? . . . Vai tur kāds nestrīdas? . . .

Pļapas nebeidz pļapat

— Strīds tas nav, — Zaķis domīgi saka. — Kādam iepaticies ātri runāt . . . Vislabāk tu to noskaidrosi. Nesteidzies! Lien uzmanīgi, lai pļāpas nesabīstas! Iztraucēsi — neuzzināsi, kas tās tādas.

Pele ielien zālē. Nokust astes gals, un viņas vairs nav. Zaķis gatavojas ilgstošai gaidīšanai, bet no tā nekas neiznāk. Pele atgriežas ātrāk, nekā domāts.

— Nāc līdzi! — viņa aicina. — Pļāpātājas nav tālu jāmeklē.

Pele rāda ceļu, un Zaķis pacietīgi seko. Tūlīt sāksies zāliens, kurā vienīgi Pele spēj paslēpties. Zaķa augumam zāles stiebri par īsu.

Pēkšņi Pele apstājas. Tālāk nav jāiet. Pļāpas apmetušās krūmmalē.

— To es necerēju, kvāk, necerēju, — saka pirmā. — Padomā pati, lai kāds krāpnieks ir Stārķis, bet vai tā var darīt?

— Kvak-kvāk, ko tad šis? — ieinteresēta jautā otrā Varde.

— Tas notika pavasarī, tajā laikā, kad atgriezās putni. Atlaidās arī Stārķis. Tu viņu pazīsti — pats niknākais mūsu ezermalā. Nokaltušajā bērzā uzbūvējis ligzdu. Pērnvasar viņu labi iepazinu. Divas reizes tikko no nāves izglābos . . . Sis atlido. Lepni stāv ligzdā uz vienas kājas. Iedomīgais, it kā citi stārķi tā neprastu . . . Skatos, viens pats. Sievu nav ņēmis līdzi. Varbūt garajā ceļā pametis. Tā viņš var

izdarīt, par to nešaubos . . . Stāv ligzdā vairākas dienas. Kad ierauga kādu stārķu jaunavu, sāk burvīgi klabināt un klanīties . . .

— Un tālāk? Stāsti veicīgāk! — nepacietīgi sarosās otrā Varde.

— Sen jau domāju, ka stārķu jaunavas ir vieglprātīgas. Tās neapdomīgi atbild uz stārķu klabināšanu un pēc brīža ligzdā iekšā. Un tā arī šoreiz. Stārķim pašam sava ģimene, bet, ko darīsi, vieglprāte to neprasa. Padzīvoja dažas dienas, un tad . . . ieradās Stārķa īstā sieva.

— Kvāk-kvāk! Laikam sagāja lielajā?

— Kā citādi. Bet šis tik mī-lī-gi klabina ar knābi un sveicina īsto sievu. Ak, kāda izlikšanās! Bet sieva nav muļķe. Uzreiz pamanīja draudzeni…

— Ai, ai, ai, tas nu par traku! . . . Un ko tad pats saka?

— Neko. Ko tad viņš teiks? Pārkāpumā pieķerts, stāv un skatās uz abām. Kas zina, laikam žēl jauniņās . . . Tad īstā sieva metās virsū draudzenei . . .

— Patiesi? Ai, ai, ai! Laikam jandāliņš izcēlās?

— Kā tad. Tāds kautiņš, kādu neesmu redzējusi. Brēkšana. Kliegšana. Un spalvas gāja pa gaisu.

— Es negribētu viņas vietā būt. Ai, ai, ai, kā tā jauniņā jutās?

Kas to lai zina? Kāvās tik ilgi, kamēr sieva draugaļu padzina,
bet pati palika ligzdā. Re, kā iet lētticīgajām!

— Un ko šis pats darīja?

— Neko. Stāvēja un skatījās, kā abas plēsās.

— Kāda viņam daļa — vienalga, kas bērnus audzinās.

Kā tad. Vai tad tēvi par bērniem rūpējas? . . . Tāda uzticīga ģimene bija, bet š i s atlido ātrāk, lai amizētos ar citām. Jāiet uz meža biroju ar ziņojumu par neuzticīgo Stārķi.

—; Pagaidi, kaimiņien, pagaidi! Ko tu pati pavasari darīji? Ar cik tēviem tu satikies?

Tas ir savādāk. Vardēm nav ģimenes kā putniem. Stāsta, ka stārķi esot visu mūžu uzticīgi.

— Un tad? . . . Par taviem pavasara nedarbiem neviens meža birojam neziņoja, — aizrāda otrā Varde.

— Kas Vardei var pārmest? — aizstāvas pirmā. — Un pavasarī tu nemaz nebiji labāka. Cik reižu tu tēvus mainīji?

— Lai nu paliek, kaimiņien!

— Ko ar Stārķi darīsim? Es domāju, — par divsievību jāsoda.

— Lai nu paliek, kaimiņien! Lai paliek . . .

— Kā nav kauna. Tādas pļāpas, — Zaķis sadusmojas.

— Saus-mi-gi saistoši! — Pele noslauka purniņu. — Man nav bijusi izdevība redzēt stārķu kauju. . . Šausmīgi saistoši!

— Vai nāksi līdz? — noprasa Zaķis.

Laikam . . . ne, — domīgi novelk Pele. — Mazliet atpūtīšos un iešu mājās. Ko es tev līdzi skraidīšu.

Zaķis visu saprot. Pelei vēl ko gribas uzzināt no varžu pļāpām. Lai, viņam ir savs plāns. Jāaizcilpo pie Stārķa pastāstīt, kādu sūdzību gatavo vardes. Varžu pļāpām meža korespondents netic. Diezin ko tās sagudrojušas un ko vēl sagudros.

— Stārķi, ei, Stārķi! — pie nokaltušā berza sauc Zaķis. — Uz pāris minūtēm nolaidies lejā.

Nevar, Zaķi. Kamēr Stārķiene devās pamedīt, tikmēr man jāperē. Dienā uz olām sēžu es, naktī — Stārķiene. Mums tā pieņemts.

Un ko vardes melsa? Paslepšus Zaķis smīn. Tīrās aplamības! Tēvi par bērniem negādājot. Ko tad Stārķis dara? . . .

Tev esot bijusi iecerēta cita, jaunāka sieva. Tā vardes stāsta.

Ne gluži tā. Manējā bija pazudusi. Kā vēlāk izrādījās, pārāk ilgi aizkavējusies. Gaidīju, gaidīju . . . Un tad sāku domāt, ka ceļā no Āfrikas varbūt bojā gājusi. Cik ilgi gaidīšu? Nepaspēšu izaudzināt

mazuļus. Tad nolēmu, ka jāmeklē cita sieva. Beidzot ieradas manējā .. . Re, tur viņa lido!

— Vai tev par viru ir kāda sūdzība?

• — Nē, — atbild Stārķiene. — Redzi, cik citīgi sēž uz olām un perē.

— Bet viņam bijusi cita sieva.

— Tā manis pašas vaina. Pārāk gausi lidoju. Nezinu, kādēļ aizmirsās steiga. Saprotu, cik grūti īsajā vasarā izvadāt jauno paaudzi. Rudenī viņus gaida 10 000 kilometru garš ceļojums. Tajā jādodas spēcīgiem putniem. Vārguļi paliks pusceļā, neizturēs ilgo lidojumu.

— Nūja, — Zaķis norūc. — Bet vardes par Stārķi gatavojas iesniegt sūdzību. Esot lakstojies ar citām.

— Es nebaidos, — atbild Stārķis. — Kā skaistu Latvijas savvaļas putnu mani aizsargā likums. Vardes — tīrais nieks!

Lai tā butu! Paziņoju tev visu, ko zināju, — nosaka Zaķis un stārķu pāri vairāk netraucē.

Ja tagad satiktu vardes, tad viņām sadotu tā, ka vairāk negribētu. Tik nekaunīgi aprunāt Stārķi!

Zirneklis no Salticidu dzimtas

Vardes Zaķis nekur nesaskata. Tās droši vien paslēpušās ezera augos. Kaut kur skan smalka balss:

— Es esmu, es esmu … es esmu Salticīdu dzimtas Lēcējzirneklis! Jā, es tas esmu!

Izklausās pēc dziesmas . . . Kas tik priecīgi dzied? Zaķis pamet skatienu visapkārt . . . Neviena nav. Bet kāds dziedāja. Kur viņš tagad slēpjas? Ja balstiņa pasīka, tad tas nav liels dzīvnieks. Kā lai tadu sikuli saskata zāļu asnu džungļos?

— Es es-mu Sal-ti-cīdu dzim-tas Zir-nek-lis, — tāda pati balss atskan no baltalkšņu lapotnes.

Par Zirnekli sevi dēvēs tikai Zirneklis. Parasto tīklu gan nekur nemana. Jocīgi. Kā Zirneklis iegūs medījumu bez tīkla? Labu bridi Zaķis snaiksta galvu, bet ieraudzīt neko neierauga. Baltalkšņa mizas krevē paslēpjas brūnā Skudra un kustina priekškājas. Skudra Zaķi neinteresē, bet kur palicis dziedātājs? Tas kā akā iekritis . . . Nekas, Zaķis pagaidīs. Cik ilgi tas slēpsies? Drīz apniks un izlidīs ārā.

Uz saules apspīdētā baltalkšņa stumbra uzlaižas mušu pāris. Plāta spārnus un omulīgi sildās saulē. No mizas kreves izlien Skudra un alkatīgām acīm vēro kukaiņus. Tikai tagad Zaķis pamana, ka Skudras brūnais vēderiņš ir lāsumains un kājas pārklātas ar sīkiem matiņiem. Tā n a v Skudra.

īsiem skrējieniem Skudrai līdzīgais dzīvnieciņš dodas uz priekšu. Ja Muša sakustas, dzīvnieks sastingst. Kad mušas, saulē sildīdamās, kļūst neuzmanīgākas, dzīvnieks zogas tuvāk mērķim. Bezrūpīgie kukaiņi nav modri un svešinieku pielaiž pavisam tuvu. Tas sastindzis guļ. Liekas, ka mušu spārnu tīrīšana viņam ir gaužām vienaldzīga.

Pēkšņi . . . negaidīts, lielisks lēciens, un dzīvnieciņš atrodas Mušai uz muguras. Pakausī viņš iecērt asus āķus.

Muša saļimst, bet uzbrucējs ar milzu apetīti, nesteigdamies izsūc kukaiņa ķermeņa sulu. No laupījuma pāri paliek spārni, kājas, āda . . .

— Tas būs Zirneklis no Salticīdu dzimtas, — pie sevis spriež

Zaķis. — Tagad saprotams, kādēļ viņš tīklu nebūvē. Zirneklim tādu nemaz nevajag. Lēciens atvieto tīklu.

Kamēr Zaķis pie sevis prāto, tikmēr uz stumbra parādās otrs Zirneklis. Soļo apzinīgi, nosvērtā gaitā. Viņš taču nezina, ka medību rajonā nupat saimniekojis cits. Jaunpienācējam, protams, nebūs vairs tādu sekmju. Pēc uzbrukuma visas mušas aizlaidušās.

Veiksmīgais mednieks labpatikā noslauka kājas, izstaipās un soļo pa stumbru lejup. Kādreiz nolūzušā zara paresnējums šķir vienu Zirnekli no otra. Bet cik ilgi? Kas notiks, ja abi satiksies? . . .

Paēdušais nesteidzas. Neēdušais meklē medījumu. Uz pelēkās, grumbuļainās mizas viņi negaidot satiekas. Izbrīnā abi apstājas un skatieniem mēro viens otru.

Kā norunājuši, pēkšņi abi izslej priekškājas. Masīvie āķi kā asi cīņas ieroči paplēšas un sastingst. Tievās priekškājas nikni plātās un draud ar nežēlīgu izrēķināšanos. Izskatās, ka abiem bail doties cīņā. Neviens taču negrib būt zaudētājs.

Pēc brīža, snaikstīdami priekškājas un izpletuši asos āķus, abi dodas uzbrukumā. Soli pa solim tuvojas viens otram, kamēr apstājas.

Trauksmē sasprindzinātas trīc sešpadsmit kājas. Cīņai sagatavoti četri asi kaujas āķi.

Arvien tuvāk un tuvāk virzās zirnekļu pieres. Niknāk mētājas priekškājas.

— Tas tik būs kautiņš! Tāda gatavošanās un tāds naids! — nogroza galvu Zaķis. — Vai tiešām radu starpā nepieciešama asinsizliešana? . . .

Kā kazlēni zirnekļi sabāž galvas kopā. Pieres saskaras viena ar otru. Plaši atvērtos āķus piespiež pie pretinieka sāniem un, pavisam negaidot, viens otru atlaiž vaļā. Atskatijušies zirnekļi katrs aiziet uz savu pusi pavisam mierīgā gaitā.

Cīņa, kuru gaidīja Zaķis, izpaliek. Kā tad tā? . . .

Izrādās, ka lēcējzirnekļu tēvu starpā tāda nekad nenotiek. Kauja beidzas bez asins izliešanas. Abi zirnekļi ir lieliski aktieri. Tie nospēlē tādu teātri, ka nezinātājs un arī Zaķis no brīnumiem aizmirst muti pievērt.

īsta kauja nedrīkst notikt. Meža dabas likumi to neļauj, citādi visi lēcējzirnekļu tēvi pirmajās siltajas nedēļās iznīcinās cits citu. Un kā tad viņu dzimta saglabāsies?

— Es esmu, es esmu Salticīdu dzimtas Zirneklis! — veiksmīgais mednieks smalkā balstiņā dungo, bet otrs meklē medījumu.

— Interesanti, — nopriecājas Zaķis. — Tādu teātri es vēlreiz skatītos.

Brīvdabas stunda

Ierastas, darbīgas aizrit dienas mežā. Pat Zaķim. Tik daudz nepadarītu darbu. Kaut diena gara, tomēr meža dzīvniekiem tā vēl par īsu.

Lapsa, kā dzīvojusi, tā dzīvo Apša alā. Neviens viņu laukā nedabū. Un, ja arī izdzītu, kur tad Lapsu liktu? Ar maziem bērniem izmestu uz meža lielceļa? Pati Lapsa alu izrakt nespēj. Priekšķājas nav spēcīgas un nagi nepiemēroti zemes darbiem. Toties kajas noderīgas skriešanai. Līdzenā vietā Lapsu grūti panākt.

Pavasarī Lapsai piedzimst četri nevarīgi mazuļi, ar pelēku, pūkainu pavilnu pārklāti. Divu nedēļu vecie lapsēni sāk redzēt. Vēl pēc laiciņa tie izlien no alas saulītē pasildīties un parotaļāties.

Atri aizritējis bezbēdigais mazuļu laiks. Lapsiņas aug lielākas, un ēstgriba vairojas. Mātei un tēvam arvien grūtāk nākas piebarot rijīgo bērnu saimi. Un tā no dienas dienā . . .

Zaķis skrien garām Lapsas mājoklim. Viņam norunāta tikšanās ar Vāveri. Un tā parasti nav gaidītāja. Ja norunātā laikā nebūsi, tad ej nu sameklē Vāveri lielajā mežā.

Pēkšņi atskan žēls brēciens. Tieši no Lapsas alas puses.

Kas tad tas? Bezkaunīgā viltniece būs kādu lielāku medījumu noķērusi. Zaķis apstājas un aizmirst, ka Vāvere viņu gaida . . . Brēc tikai tas, kas nokļuvis nelaimē. Un meža korespondents neko nevar atstāt nenoskaidrotu . . . Lai Vāvere pagaida. Zaķis lien tuvāk Lapsas alai.

Dzeltenā smilšu laukumiņā rindā nostādīti četri nemierīgi lapsēni. Pati sarkanbrūni pelēkā kuplaste kaut ko nomet smiltīs.

— Uzmanību! — Lapsa saka. — Tā ir Pele.

Mazuļi metas pie medījuma un grasās to sakampt.

— Atpakaļ! — sauc Lapsa un Pelei uzliek ķepu. — Vai tā jāuzvedas? Vai tā ir kārtība?

Kad bērni atkāpušies no kārotā kumosa, māte turpina:

— Vispirms apskatiet, kāda Pele izskatās. Tas ir mūsu galvenais medījums, kuru nav nemaz tik viegli noķert. Savus mājokļus tās iekārto zemē. Ziemā ir vēl grūtāk. Tad alas sedz bieza sniega kārta, kam jāizrokas cauri. Un Pele ir uzmanīgs dzīvnieks. Ar troksni un steigu pie alas nav ko meklēt. Te vajadzīga viltība un izmanība.

Kamēr māte stāsta, tikmēr pats mazākais, laikam izsalkušākais, pielien pie Peles un sakampj to zobos.

Prieks par iegūto kumosu ir pāragrs. Lapsa ierūcas, sagrābj mazuli aiz skausta un krietni sapurina. Lapsēns iebrēcas, palaiž Peli vaļā un kaunīgi notupstas līdzās brāļiem un māsām. Māte vēlreiz pamet niknu skatienu uz vainīgo.

Tikmēr gardo kumosu iekāro cits apmācāmais. Ar pēkšņu lēcienu tas atrodas pie Peles.

Tikpat negaidīti Lapsa sit ar ķepu. Mazais apmet kūleni un atgriežas savā vietā.

—• Kāda milzīga pacietība ir mātei, — nočukst Zaķis, — lai iemācītu dzīvē nepieciešamās iemaņas! Zēl, ka lapsu bērni nopietni neklausās aizrādījumos.

Brīvdabas stunda turpinās. Mazie nomierinās. Lapsa rāda, kā pareizi piezagties medījumam. īss novērošanas brīdis . . . Negaidīts lēciens un medījums saķerts. Veikli, ļoti veikli! Pēc tam mācīto atkārto mazuļi.

Pirmais to izdara kārtīgi, kā māte rādījusi, bet otrs ir viltīgāks. Saķēris Peli, tas pazūd alā. Kamēr sameklēsi vainīgo, kumoss būs jau notiesāts.

«Vai apmācības izjuks?» domā Zaķis. Nekas tamlīdzīgs. Lapsai ir vēl citas peles. Brīvdabas stunda ar uzskates līdzekļiem atsākas. Pašu mazāko par visveiklāk izpildīto uzdevumu māte aplaimo ar garšīgu kumosu.

— Vai tagad zināt, kas ir Pele? — pārjautā Lapsa. — Pagājušā reizē es stāstīju par vabolēm. Vai neesat aizmirsuši?

Lapsēni ieņurdas. Tas nozīmē tikai vienu. Viss zināms. Nekas nav aizmirsts.

Tikpat negaidot, kā sākusies, brīvdabas stunda beidzas. Zaķis soļo tālāk. Tikšanās ar Vāveri, protams, nokavēta, bet redzēts daudz. Jaunajiem lapsēniem ta bija it kā rotaļa, kurā izpaudās viņu impulsīvā daba. Tā Lapsa mazuļus sagatavoja patstāvīgai dzīvei. Rotaļājoties tie apguva nopietnas, vajadzīgas iemaņas.

Arī matematika ir vajadzīga

Atceļā Zaķis satiek Peli.

— Nāku no Lapsas migas, — stāsta korespondents. — Rudā blēde noķērusi vairākas tavas radinieces un bērniem rādīja medību māku. Ja Lapsa tā rīkosies, mežā drīz vairs peļu nebūs. Zēl jūsu tautas.

Piesēdies, Zaķi! Tas ir patīkami, ka par mums uztraucies, — Pele dziļdomīgi vēro meža korespondentu. — Taču diezin vai mežā peļu pietrūks. Mūsu ģimenēs parasti daudz bērnu.

— Cik tad?

Piemēram, man piedzimst četri līdz astoņi mazuļi.

— Tas nemaz nav tik daudz.

— Nespried pārsteidzīgi. Manā alā ģimenes pieaugums ir trīs un pat četras reizes gadā. Pieņemsim, ka trīs reizes piedzimst pa sešiem mazuļiem.

— Astoņpadsmit gadā.

— Ne gluži tā, Zaķi, — Pele pašūpo galvu. — Ne gluži tā. Pavasara meitām pēc trim mēnešiem piedzimst bērni. Es pirmo reizi kļūstu vecmāmiņa. Bet manām vasaras meitām rudenī ir mazuļi. Es kļūstu otru reizi vecmāmiņa. Bet tagad ieklausies. Rudens ir ļoti bagāts. Manām pavasara meitu meitām arī atskrējuši bērni. Un nu es vairs nevaru pateikt, cik kārtīga vecmāmiņa esmu.

Zaķis pabola apaļās acis:

— To, ko tu stāstīji, nav tik viegli saprast.

— Vai tu rēķināt proti?

— Ne sevišķi, — Zaķis minstinās.

— Tas ir pavisam vienkārši, — turpina Pele. — Man pašai vienā vasarā piedzimst 18, manām meitām 36, bet manām meitu meitām 54 bērni. Kopā 108 pēcnācēji. Lai būtu vieglāk rēķināt, pieņemsim, ka mana ģimene gadā dod 100 pēcnācēju.

— Mazliet lielāks skaitlis, — nopriecājas Zaķis.

— Pagaidi! Parēķināsim tālāk! Nākamajā rudenī manā ģimenē būs 5000 peļu . . . Trešās vasaras beigās — 250 000, bet ceturtā gada rudenī— 12 500 000. Vai redzi, cik pēcnācēju dod viens peļu pāris?

— Tad . . . tad mežā būs tikai peles. Citiem dzīvniekiem pietrūks vietas, kur mitināties, — no lielajiem skaitļiem Zaķis apmulst, un viņam acu priekšā rādās peles, tikai peles.

— Ne gluži tā, Zaķi. Ne gluži tā. Varu piebilst to, ka manām paziņām Strupastes peļu pārim četru gadu laikā ir 200 miljonu bērnu.

— 200 miljonu! — No milzīgā skaitļa Zaķim aizraujas elpa. — 200 miljonu!

— Tā tikai rēķināšana. Dzīvē parasti notiek savādāk. Daudz mazuļu iet bojā. Ja nebūsi uzmanīgs, noķers Lapsa, Pūce vai pat Vilks.

Gandriz vienmēr par laupījumu krīt jaunās, nepieredzējušās peles . . . Tās nav pietiekami uzmanīgas un vērīgas. Pūces, Lapsas un Čūskas ēdienu kartē mēs esam pirmajā vietā. Lūk, kādēļ peles nesavairojas pārāk daudz. Mežā saglabājas dabas radītais līdzsvars. Pēdējos gados mēs esam ļoti pateicīgas cilvēkam.

— Kā tad tā? — jautā Zaķis.

Cilvēks pārāk iejaucas meža dzīvē. Mūsējā, tāpat kā citās, nav saglabājies dabas radītais līdzsvars. Nezin kādēļ cilvēks neieredz lapsas un uzskata tās par kaitīgām. Mēs priecājamies. Jo mazāk lapsu, jo mums drošāk dzīvot, jo vairāk peļu. Redzi nu, kā cilvēks mums palīdz.

— Laikam tev taisnība, — novelk Zaķis.

— Ne velti mūsu tauta mežā savairojusies tādā skaitā, kāds agrāk nekad nav bijis. Vasarā, kad no ziemas miega ir pamodušās čūskas, mums klājas grūtāk. Bet ari čūskas cilvēkam nepatīk. Tās krietni vien tiek iznīcinātas. Atkal viens ienaidnieks mazāk.

Redzi, kā nu iznāk — Zaķis gribēja Peli pažēlot, tomēr īstenība ir pavisam savādāka. Ne tāda, kādu viņš bija iedomājies. Un vai tā nav vienmer, kad apkartējo pasauli labi nepazīst?

Noslēpumains noziegums nakti

Kā vienmēr pilnskanīgā, darbīgā dzīvē pulsē mežs. Vasaras sākumā, kad siltuma visapkārt, cik tik vēlies, tuvā vakara stundā gaiss virmot virmo. Ar medus nesumu smagi aizlido Kamene. Bites zum mežmalas augos, kur baltos rituļus spīdina pīpenes. Vanagnadziņiem iepatikusies dzeltenā krāsa, madaras plecos uzmetušas bālganus lakatus. Violetas un uzpūtušās grozās pēterpogas. Liekas, kuru katru brīdi tās pārplīsis. Gara stiebra galā līgani šūpojas zilie zvaniņi. Raibie nārbuļi ieslēpušies zālē, tomēr krāsainajiem ziediem pavisam noslēpties neizdodas. Un tas arī nav vajadzīgs. Kā tad kukaiņi tos atradīs? Ķimenes bez skaņas dziļdomīgi purina zarotās ziedkopas.

Spāres, lidinādamās mežmalā, čaukstina caurspīdīgos spārnus. Ducina vaboles. Skudru šosejās prātīgi čāpo rūsgano kukaiņu karavānas. Nebeidzamajā gaitā tās viena otru nekad netraucē. Pa lapām tekalē punktainās mārītes. Un visu darbīgo pievakares meža dzivi pavada nepārtraukts sienāžu koncerts. Viens muzicē smilgas galā. Otrs vijoli skaņo zāļu cerā. Trešais — pārdrošnieks — turpat uz taciņas.

Saule debesīs aizdedz sarkanu, milzīgu ugunssārtu. Pamazām pierimst skaļie dienas trokšņi. Mārītes nolien naktsguļā. Jau galigā tumsā sienāži vijoles noglabā līdz nākamajam rītam. Ieplakā peld caurspīdīgs miglas šķidrauts, bālgans kā nokrejots vājpiens. Tālu, tikko saredzamas, mirkšķina mazas zvaigznītes.

No dienas skriešanas un nepadarītajiem darbiem noguris, krietnā krēslā mājās pārrodas meža korespondents. Paknosījies Zaķis liekas uz auss. Pēkšņi kāds sāk parkšķēt lidzīgi vecam, labi neuzvilktam patafonam.

— Trr-rrr-rrr. . .

Sapratis, ka dziesma nav daiļa, neredzamais pārtrauc tarkšķēšanu un iesaucas:

— Fuii-foi-fiurr, — un, nopriecājies par savu asprātību, pats sev aplaudē.

— Vakarlēpis uzņem dziesmu, — iztrūcies pukojas Zaķis. — Laikam aizlaidās uz citu vietu. Lai arī tā, būs miers.

Zaķis noliekas gulēt un labu brīdi dzenā uzmācīgos sīcējus — odus. Arvien dziļākā klusumā iegrimst nakts, tomēr mežā nekad pilnīga klusuma nav. Liekas, kāds skaņo mūzikas instrumenta stīgas.

— Dzzzzz, — vispirms klusāk. — Dzzzzz, — daudz skaļāk un atkal klusāk. Nokavējusies vabole steidzīgi dodas uz naktsguļu.

Ezerā plunkšķ ūdens un pēkšķina Pīle. Kā parasti tā naktī cieši neguļ. Savā ligzdā satraukti klabina Stārķis. Nav zināms, kas viņu sabaidījis. Un tad atkal mežs iegrimst samtainā, šķietamā klusumā.

Klusināti trokšņi skan visur, tikai tos grūtāk saklausīt.

Robainajās egļu galotnēs karinās sīks, izdilis mēness sirpis. Pēkšņi krūmājā uztraukti iebrēcas strazdi. . . Arī tie apklust.

— Uhu-hu-u-uhuhuhu, — smejas Ūpis tā, ka šermuļi skrien pār kauliem.

Vēlreiz sasaucas strazdu kolonija . . . Nokrakšķ lūstošs zars. Kāds tumsā staigā. Pats neredzams, saplūdis kopā ar nakti. Tumsu un nakti pārplēš žēli stiepts kliedziens. Sadzirdams cīņas troksnis. Vēl viens žēlabains kliedziens, kas atbalsojas kokos un lēnām izdziest. . .

Mežmalā notiek kas briesmīgs. Zaķis nobijies trīc kā apšu lapa un nemaz nedomā steigties palīgā. Šobrīd viņam izgājuši no prāta meža korespondenta pienākumi.

Mēness apspīdētajā laukumiņā pazib pelēcīga ēna . . . Pēc brīža iztraucētais meža nostūris atkal iegrimst īsā, ciešā vasaras nakts miegā.

No rīta meža iemītnieki uzzina, ka iznīcināta Ķīvītes māja. Pati un tās mazulis pazuduši.

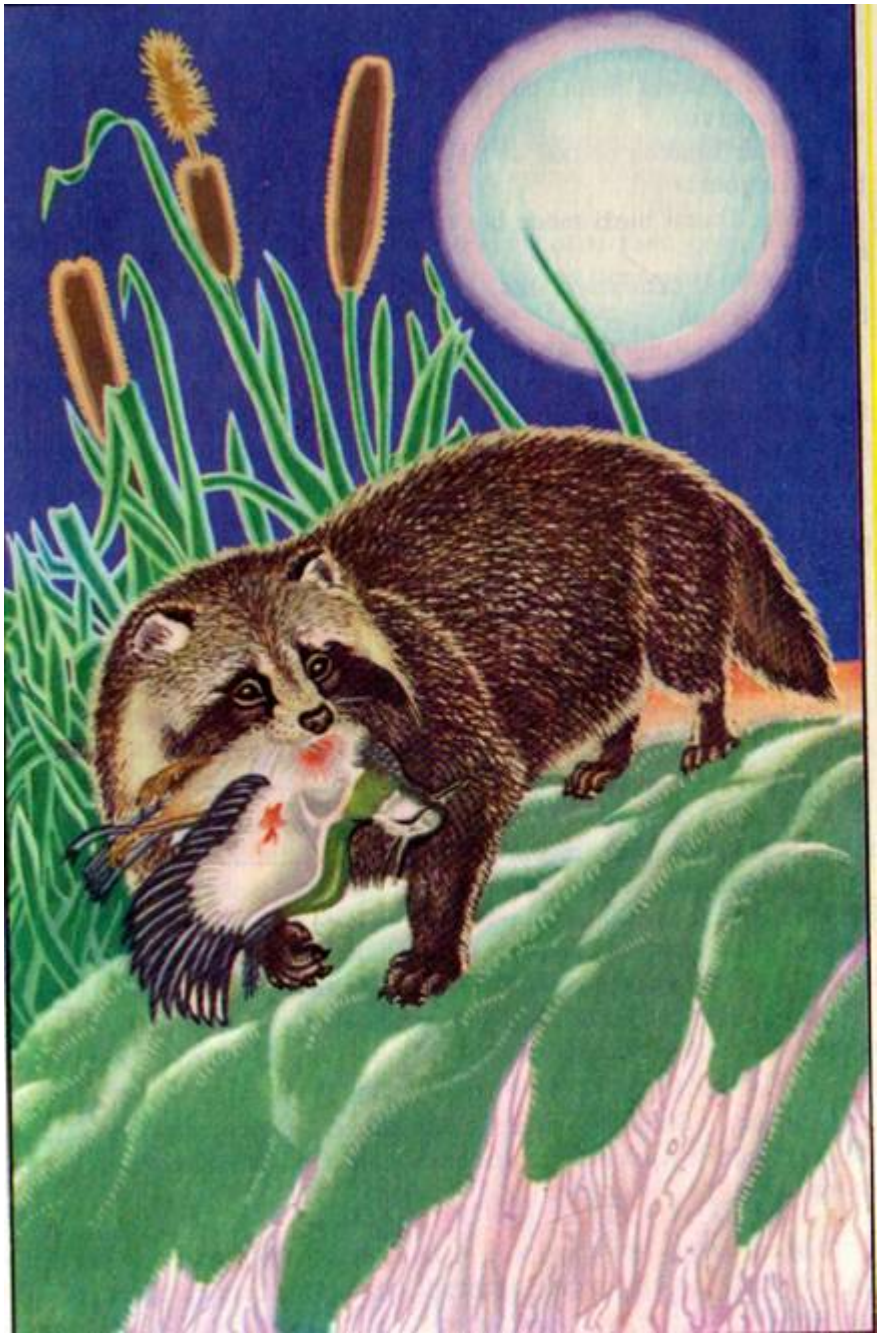

Kur? . . . Kas izdarījis nakts noziegumu? . . . Notikuma vietā nemana nekādu pēdu, bet mežs paliek mežs, un zvēru tajā nav tik daudz, lai nesameklētu vainigo.

Zvēru lielceļa malā, pavisam negaidot, Vāvere ierauga Ķivltes spārnu spalvu.

— Kur tālākas pēdas? — Vāvere atskatās uz Zaķi. — Kas

izdarījis noziegumu?

Meža likumi bieži mēdz būt nežēlīgi, un tos nemaz nav tik viegli izprast.

— Ķīvītei uzbrucis Vilks, — spriež Vāvere. — Ar laupījumu viņš būs jau gabalā.

— Kāda mums vajadzība sadzīt Vilkam pēdas? — jautā Zaķis. — Ķīvīte aprīta, un mēs neko nevaram palīdzēt. Man liekas, Vilks Ķīvīti neaiztiks. Bet, ja uzbrūk, tad tas ir slims Vilks. Noziegumā vainīgs kāds cits.

— Varbūt Lapsa? Tā ir liela viltniece.

Iespējams. Lapsas naktī bieži medī putnus. Tepat tuvuma ir viņas māja. . .

Klusēdami abi soļo uz bijušo Āpša alu, tomēr neko jaunu neatrod. Ja Lapsa būtu vainīga, tad alas tuvumā atrastos Ķīvītes spalvas.

Neizdibinājuši patiesību, Zaķis un Vāvere steidzas atpakaļ. Šoreiz Zaķis ierauga vēl vienu Ķīvītes spalvu. Taka, pa kuru aiznests medījums, iestiepjas priežu jaunaudzē. Abi meklēdami nonāk pie prāva paugura. Sūnās izmētātas Ķīvītes spalvas. Tātad vainīgais dzīvo te.

Jānoskaidro, kas tas ir. Zaķim drosme pavisam saplakusi, un ko tad nieka Vāvere viņam var palīdzēt? . . .

Kāds steidzas pa ezermalas taciņu. Jau saklausāmi soļi un ierejas Suns.

Zip! Vienā rāvienā Vāvere uzskrej kokā. Tur ta ir drošībā. Bet Zaķis? . . . Tas kokā neprot kāpt.

Suņa rejas tuvojas. Zaķim jāmeklē paslēptuve. Bet kur? . . . Daudz nedomādams, korespondents palien zem biezām eglītēm un pieplok zemei. Vienīgi gaišā ļipiņa nodevīgi trīc skuju zaļumā.

Cilvēks un Suns pie uzkalniņa apstājas. Nekavējoties Suns pazūd alā. Tam gan ir apskaužama drosme! Līst nepazīstamos, tumšos labirintos. Labi, ka nesaoda viņu — atviegloti uzelpo Zaķis.

Dziļi zemē atskan apslāpēti rējieni. Reizēm klusāki, reizēm skaļaki. Cilvēks kaut ko gaida. Pacietīgi, bez uztraukuma. . . Iedomās Zaķis saskata, kā milži saplosa un norij Suni. No izbīļa kažokā raustās pat vismazākais matiņš.

Rējieni tuvojas virszemei un pēkšņi apklust. Alā notiek pamatīgs jandāliņš. Suns joprojām cīnās ar nepieveicamajiem milžiem.

Pēkšņi no alas izšmauc dzīvnieks. Tumšā kažoka apmatojums virs acīm savēlies biezās skupsnās.

Cilvēks pie pleca piespiež bisi. Atskan šāviens, kas skaudri atbalsojas zaļajās egļu piramīdas. Dzīvnieks apmet kūleni, bet Zaķis no bailēm pamirst. . .

Pēc brītiņa viņš paver acis un ierauga otru tādu pašu dzīvnieku. . . Vai spokojas? Vai sapņi rādās? . . . Varbūt tumšspalvainais dzīvnieks ir

apburts un to nemaz nevar nošaut? . . .

Atskan vēl viens šāviens. Zaķis ieraušas dziļāk eglītēs un drebinās kā ziemas salā.

No alas sprauslodams izspraucas smiltīm apvārtījies, aizkusis Suns. Luncina asti un glaužas pie Cilvēka kājām.

Nošautos zvērus Cilvēks pārmet pār plecu un kopā ar palīgu Suni aiziet gar ezera krastu. . .

Zaķis vēl guļ eglītēs, kad Vāvere, nadziņiem skrapstot pa koka mizu, noskrējusi lejā.

— Kur tu pazudi?

Lai nepiedzīvotu kaunu, jālien lauka no slēpņa.

— Es te-te-te-pat. Te-pat vien, — Zaķis izbāž garūsaino purnu no skujām; pārciestās bailes ir tik lielas, ka zobi vēl klabēt klab.

—" Zini, kas vainīgs nakts noziegumā? Jenotsuns!

Taisnība. Arī Zaķis tagad atceras Jenotsuņa plēsīgo dabu. Kā viņš agrāk to neiedomājās?

Meža korespondents nezināja, ka Tālo Austrumu dzīvnieks 1948. gadā atvests uz Latviju. Cilvēks to gribēja ieaudzēt mūsu apstākļos, neiepazīstot dzīvnieka dabu un paražas. Izrādījās, ka Jenotsuns izdara vairāk ļaunuma, nekā dod labumu. Tas ir viens no lielakajiem ligzdojošo putnu iznicinātājiem. Saskaitot nokostos putnus, par Jenotsuņa glīto kažokādu jāsamaksā pārāk dārgi. Kā kaitīgu dzīvnieku to atļauts medīt visu gadu bez ierobežojumiem. Tā cilvēks ar neapdomīgu rīcību atkal mežā izjaucis dabīgo līdzsvaru.

Vāvere mekle citu dzīvokli

Atgriezusies mājās, Vāvere sirdās par jenotsuņu plēsonīgo raksturu. Labi, ka cilvēks tos nošāva. Viens no viņiem bija vainīgais. Nošautie būs par biedinājumu citiem. Apkopusi ligzdu, Vāvere panašķojas un agri liekas gulēt. Ķivites nāve un nakts noziegums Vāverei pat sapņos rādās.

Naktī Vāvere pamostas. Kāds klauvē. . . Tik vēlu, pašā nakts melnumā? . . .

Vāvere grasās ielaist, bet pēkšņi ierauga slaidu dzīvnieku ar apmēram 30 centimetru garu asti. Cik debesu atblāzmā nomanāms, mugurpusē tam tumšs, gandrīz melns apmatojums, pavēdere gaišāka, kastaņbrūna, ar spīdīgiem matiem, pakakle balta.

Tāds dzīvnieks mežā nav manīts. Un vēl priedē, blakus Vāveres dzīvoklim. Ko tam vajag nakts laikā? Tik vēlu ciemos nenāk. *a* Ligzdā ieplūst karsta, mikla elpa. . . Bīstams dzīvnieks! Vāvere ieraušas visdziļākajā alas iedobumā un neelpo. Svešais Vāveres dzīvoklī iebāž ķepu un kaut ko tumsā tvarsta. . . Asie nagi satausta silto sienas oderējumu, izvelk ārā un nomet. Pēc tam garā ķepa atkal taustās migā, bet neko citu neatrod. Līdz Vāverei netikt! Dzīvnieka galva aizsprosto alas ieeju. Cik noprotams, svešinieks grib iekļūt Vāveres majā. Laime, ka ieeja nav plašāka. Tādam ligzdā iespraukties neizdosies. . .

Baismus rīžus naktī pārdzīvo Vāvere. No rīta nepazīstamais pazudis, uz koka mizas atstādams aso nagu skrāpējumus.

Kad saule pacēlusies augstāk, Vāvere sameklē Zaķi.

— Mīļo kaimiņ, paglāb! Pagājušo nakti man gribēja uzbrukt. Tumsā labi neredzēju. Izskatījās kā liela Vāvere. . . Zaķīt, glāb mani! Patiesībā tev tas jādara, jo esi meža korespondents.

— No kā jāglābj? Neviens tev pakaļ nedzenas. Un ko tad es? Ko tad es varu darīt? — Zaķis uztraucas, jo viņš ar drosmi nevar lepoties. — Redzi, kāda mana mītne. Iedobums zem eglītēm. Vai tas tevi apmierina? Ja jau kokā tavā stiprajā mājā laužas iekšā, ko tad tu uz zemes darīsi? Manam dzīvoklim pat sienu nav.

— Ak, es nelaimīgā! Ak, es nelaimīgā!

— Iesim pie Pūces, — ierosina Zaķis. — Viņa tomēr gudrāka. Dos tev kādu padomu.

— Varbūt tev taisnība, — nopūšas Vāvere.

Viņai lāgā nepatīk iet pie Pūces. Vai visiem jāizklāsta sava nelaime? Pateica Zaķim, tas vēl nekas. Un tagad tas pats jāstāsta Pūcei? Ja nu viņa nevar līdzēt? Kam tad lai padomu prasa? Ja tā turpināsies, tad drīz viss mežs uzzinās par uzbrukumu viņas dzīvoklim. Nemaz tik prātīgi nav. Varbūt nakts viesis arī šo to

saklausīs. Un ko tad? . . .

Bet Zaķim tomēr ir taisniba. Pie viņa nav ko darīt, nav kur slēpties. Uz zemes Vāvere ir neveikla. Cik ātri ar mazajām kājelēm paskriesi? Nekādus rekordus nav ko domāt uzstādīt. Katrs viņu noķers.

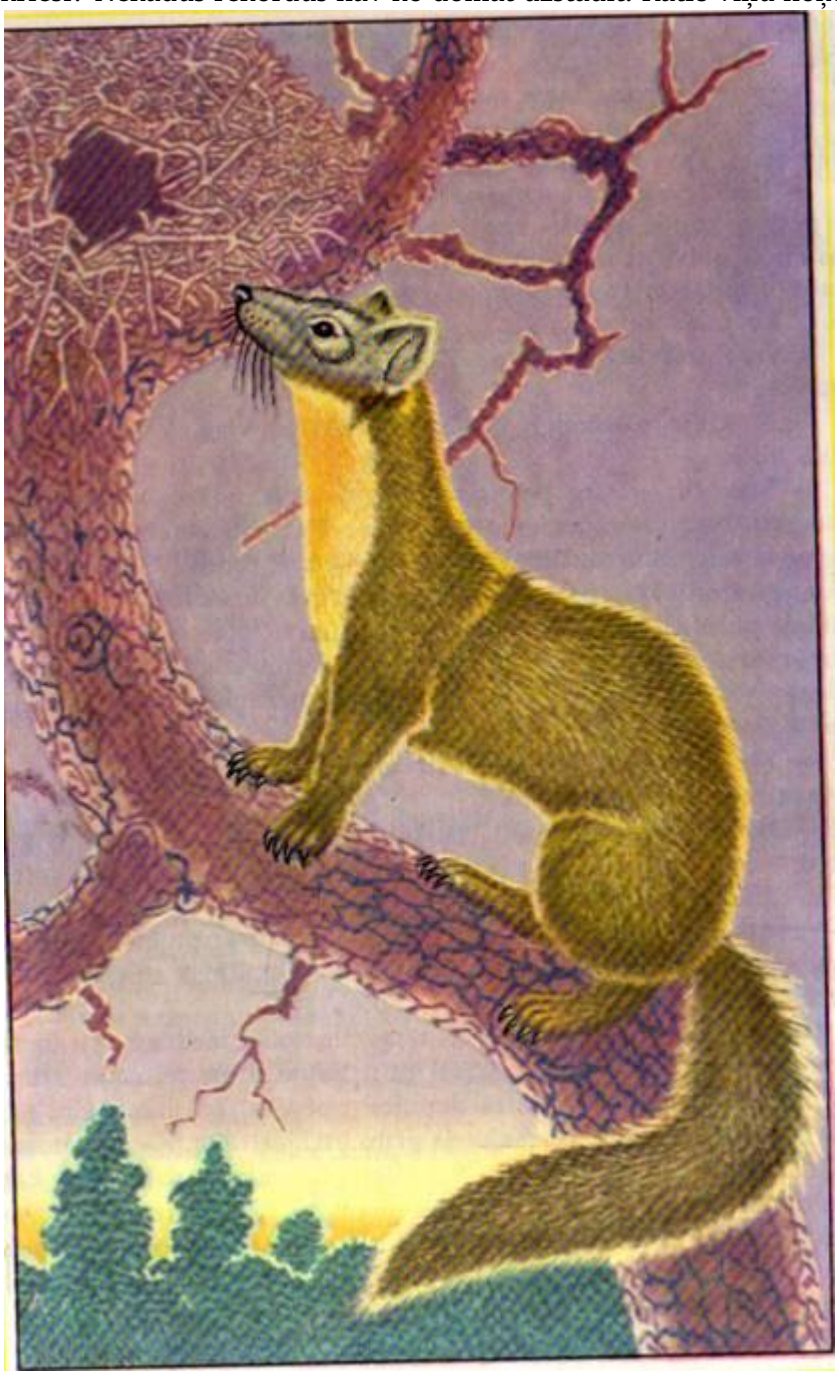

Kokos — cita lieta. Veiklibā un tālajos lēcienos viņu reti kāds pārspēs. Tātad pie Zaķa nav ko glābiņu meklēt. . .

Ar priekšķepām Zaķis bungo pie koka.

— Pū-ce! Klausies, Pū-ce! — sīkā balstiņā viņš klaigā. — Tie esam mēs. Tavi draugi. . . Vai tu esi mājās?

— Kādēļ piebrēc visu mežu? Kā negudrs! Mani draugi zina, ka dienu pavadu mājās, atpūšos no nakts darbiem un guļu, — dobumā parādās Pūces galva ar miega pilnām acīm. — Cik reižu esmu sacījusi, lai dienā, atpūtas brīžos mani netraucē. Bet mani draugi pat to neievēro. . . Ko jums vajag?

Vāvere uzskrien pie Pūces. Zaķis paliek lejā, galvu atgāzis, ausis paplētis.

— Meklēju glābiņu. . . — Vāvere izstāsta visu, kas pagājušajā naktī noticis.

— Saprotu, — Pūce paver piemiegtās acis. — Tev tiešām draud briesmas. Naktī tevi apciemojusi Cauna. Tu proti veikli kāpelēt, bet Cauna ir vēl veiklāka. Tapat kā tev, ari Caunai tumši brūnā aste lecot noder kā stūre. Melnās acis labi saredz, mazās ausis teicami dzird, un miklais purniņš saož pat visniecīgāko smaržu. Cauna ir asinskārīgs un pārgalvīgs laupītājs. Ja tu satiksies ar viņu dienā, tad diezin kā veiksies. Šķiet, Cauna tevi apēdīs. Tātad uzmanies! Bet tagad ejiet prom! Es gribu gulēt.

— Vēl viens jautājums, — satraukta iesaucas Vāvere. — Vai es nevaru pie tevis pārnakšņot?

— Neiespējami. Dzīvoklis pārpildīts, — Pūce nogroza galvu un aizver acis. — Izperēti pirmie bērni un sadētas jaunas olas. Paskaties, kā te izskatās!

Vāvere ielūkojas dzi(āk ligzdā un ierauga izpūrušu Pūces meiteni visā nopietnībā sēžam uz mātes izdētajām olām. Tālāk stūrī čiepstina vēl viens mazulis.

— Gribi labi paēst — jādodas tālās, ilgstošās medībās. Tu domā, ka bērni viegli pabarojami? Nekā! Tā ir varen rijīga paaudze. Tik rijīga, ka es visus nemaz reizē nepūlos izperēt. Tad man pašai beigas. . . Pie mums tāds likums — ja gribi ēst, jāstrādā. Kamēr neesmu mājās, tikmēr meitas perē. Un vai slikti? Lai mācās, dzīvē viss kādreiz noderēs! … Tu domā, ka mūsu šaurībā tevi varu pieņemt par apakšīrnieku? Kaut esi laba draudzene, tomēr nekas neiznāk. Izšķilsies pārējie bērni, pārlidos mājās tēvs, tad nebūs kur apgriezties. . . Šoreiz tev atsaku. . .

Bēdīga Vāvere noskrien lejā pie Zaķa. Pretī strīdēties Pūcei viņa neprot. Uz veco dzīvokli atpakaļ iet negribas. Bailes. Zaķis atsakās dot pajumti. Pūcei nav liekas apdzīvojamās platības. . . Pietiek! Vāvere nevienam vairs palīdzību nelūgs. Pati sameklēs dzivokli. Zaķis viņai līdzēt nevar. Tik liels izaudzis, dēvē sevi par meža korespondentu, bet nav vēl kokā iemācījies kāpt. Kam tāds draugs lieti der?

— Pūce nepieņem! Iešu pati meklēt dzīvokli! — Vāvere strupi

pasaka un uzskrien tuvējas priedes galotnē.

Izbrīnā Zaķis norausta purnu. Te nav ko darīt. Meža korespondents dodas bezmērķīgā klejojumā.

Zēl Vāveres. Bet, ja Cauna tik plēsīga, tad vecajā dzīvoklī nav ko rādīties, miera tāpat nebūs. Jāmeklē jauns. . .

Aukle

Zaķis salecas, kā sitienu saņēmis. Tāda neuzmanība! Tāda neuzmanība! Un tur nav ko citus vainot. Tikai pašam sevi. . . Pa mežu nevar staigāt aizsietām acīm.

Dažu soļu attālumā lūr Vilks. Platajā, sirmiem kušķiem apaugušajā pierē dziļi iegūlušas dzelteni rūsganās acis. Tās pēta Zaķi. Viņam tā vismaz šķiet. Nu ir tāpat kā Vāverei, kurai Cauna uzbruka. Zaķim Caunas vietā ir Vilks. Un kas zina, kā viss vēl beigsies.

— Atvaino, — Zaķis pakāpjas atpakaļ, pakāpjas sānis.

Kā lai ātrāk aizšmauc prom? Tuvumā pat slēpni nemana. Atklātā vietā Vilks viņu saķers kā nieku.

— Es. . . es. . . es. . . esmu meža korespondents, — saņemdams visus spēkus un noslēpdams bailes, izdveš Zaķis.

— Ak tu tas esi! —• norūc Vilks. — Tieši tevi meklēju.

— Kāpēc? — uztraucas Zaķis.—Tu man nedrīksti pāri darīt!

— Ak tu nepraša! — noskaišas Vilks. — Kāpēc tu domā, ka gribu pāri darīt?

— Ko tad tev no manis vajag? — Zaķim uzaust cerība, ka bēgot nebūs jāmeklē glābiņš.

— Patiesībā neko. Vēlos paziņot par kādu ne visai izcilu notikumu meža dzīvē. Tu gatavojot grāmatu, tā stāstīja paziņa no grantsbedru rajona. To, ko teikšu, ieraksti grāmatā. Tādēļ vien mēroju garo ceļu, lai tevi satiktu.

'— Kas par notikumu? — Zaķis šūpo garās ausis.

— Nesaprotu, no kura gala lai sāk.

— Tā, lai var saprast. Vairāk neko nevēlos.

— Vislabāk būs, ja izstāstīšu savu dzīvi.

— Vai notikums ar to saistās?

Vilks klusē, kā jautājumu nesapratis. Skumji palūkojies Zaķi, viņš iesāk:

— Piedzimu pirms diviem gadiem, aprīļa beigās, kad mežā zem egļu zariem kusa pēdējā sniega kupena. Tā māte stāstīja. Pirmajās trīs nedēļās es neko neredzēju, jo biju akls. Kad atvērās acis, migā ieraudzīju piecus mazuļus … Es biju sestais. Mums visiem ļoti gribējās ēst. Kad māte sāka barot, izcēlās traka jezga, kurā vienmēr stiprākais uzvarēja. Parasti es pie ēšanas tiku pats pēdējais. Tikmēr spēcīgākie bija pielocījuši pilnus vēderus. Man bija jāapmierinās ar pārpalikumu. Bieži vien neiznāca tik daudz, cik gribēju. Mātei aptrūka piens.

Pēc piecām nedēļām izrādījās, ka esmu mātei pats vājākais un mazākais Vilcēns. Vai es biju vainīgs, ja nepratu savas tiesības aizstāvēt? Māsas un brāļi bija uzņēmigāki.

— Savādi, — domīgi saka Zaķis. — Zaķu bērnus mammas

pabaro tikai vienu reizi, un visi mēs izaugam spēkos līdzīgi.

Zaķa piebildi Vilks neņem vērā. Viņš grūtsirdīgi nopūšas un lēnām, apdomādamies turpina:

— Kad kopā ar māti gājām pirmajās medībās, atkal neveicās. Citi bija veiklāki par mani, prata labāk noķert medijumu, bet es paliku tukšā.

Nākamajā pavasarī bijām pieauguši . . . Brāļi atrada draudzenes, aizgāja projām no mūsu bara un nodibināja savas ģimenes. Es tāpat meklēju Vilcēni, bet vienmēr iznāca ne tā, kā vēlējos. Ceļā gadījās dūšīgāks Vilks, un iecerētā aizgāja kopā ar viņu. Gribēju savu ģimeni, savu māju, tomēr parasti kāds negadījums visam pārvilka svītru. Nekad man nebūs jārūpējas par saviem bērniem, nekad nebūs siltas migas, kurā mani gaidīs Vilcene. Es paliku vientulis. Viens ar nedienām, viens ar savām bēdām.

— Kādēļ tik bezcerīgi? Vai tad nekas nemainīsies?

— Esmu nelaimīgs. Visi vājie vilki ir nelaimīgi . . . Kādu dienu satiku brāli. Viņš teica, lai es velti neklimstot pa mežu, lai nākot pie viņa. Aizgāju tāpat vien paciemoties. Nekā, brālim pavisam kas cits prātā. Teica, lai paliekot par aukli pie viņa bērniem. Ko lai atbildu? . . . Neesmu stiprs Vilks. Brālis daudz lielāks un spēcīgāks. Pieņēmu viņa piedāvājumu un kļuvu par mazuļu aukli. Citādi nevarēju. Ja atteiktos, brālis piespiestu to darīt. Kamēr brāļa sieva medī, tikmēr sēžu pie viņas bērniem un rotaļājos. Bezkaunīgi mazuļi. Bet kam lai sūdzos? Jāpacieš visas bezkaunības, kamēr vecie pārrodas. Tici, Zaķi, man nav nekādas patikas noņemties ar svešiem bērniem . . . Reiz saņēmu dūšu un bēgu, bet brālis mani noķēra un atveda atpakaļ uz migu. Viņam mani ļoti vajagot. . . Sapratu, sapratu visu . . . Neko nevarēju iespēt. Jāstāv sardzē, kad māte ņemas ar mazuļiem. Jāiet medībās . . . Noķertais medījums jānes uz migu brāļa mazuļiem. Būtu tie manējie, tad neko neteiktu, — Vilka acīs parādās valgums, un negaidot viņš apklust.

Brīnums, ka pieaugušam Vilkam dzīvē tā neveicas. Ja apkārt nav draugu, ja nav savas mājas, tad laikam ir neiedomājami smaga dzīve. Zaķis pat iedomās iztēlot to nespēj. Ja viņu māc garlaicība, var aiziet pie Vāveres, Pūces, Peles. Viņam skumjā vientulība nedraud.

— Klausies, Zaķi, nu ieraksti to savā grāmatā, — uzstājas Vilks. — Neaizmirsti pateikt, ka mans brālis ir stiprs un nežēligs Vilks. Tads, kam brāļa liktenis nemaz nerūp.

— Nebēdā! Uzrakstīšu! — skaļi un pašapzinīgi saka Zaķis. Diezin vai kādu reizi vēl būs izdevība redzēt Vilku, kas lūdzas.

— Noteikti uzrakstīšu! — atvadoties vēlreiz sola Zaķis. Cilpojot pa mežu, no prāta neiziet doma par nelaimīgo Vilku un viņa likteni.

Meža daba ir izvēlīga, nākamajām paaudzēm sagatavojot labākos, spēcīgākos un izmanīgākos pārstāvjus. Vājākajam jāatkāpjas. Tam nav

savas migas, savas ģimenes, ne ari savas neizturīgās pēcnācēju paaudzes.

Korespondents dzēš ugunskuru

Kamēr Zaķis bija tikai zaķis, bet nevis meža korespondents, viņš notikumiem un parādībām palēca garām vienaldzīgi. Tagad tā n ev a r. Viņš ir korespondents, kam viss jāzina, jāiepazīst, jo par to būs jāraksta. Kas tas par rakstītāju, kas meža dzīvi nepazīst? . . .

Kamēr Zaķis izskrien līkumus, ar krēslas mēteli vakars apsedz tīrumus un mežu. Koku lapotnēs aizmieg dienā iztrakojies vējš. Arī Zaķis vēlas atpūtu. Vēders pilns, un tad parasti labi nāk miegs.

Kas tad tas ? . . . Zaķis apstājas.

Taciņas malā sūnās mirguļo uguntiņa . . . Tur tālāk vēl viena. Kur mežā radusies uguns? Varbūt pirms Zaķa gājuši cilvēki? Tie bieži mēdz būt neuzmanīgi un sūnās nomet kūpošus papīriņus, no kuriem izceļas nelaime — ugunsgrēks.

Māja lai pagaida. Ugunsgrēks jāapdzēš pašā sākumā, un tad var domāt par migu.

Bet kā lai to izdara? … Ar ķepu? Bīstami. Var apdedzināties . . . Kamēr Zaķis meklē dzēšanai piemērotu zaru, uguntiņa pazudusi . . .

— Cik labi! — Zaķis atviegloti nopūšas un cilpo tālāk.

Stop! Atkal spīguļo. Savādi gan . . . Uguntiņa prot slēpties. Par paslēpju spēlētajiem Zaķis neko nav dzirdējis. Jāmeklē atkal zars, bet kur to tumsā atrast? Zaķis likņā un taustās, bet uguntiņa pazūd.

Šoreiz viņu nepiemānīs. Ar pamatīgu vicu ķepā Zaķis izslējās uz pakaļkājām. Re, kur viltniece spīd! Pamēģini tik atkal pazust un mežam nelaimi atnest!

Zaķis pietupstas. Brīnums — uguntiņas nav. Ja pieceļas, tā spīguļo ar gaišu liesmiņu. Beidzot Zaķis saprot, ka biezi saaugusi zāle palīdz uguntiņai slēpties.

Daudz nedomadams, korespondents pielec pie mirdzošā punktiņa un sāk kapāt zāli. Uguntiņa pīkstēdama ieveļas sūnās.

— Vai, vai, vai . . . Rimsties!

Zaķis apstājas. Vai uguns runā? . . . Nav dzirdēts. Te jābūt citam izskaidrojumam.

— Vai tu vaidēji? — noprasa Zaķis.

— Protams. Kas tad nevaidēs, ja sit?

— Tu neesi ugunsgrēka sākums?

— Tāds kā joks! Vai tad tu mani nepazīsti?

— Atvaino, nav bijusi izdevība. Kas tu esi?

— Jāņtārpiņš. Paskaties, cik daudz ir mūsējo!

Tikai tagad Zaķis ievēro, ka gar taciņu spid vienā, otrā, trešā vietā. Šķiet, kāds sūnās sabēris dārgakmeņus, kas nebeidz mirguļot.

Vai tās ir kabatas baterijas, kas spīd? — jautā Zaķis.

— Baterijas? Nezinu. Laikam ne, — atbild Jāņtārpiņš.

— Kur tu tumsā ņem gaismu?

— Vēderiņā man atrodas ipaša viela, kas savienojas ar gaisa skābekli. Notiek oksidēšanās, un mans vēderiņš sāk spidēt.

— Ahā! — novelk Zaķis. — Tātad tev ir elektrības stacija.

— Par stacijām es neko nezinu. Par elektrību arī ne. Ja vēlies, varu pastāstīt par saviem radiem, kas dzīvo Brazīlijā. Tie spid daudz stiprāk nekā mēs. Pirmajiem ieceļotājiem, kas ieradās Brazīlijā, nav bijušas sveces. Savu būdu apgaismošanai viņi pie griestiem piekāruši jāņtārpiņus. Vēl tagad, ceļojot nakti pa džungļiem, indiāņi pie kāju pirkstiem piesienot jāņtārpiņus, lai apgaismotu ceļu un atbaidītu indigās čūskas. Tropu jāņtārpiņi prot ne tikai spīdēt, bet spēj ari savu uguntiņu izdzēst. Liekas, ka tādi jāņtārpiņi mirkšķina. Reizēm uguntiņa iedegas, reizēm izdziest. Tā viņi viens ar otru sazinās. Man stāstīja, ka jāņtārpiņu iluminācija džungļos esot vienreizēja . . . Ko lai dara? Mēs to neprotam . . . Patiesībā esmu bezspārnu vabole un protu spldināt vēderiņa tris pēdējos posmus. Mūsu tēviem ir spārni, un tomēr viņi neprot tā spīdēt kā mātes.

— Ak tad tu neesi tārps, bet tevi tikai dēvē par tārpu?

— Nē. Citām vabolēm ir attīstīta oža, bet mūsu tēviem ožas vietā — redze. Es spīdu, lai tumsā mani atrastu tēvs. Viņš solījās mani apciemot.

— Es pārskatījos. Piedod, ka tevi mazliet iepēru. Ceru, ka tu Jaunā neņemsi, — Zaķis norūc un domā, ko lai vēl saka. Sajūta nav patīkama. Ja Jāņtārpiņš izstāstīs citiem, ka meža korespondents viņu iekaustījis? Ko tad? . . . Nepatikšanas uz līdzenas vietas.

Korespondentam nav viegls mūžs. Laikam no nezināšanas vienmēr visādās nepatikšanas rodas.

Nokaunējies Zaķis palien zem eglites izgulēties. Nemaz savu māju nemeklē . . .

Ari ta kādreiz gadas

Krah . . . Krah . . . Krah . . .

No savada trokšņa Zaķis pamostas, saulīte jau gabalā. Kur paslēpusies rasa, tur mazā pļaviņa laistās visās varavīksnes krāsās.

Krah . . . Krah . . . Krah . ,.

Zāģē? Bet varbūt grauž. Zaķis nokustina lūpas. Pat brokastis aizmirstas.

Krah . . . Krah . . . Krah . . . Tāds pats trauksmains troksnis.

Ja trokšņo, tur kādam jābūt. Troksnis pats no sevis nerodas. Bet kas trokšņo? Ja nu tas ir ienaidnieks? Ziņkāre tomēr ir lielāka.

Zaķis lien biezajā krūmājā. Pēkšņi krakšķēdams pārlūst sausais zars. Zāģēšana pārtrūkst. Zaķis apstājas. Tur noteikti darbojas kāds meža iemītnieks. Cilvēku tāds nieka troksnītis nenobaidltu. Zaķis mēģina iedomāties meža zvēru, kuram būtu zāģis . . . Tādu nav . . .

Korespondents pa brikšņiem laipo tālāk, kamēr nonāk strauta malā. Sis strauts ietek meža ezerā. Izslējies uz pakaļkajām, Zaķis groza galvu.

Tuvumā neviena nemana . . . Bet tieši te atskanēja noslēpumainais troksnis. Tagad vairāk sāk darboties Zaķis-ziņkāris nekā Zaķis-korespondents. Garausi interesē, kas te trokšņoja.

Pēkšņi tepat iedobē sāk zāģēt.

Krah . . . Krah …

Ak tu piķis, kā nobiedēja! Zaķis grib nospļauties, bet atminas: korespondentam tā neklājas darīt.

Zāģēšana turpinās . . . Vai ticēt savām acīm? Tievā apsīte ar vējā drebošajām lapām sašūpojas un . . . nāk Zaķim virsū. Korespondents papurina galvu. Patiešām nāk virsū . . . Zaķis palec sānis un noslēpjas, bet kociņš būkšķēdams iekrit garajā zālē.

Kaut kas tāds nav pieredzēts. Ko apsei Zaķis bija pāri nodarījis? Kādēļ tā viņam virsū gāzās? Diezin vai apse vainīga. Vainīgais jāmeklē pavisam citā vietā . . .

Zaķis no garas zāles izbāž galvu. Vispirms parādās ausis un tad melnais, bailēs trīcošais purniņš.

Vainīgais jānoskaidro. Tā to atstāt nevar. Visvairāk Zaķis baidās no Vilka, bet nav nekad dzirdēts, ka viņš kokus gāztu. Tātad Vilks tas nav. Zaķim rodas jauna drosme, jo ar pārējiem meža iemītniekiem vieglāk galā tikt.

Zaķis nonāk iedobes malā. Pie nokritušās apses rosās trīs drukni dzīvnieki ar līkām mugurām. Ķermeņa pakaļējā daļa ir resnāka par priekšējo. Kakls ir īss un spēcīgs, ieapaļā galva nobeidzas ar strupu purnu. Visu ķermeni sedz mīksts, biezs, kastaņbrūns, spīdīgs kažoks. Visneglītākā ir kailā, plakanā aste.

Negaidot Zaķis atminas. Upītē dzīvo ber . . . ber . . . berberi. Nē, tas nav īstais vārds. Varbūt — beberi? Uz to pusi ir, bet ne tā . . .

— Ā! Atcerējos! Bebri! — no prieka Zaķis palecas, zaudē līdzsvaru un pa nokalni veļas lejā.

Plunkš! Plunkš! Plunkš! . . .

Trīs bebri uz galvas ielec ūdenī un pazūd.

Zaķis sēž krastmalā, glāsta sadauzito pieri un gaida. Bebrs nav zivs. Cik ilgi tas spēs zem ūdens izturēt? Beidzot krastā būs jāparādās . . . Paiet četras minūtes, piecas, vēl vairāk, bet bebru nav.

— Ei! Vai dzirdat, bebri? Krastā sēž meža korespondents Zaķis un gaida jūs.

Zaķim ir bail, ka viņa dēļ bebri sabijušies un noslīkuši. Nabaga korespondents nezināja, ka bebri zem ūdens spēj pavadīt sešas septiņas minūtes.

— Nāciet krastā! Vai nedzirdat?

Odens līcis noslēpumaini klusē. Bebru nav. Vai tiešām noslīkuši? . . . Zaķis kustina garās ausis un grasās noripināt pa sāļai asarai.

Negaidot no viņas puses atskan rupja balss:

— Ko tev vajag?

Uz sprunguļiem būvētā aizsprosta Zaķis ierauga meklētos. No biezā kažoka viņi izpurina ūdens lāses.

— Ko tev vajag? — pārjautā vecākais.

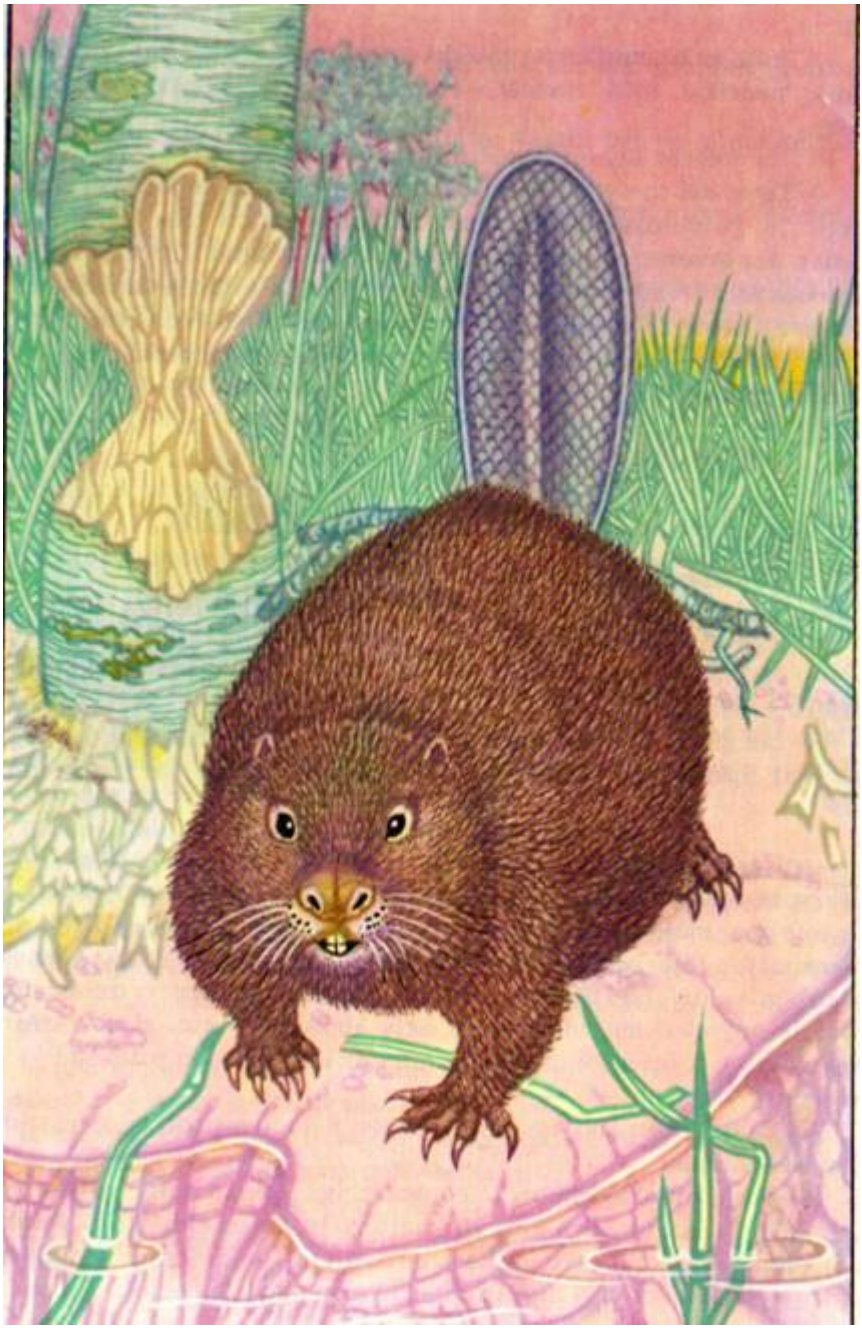

— Būsim pazīstami — meža korespondents, — žēlīgi izdveš Zaķis.

— Esam ar likumu aizsargāti dzīvnieki, un neviens, pat korespondents, nedrīkst mūs traucēt, — skan noteikta, nepārprotama atbilde.

— Jūs ielēcāt ūdenī. Domāju, ka noslīkuši.

— Tevis dēļ to nedarīsim. Odens mums ir otrās mājas. Vai

peldēt proti? … Tu varēsi apskatīt mūsu dzīvokļa durvis. Tās ir vairākas, vienas, kas atveras uz sauszemes, bet pārējās — ūdenī. Meža durvis ir slepenas un nomaskētas, un tās mēs nerādīsim. Protams, varēsi paciemoties arī mūsu dzīvoklī, kas būvēts no sprunguļiem. Velvētās 50 centimetru biezās sienas ārpusē nav glitas, bet iekšpusē tās izklātas ar māliem un dūņām. Ko tik daudz stāstīt . . . Peldi pāri, mēs visu izrādīsim.

— Es. . . es neprotu peldēt, — sūrojas Zaķis.

— Tādu meža korespondentu mēs neatzīstam. Neprot peldēt, bet grib iepazīties ar bebriem.

— Vai dambis arī pieder pie mājām?

— Tu jautā kā nepraša. Dambis ūdeni uztur vienmērīgā augstumā.

— Kur jūs pērkat naglas, lai dambi nostiprinātu?

— Naglu nevajag, — smejas bebri. — Mēs esam hidrotehniķi un iztiekam bez tām.

— Bet zāģi vajag? — jautā Zaķis. — Vēl nesen dzirdēju, kā zāģējat. Pat apsīti man gandrīz virsū uzgāzāt. Vai tā var mežu postīt?

— Kas tad posta? Koki vajadzīgi būvmateriāliem un barībai. Smalkākos zariņus apēdam, mizu apgraužam, koku sagriežam gabalos un ievietojam mājā vai dambi, — puspikti stāsta bebrs. — Kur zāģi ņemsim? Un tādu nemaz nevajag. Mūsu zāģi ir mūsu zobi. Ar tiem sagraužam kokus. Lielākos — vairākās dienās. Mazākos — dažās stundās. Ja negrauzīsim, zobi izaugs lieli, aizšķērsos muti un nevarēsim neko ēst, — bebri saka un atver mutes ar lielajiem, uz priekšu izliektajiem grauzējzobiem.

— Tāds korespondents nav redzēts. Peldēt neprot, un jautājumi pavisam dīvaini.

Ar skaļu plunkšķi bebri ielec ūdenī, bet Zaķis bēdīgs velkas mājās. Pat ar Vilku un Sikspārni viņš sarunājās, pat ar Odzi kopā vakariņoja. Bet bebri, kaut arī neizskatīgi dzivnieki, tomēr ir milzīgi iedomīgi un lepni . . . Vai viņš bija vainīgs, ja lāgā neprata peldēt? Vai par to jāzobojas un jāsmejas? . . .

Tik slikti Zaķim nekad nebija gājis.

Zeme aug

Paiet viena diena. Paiet otra. Naktis atkal sak stiepties garākas. Arvien tuvāk nāk rudens.

Piezīmju Zaķim sakrājies jau krietni daudz, bet vai grāmatai pietiks? Diezin . . .

— Palīgā! Palīgā! . . . Pa-lī-gā! … — Zaķa prātojumus pārtrauc pazīstama, izmisusi balss.

Kamēr Zaķis cenšas izdomāt, kam tā pieder, tikmēr saucieni kļūst arvien klusāki, kamēr pavisam aprimst un izdziest. «Tādi pīkstieni pieder Pelei,» nospriež meža korespondents un vēro, kur palīgā saucēja atrodas. Ir patīkama, silta vasaras pēcpusdiena, un nekādu briesmu tuvumā nemana.

— Ko klaigā, ja nekas nenotiek? — pukojas Zaķis.

Tālākais norisinās pavisam negaidīti un nesaprotami.

Pēkšņi . . . sakustas zeme. Sākumā mazāk, bet tad arvien vairāk. Meža korespondentam šķiet, ka viņš šūpojas kā viļņos. Vai tad uztraukumā visu var pareizi un prātīgi aptvert?

Ieplīst zaļganā zāles villaine. Virszemē parādās lielāki un mazāki melnzemes kukuržņi. Kaut ko tādu Zaķis redz pirmo reizi.

Vai! . . . Zeme aug lielāka! Ja zem viņa sāks augt kalns? Kas tad notiks? Kopā ar kalnu viņš pacelsies augstu, augstu . . . Tas būtu patīkami. Visi viņu redzēs. Vāvere pukosies, ka Zaķis nokļuvis augstāk nekā viņas dzīvoklis priežu zaru žāklē.

Blakus Zaķim melnās zemes kaudze plešas platumā.

Diezin vai jaunajā kalnā būs vieta, kur neredzētam nolīst? Diezin vai tik ātri koki un krūmi paspēs izaugt? Un kur viņš slēpsies? Kalnā Vilks viņu redzēs no tālienes. Kāda māka tad būs Zaķi noķert un apēst? No tāda kalna nekāda labuma nebūs . . . Iespējams, ka tādēļ Pele kliedza. Negribēja kalnu. Arī Zaķis nevēlas nonākt kaut kāda kalna galā.

Melnā zemes kaudze vēlreiz sakustas. Tajā parādās kaut kas veltenisks un garens. Izskatās pēc snuķa.

Zaķis grib dot kājām ziņu, bet ķepas aizķeras smilgās, korespondents pakrīt un izbīlī nelabā balsī iedīcas:

— Palīgā! . . . Zeme aug! . . . Palīgā! . . .

— Vai jucis esi? — aizmugurē atskan rupja balss. Tā jau domāju — Zaķis. Tik liels dzīvnieks, bet tik vien kā īdēt iemācījies!

— Vai kāds ko teica? — Zaķis pieraušas kājās.

— Jā. . . Es.

— Kur tas «es» atrodas? — meža korespondents paveras visapkārt, bet nemana dzīvu radību.

— Zemes rakumā, — no kaudzes atskan tā pati rupjā balss.

Tikai tagad Zaķis starp kukuržņiem pamana melni samtainu, ķīļveidīgu galviņu ar snuķītī izstieptu purnu. Ak vai, no kā viņš nobijās! Tīrās blēņas. Pazemes dzīvnieks Kurmis kopš seniem laikiem iecienījis mežmalas melnzemes miklo augsni.

— Slāpst, — saka Kurmis. — Vasarā karsti. Pazemes akās aptrūka ūdens. Tādēļ ierados virszemē. Cik ilgi var slāpes paciest? Saki, vai tuvumā nav kāda pančka vai avots?

— Avots? Mežmalā grāvī ūdens diezgan.

— Paskaties, vai nemana kādu zvēru. Virszemē man ienaidnieku daudz.

— Nav neviena. Saulainajā pēcpusdienā katrs meklē ēnainu vietu, — Zaķis nomierina Kurmi. — Lien ārā! Es tevi aizvedīšu līdz grāvim.

— Bez uztraukuma! — Kurmis raušas ārā no alas un uz visām pusēm groza galvu. — Pamatīgs karstumiņš.

Kamēr Kurmis, kā Zaķim šķiet, atpūšas, tikmēr korespondents nopēta zemes iemītnieka dīvainās priekškājas. Kailās ķepas atvērstas sānis, un katrs pirksts nobeidzas ar pamatīgu, asu nagu.

— Ko bolies? — nošņāc Kurmis.

— Brīnos par tavām kājām.

— Ja tās nebūtu tādas, tad nevarētu zemi rakt.

Piecpadsmit centimetru garais dzīvnieks izrāpjas no alas. Melnais

īsmatainais kažoks saulē spīd kā nolakots. Tas laikam krietni silda, jo Kurmis visu laiku ņurd par neiedomājamo karstumu. Kas tur liels, Zaķis parausta plecus, siltums kā jau vasarā.

— Tev nemaz acu nav, — Zaķis brīnās. — Kā mēs līdz grāvim tiksim?

— Negvelz aplamības! — biezā vilna pašķiras, un ar ipašu muskuļu palīdzību acis izspiežas uz āru. Virs biezā kažoka tās redzamas kā melnas, apaļas podziņas.

— Ak vai, — iestenas Zaķis. — Tavas acis nav lielākas par smilšu graudiņu.

— Kas par to. Tādēļ nevar sacīt, ka acu man nav. Zini, — Kurmis pavirzās tuvāk Zaķim, — pazemē acu nevajag. Tik un tā tumsā neko nesaredzēt. Iebirs smiltis vai putekļi, un posts vien būs. Kad atgriežos alā, tad acis ievelku kažokā. Lai atpūšas, kamēr zem zemes strādāju.

— Tev ir izbīdāmas un ievelkamas acis.

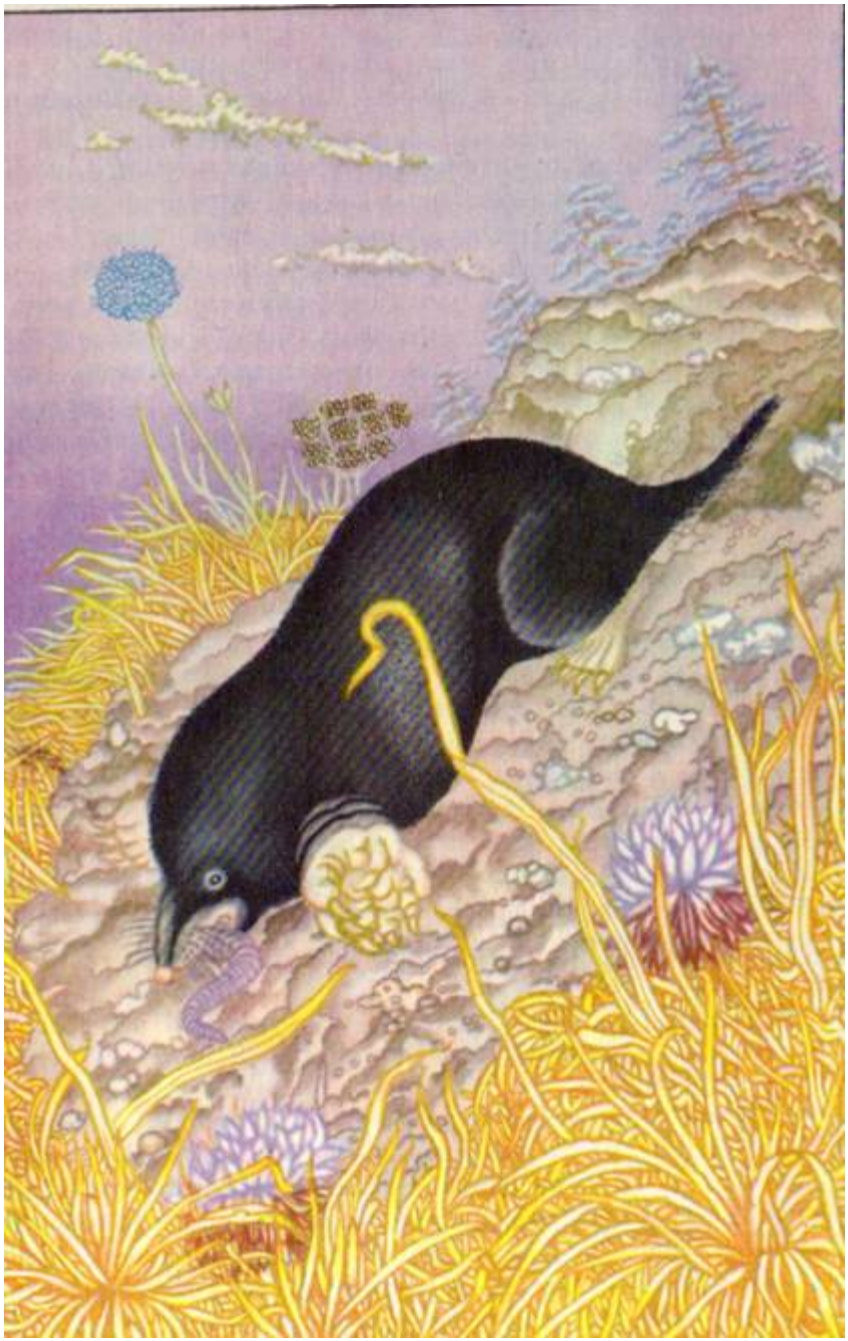

— Ja gribi, saki tā, — Kurmis nemaz nav dusmīgs par Zaķa izdomāto nosaukumu. — Ja tev patīk klausīties, tad vēl ko pastāstīšu. Pieņemsim. . . man izaugtu tādas ausis kā tev.

Zaķis lepnumā izslējās, cik spēj, bet Kurmis pat neatskatījies turpina:

— Tad es būtu pats nelaimīgākais dzīvnieks pasaulē.

— Tas ir par daudz, — uztraucas Zaķis. — Kādēļ zoboties?

— Tu esi pārāk nepacietīgs. Nepārtrauc mani! Nepaspēju visu pateikt. Tādas garas ausis man apgrūtinātu kustības pa šaurajām apakšzemes ejām. Ausu vietā man ir tikai caurumiņi. Rokot zemi, es tos aizveru. Lai nepiebirst ar smiltīm un gružiem. Tikai nedomā, Zaķi, ka man dzirde slikta. O, nē, saklausu pat vismazāko troksnīti. Tomēr visvairāk lepojos ar ožu. Ja Pele, Varde vai Ķirzaka iekļūst manās apakšzemes ejās, es svešinieku saožu, un neviens sveikā prom netiek.

— Pastāsti, kā tu alas roc!

— Kas tur liels. Ar snuķi spraucos zemē. Tomēr galvenais darbarīks ir stiprās priekškājas. Ar tām strādāju kā ar asām lāpstām. Izkašņāju zemi un ar pakaļkājām to sadzenu ejā. Kad zemes sakrājas daudz, tad izroku alu uz augšu un ar galvu visu nevajadzīgo izstumju ārā. Rakšana nav viegls darbs. Patērēju daudz spēka, tādēļ vienā dienā apēdu tik, cik pats sveru. Ja neesmu neko baudījis divpadsmit stundu, tad man jānobeidzas bada nāvē. . . Bet tagad iesim uz grāvi. Pele, kuru nesen notiesāju, slāpēt slāpē.

Beidzot Zaķis visu saprot. Peles izmisīgie saucieni nāca no pazemes, tādēļ korespondents viņu nevarēja saskatīt. Nabadzīte bija iekļuvusi Kurmja alā, bet drūmais pazemes saimnieks to apēda.

Ko lai Zaķis saka? . . . Neko. Viņš taču notikumus pazemē nevar saskatīt. Un, kam trūkst uzmanības, tas lai pats atbild par savu nelaimi.

Pāri pļavas nostūrim Zaķis Kurmi ved padzerties.

Skan tūkstoš vijoļu

Kļūst pavisam tumšs. Zaķis soļo mājās. Vējš pārstāj šaudīties koku galotnēs. Tālumā kaut kas ieskanas. Tad atkal apklust. Pēkšņi nogrand visa debesu mala. Šķiet, ka tā iegāzīsies egļu un priežu zaros. Lai ātrāk tiktu mājās, vēl raitāk steidzas skudru rūsganās straumes. Skrejvaboles paslēpjas gružos. Peles nolien alās. Vāvere ligzdā apsedzas ar kuplo asti. Vienīgi sienāži pļaviņā nespēj pabeigt aizsākto mūzikas gabalu. Dažs palien zem platās lapas, dažs iesprūk zāļu cerā, bet dažam pēc nākamā grandiena jāsaņem lietus šalts.

Visi nespēj atrast labas slēptuves. Virs kokiem atplaiksnī ugunīgas, lokanas šautras, un šalkdams līst vasaras pērkona lietus. Visvairāk palo zāle, un lietus pilieni iekļūst tādos slēpņos, kas rūpīgi meklēti.

Zaķis pasprūk zem eglītes kuplajiem zariem. Tomēr drīz vien cauri kažokam sajūtams lietus miklums. Bet kas vasara par to uztraucas?

Pērkons dārdina stiprāk. Zibens mētā baltas ugunis. Vējš loka slaidos kokus. Sīkie pilieniņi kā trakā dejā lēkā uz visām pusēm. Ielec pat Vāveres migā. Tie pamodina arī snaudulīgo Ezi.

Pērkona dārdi un zibens šautras kopā ar lietus pilieniem pārveļas pāri mežam. Tikpat ātri aprimst vējš. Beidz šalkot skujas un lapas. Kad atspīd šaurs saules stariņš, bērzi steidz žāvēt garās, zaļās matu pīnes. Apses uz alkšņiem, alkšņi uz lazdām birdina pērkona atstāto rasu. Pļaviņā zāle neprot tik veikli nosusēt. Garākos stiebrus paglāsta saule, bet tuvāk zemei zāļu biezokņos ilgi saimnieko mitrums.

Nopurinājis slaidās ausis, meža korespondents izlien no eglītes. Paslēptuvē pēc lietus izrādās sliktāk nekā klajumā. Zari aiz apkakles nekaunīgi birdina skujās iestrēgušās lietus pilītes. Pļavā, kaut kājas slapjas, tomēr labāk.

Skudru lielceļos izsteidz pirmie rūsganie kukaiņi. No gružiem taustekļus izbāž Skrejvabole. Kaprači steidzīgi pabeidz aizsākto darbu. Smilgas galā uzmeties Sienāzis, šūpojas, nopurina spārnus un sāk čirkstināt.

— Sienāzi, tev gan ir izturība! — brīnās Zaķis. — Pēc tādas lietus gāzes vēl spēlēt.

— Tas ir nieks, — smej Sienāzis. — Man lietus nekaitē. Esmu savādāks nekā tu.

— Varbūt gribi sacīt — labāks par mani?

— Ne labāks, bet savādāks. Tev vasarā vilna pabieza un lietus laikā tā kļūst slapja.

— Tiesa, kas tiesa, nav patīkami, ja kažoks salijis.

— Man savādāk — skelets uzaudzis ķermeņa ārpusē.

— Nemels niekus!

— Ne kaula, bet no izturīgas, cietas vielas, kuru dēvē par hitīnu. Uzpūš vējš, atspīd saule, un es esmu sauss, — kā apliecinādams labc omu, Sienāzis atsāk čirkstināšanu.

— Labāk parunāsim par ko citu, — norūc Zaķis. — Vasarā meža pļaviņā tūkstoš vijoļu skan. Kā jūs muzicējat?

— Visi sienāži nemaz nemāk spēlēt.

— Lielībnieks! Gribi iestāstīt, ka viens pats piedalies vasaras koncertā?

— Esmu Sienāžu tēvs. Ar skaņām aicinu pie sevis māti. Un viņa neprot čirkstināt.

— Aha! — beidzot Zaķis nojauš, ko Sienāzis vēlējies pateikt.

— Tagad atbildi uz vēl vienu jautājumu. Kur tu savu vijoli glabā? Kur tā paslēpta?

— Vijoles nav, — paskaidro Sienāzis.

— Kā tad tā? — uztraucas Zaķis. — Bet spēlēt tu spēlē.

— Tā tikai mēdz sacit, — Sienāzis pašūpo garos taustekļus.

— Mans skaņu aparāts atrodas spārnos.

— Uff! — Zaķis berzē pieri. — Kā tu teici? Spārnos?

— Kreisajā spārnā, kas pārsedz labo, atrodas sīki zobiņi, līdzīgi mežsarga zāģim.

— Vai dieniņ, kam tev zāģis vajadzīgs?

— Cik tu esi nepacietīgs, — aizrāda Sienāzis. — Labais spārns ir pārklāts ar caurspīdīgu plēvīti. Iedomājies, kas notiks, ja zobiņi trīsies gar plēvītes malām.

— Tu sāksi čirkstēt.

— Jā, radīsies skaņa. Ja gribi, par vijoles lociņu vari nosaukt zobaino spārniņu. Pati vijole ir caurspīdīgā plēvīte. Tā vibrē un čirkst. Ar īpašu pastiprinātāju skaņa kļūst spēcīgāka. Varu piebilst, ka vienā sekundē mana vijole vibrē turpat 4000 reižu.

— Tik daudz? — Zaķim no lielā skaitļa aizraujas elpa, bet viņš nezina, ka cilvēki izgudrojuši mūzikas instrumentu — klavieres, kurām augstākais tonis atbilst 4000 vibrācijām sekundē. Kā lai sarežģītās klavieres salīdzina ar Sienāža vienkāršo sisināšanas aparātu, kas izdod līdzīga augstuma skaņu. Šķiet, salīdzinājuma nav.

— Ja padodas spēlēšana, tad tev jābūt arī muzikālajai dzirdei, — spriež Zaķis. — Skatos un pētu, tomēr neredzu, kur tev paslēpušās ausis, piemēram, tādas kā man.

— Skolā neesmu gājis un notis nepazīstu, — atbild Sienāzis.

— Man ausis citādākas. Priekškāju apakšstilbos ir divas šauras, gareniskas spraugas. Tās ir ausis, kas palīdz sadzirdēt un noturēt līdzsvaru. Man nepatīk zemās, vienkāršās skaņas, bet augstiem toņiem es vienmēr atbildu ar skaļu sisināšanu. Vai tu vēl teiksi, ka man sliktas ausis?

— Vai tev prāts! Paldies par saistošo sarunu. Tā man ļoti noderēs, — Zaķis priecīgi berzē priekšķepas.

— Kāpēc noderēs? — nesaprot Sienāzis.

— Rakstīšu «Meža grāmatu», — atbild Zaķis, bet arī to Sienāzis labi nesaprot. Un nav laika to ieskaidrot. Visapkārt skan tūkstoš vijoļu. Zaķa paziņa vairs ilgāk nespēj klusēt un pievienojas jau skanošajām vijolēm.

Ceļojums ar piedzīvojumiem

Citā rītā meža korespondentam ienāk prātā kāda doma. Viņš iecer doties pārgājienā.

Iekodis brokastīs āboliņu, Zaķis nolemj ceļot uz ezera viņu krastu. Zālē mirdz dzidras rasas pērlītes. Pāri ūdenim vēsma dzen caurspīdīgas miglas pūkas. Aiz meldriem Zaķis iztraucē Pīli. Kopā ar

mazuļu saimi tā, panikā pēkšķēdama, metas ūdenī. Ieraudzījusi Zaķa garās ausis, Pīle nomierinās. Ne mazuļiem, ne viņai briesmas nedraud. Zaķis putnus neaiztiek.

— Uz kurieni steidzies? — izriezusi pūkainās krūtis, Pīle grozās mazuļu vidū.

Zaķis apstājas.

— Ceļoju, — viņš strupi nosaka. *

— Ja ceļo, tad jābūt kādam mērķim, — nerimstas Pīle.

— Domā, man tāda nav? — atcērt Zaķis. — Ezera viņš krasts!

Pīle savēcina spārnus un iepēkšķas. Izklausās, ka viņa par Zaķi un viņa nodomu smejas.

— Kā tu teici? Vai es tevi pareizi sapratu? — sauc Pīle, bet Zaķis to vairs nesadzird. Viņam nav laika tērzēt ar kaut kādu Pīli. Ceļš, kā Zaķis domā, ir tāls. Ja nelaikā uznāks tumsa, tad ceļojums izjuks. Pie Pīles var paciemoties citā dienā, kad vairāk laika.

Saule, pakāpusies augstāk, silda siltāk. Meldru tumši zaļie puduri palikuši aizmugurē. Pat saskatīt tos nevar. Tagad līdz krastmalai izris sakuplojis pļavas paklājs, bet ezera vilnīšos līgojas dzeltenie un baltie ūdensrožu ziedi . . .

Kur īsti atrodas ezera viņš krasts? Vai tālu? Uz brīdi Zaķis apstājas, papēta krāšņos ūdensrožu ziedus un dodas tālāk.

Pēc vairākām stundām Zaķis nonāk smilšainā krastmalā, kas noaugusi ar biezu lazdu un alkšņu smalci. Ēnainā vietā, kur kritalu mazāk, Zaķis pietupstas un atvelk elpu. Varbūt beidzot viņš nonācis ezera viņējā krastā? Ainava mazliet savādāka, nepierastāka.

Sēžot un pūtinot kājas, Zaķis ierauga kaut ko pavisam savādu. Aiz smalces paceļas mālaina krauja, kurā rāpjas nelieli dzīvnieki ar biezu, tumšbrūnu un spīdošu kažoku. Bet tas nav pats saistošākais.

Uzrāpušies kraujā, dzīvnieki nometas uz vēdera un šļūcinās lejā. Pirmajam seko otrais, trešais. Slidināšanās vairāk izskatās pēc kūleņošanas, bet pamazām mālā iespiežas mitra sliede, un brūnganie dzīvnieciņi trauc pa nogāzi kā pa nolaistītu slidkalniņu.

Kamēr viens ar skaļu plunkšķi ienirst ūdeni, tikmēr otrs pavelk zem sevis priekškājas, izslej galvu un laižas lejā. Sliede kļūst slapjāka un slidenāka, un mazo dzīvnieciņu prieks aug augumā.

Zaķis skatās un brīnās. Vai viņiem kādreiz neapniks? . . . Laikam ne.

Saņēmis drosmi, meža korespondents izlien no krūmiem un dodas pie nepazīstamajiem. Diezin vai tie viņam pāri ko darīs? Ar tādiem īpatņiem noteikti jāiepazīstas.

Kad Zaķis nonāk pie nogāzes, dzīvnieki, svešinieku pamanījuši, pārtrauc slidināšanos.

— Labdien! — Zaķis pakustina garās ūsas. — Vai pie jums ir ezera v i ņ ē j a i s krasts?

— Kāds krasts? — nesaprot dzīvnieki.

— Tas, kas atrodas otrpus ezera.

— Te nav nekāds otrs krasts, te ir mūsu dzīves rajons.

— Un slidkalniņš, — piebilst pats mazākais. — Pamēģini, cik tas slidens!

Zaķis pat neatceras, kā nokļuvis uz iedobtās sliedes, paklūp un sēdus iešļūc ūdenī.

Izķepurojies krastā, meža korespondents notupstas lēzenajā smiltājā un no kažoka spaida ūdeni. Ar skaudīgu skatienu viņš vēro, kā viens no dzīvniekiem ienirst ezerā, izpeld krietnu loku un no ūdens izbāž ūsaino purniņu.

— Vai patika? — svešie jautā.

— Tā . . . nekas. Tikai ūdens slapjš … — Zaķis skumīgi saka. — Ja jums nekas nav pretī, tad iepazīsimies.

— Kas tad Zaķi nepazīst! Bet mēs esam ūdri.

— Kur jūs dzīvojat?

— Redzi alu krasta tuvumā! — rāda ūdri. — Tās ir pazemes dzīvokļa vienas durvis. Citas nobeidzas ezerā zem ūdenslīmeņa. Vai nāksi ciemos?

— Pateicos. Nav laika, — atbild Zaķis. — Es ceļoju. Šodien pat jānokļūst ezera viņā krastā. Jūs zināt, kur tas atrodas?

— Nezinām, bet tu jau to atradīsi.

Atvadījies no ūdriem, meža korespondents steidz tālāk. Pēkšņi taciņa izbeidzas. Zaķis apstājas pie vilkvālīšu kolonijas. Slaidie augi, izslējuši šaurās, zaļganpelēkās lapas, galotnē šūpo vālīti, kas nav vēl sākusi krāsoties brūna . . .

Kā lai tiek cauri tādam biezoknim? Zaķis grasās doties atpakaļ. Pēkšņi viņš ierauga šauru, zvēru iestaigātu celiņu. Ja pa to gājuši citi, arī Zaķis mēģinās.

Drīz vilkvālītes beidzas, un ezerā iestiepjas smilšains sēklis. Krasta mala ir staigna, purvaina. Vēl tālāk saskatāmi egļu varenie augumi, kas met garu atspulgu ūdeni.

Gaisā parādās vairāki prāvi putni ar smailiem, gaiši zilganpelēkiem spārniem un šķeltu asti. Pārējais ķermenis ietērpts baltās spalvās, vienīgi pakausis palicis melns. Lidoņi riņķo gaisā, visu laiku griezīgi klaigādami.

Krrerr. . . Krrerr. . . Krrerr. . .

Zaķis apstājas. Ja putni kliedz, tad kaut kur slēpjas briesmas. Cik noprotams, lidotāji nav plēsēji.

Tikai tagad Zaķis ierauga uz zemes starp grīšļu ceriem tādu pašu putnu, bet ar izplestiem spārniem. Ko tas tur dara? . . .

Tālāk Zaķis nepaspēj prātot. No klaigājošā bara atdalās viens, nolaižas zemē un negaidīti spēcīgi cērt ar knābi pa gulošā pakausi.

«Ak tu neģēli!» Zaķis klusu iesaucas un skatās pēc slēpņa. «Kas to

būtu domājis — skaistais putns slepkavoja.»

— Oja, Zaķi, nemels blēņas! — atskan klusa balstiņa.

— Kas tu tāds esi?

— Vai Zaļo vardi nepazīsti?

— Pazīstu gan, bet nevaru ieraudzīt.

— Esmu te, — Varde Zaķim pielec blakus. — Kādēļ aplami pļāpāt? Es pazistu upes zīriņus. Tie nav neģēļi. Tā nebija slepkavība, ko tu redzēji.

— Kas tad? — Zaķis neizpratnē kustina ūsas.

— Zemē gulēja smagi ievainots Upes zīriņš. Iespējams, ka vakarpusē tam uzbruka kāds plēsējs. Lai putns nemocītos, viens no savējiem to nonāvēja. Tā ir palīdzība, nevis slepkavība, — Varde nobola lielās, apaļās acis.

— Paldies par paskaidrojumu. Uz redzēšanos! Gribu ātrāk tikt mājās, — saka Zaķis.

Meža likumi tomēr ir savādi, reizēm pat neizprotami. Zaķis nezināja, ka instinkts ne tikai putniem, bet arī citiem dzīvniekiem liek nonāvēt nevarīgos savējos. . .

Egļu mežā Zaķis jūtas omulīgāk un drošāk. Ezera sēklis un purvainais krasts ir nepierastāki nekā kokiem noaugusi krastmala.

— Sveiks, Zaķi! Vai krietni izceļojies? — starp mazuļiem peldēdama, jautā Pīle.

Zaķis apsēžas. Kā tad tā? . . . Viņš atrodas tajā pašā vietā, kur rīta pusē ceļojumu sācis!

— Kur pazuda ezera viņējais krasts? — neizpratnē Zaķis šūpo galvu.

— Nekur, — smej Pile. — Viņa krasta nav. Ezers ir apaļš. Tu tam apskrēji apkārt. Kur ceļojumu sāki, tur arī beidzi.

— Kā tu to zini? — neticīgi pārvaicā Zaķis.

— Kad paceļos spārnos, tad pārredzu visu ezeru. No rīta to gribēju pateikt. Bet vai tu klausījies?

Tomēr diena bijusi vērtīga. Zaķis iepazinās ar ūdru spēlēm, zīriņu instinktu un uzzināja, ka ezers ir apaļš.

Kāda būs rītdiena? Tas vēl nav zināms.

Katram sava tīrība

Viņa dzīvo meža malā. Kokus un krūmus nemīl, bet rotaļājas norā vai tuvējā rudzu laukā. Sarkanbrūnais dzīvnieciņš ar bālgano pavēderi uzrāpjas prāvākā smilgā, aptver to ar ķepiņām un ļaujas, lai vējš šūpo smilgu. Augšā, lejā, augšā, lejā. Kad tas apnīk, dzīvnieciņš meklē citu stiebru un sāk mazgāties.

— Oja, — Zaķis klusām nosaka. — Laikam nokavējies. Rīta cēliens, kad meža dzīvnieki sakopj savu kažoku, sen pagājis.

Augu zaļumā mazais dzīvnieciņš aizņemts ar savu tualeti. Tas sēž blakus skarainai ziedkopai, smilgas stiebru apvijis ar astīti, un mazgājas.

Aplaizījis sarkanās ķepas, dzīvnieciņš ar tām berž purnu. No tālienes izskatās kā maza pele. Lidzīga Zaķa draudzenei, kas mitinās sarežģītajos alu labirintos. Tikai Zaķa paziņa ir krietni vien lielāka.

Kad purniņš pamatīgi nomazgāts, Pele ķeras pie kažoka. Laiza un berž, berž un laiza. Tīrās vietas spīd kā lakotas. Pele kažokā baidās atstāt pat šikāko puteklīti. Nomazgājusi muguru, neaizmirst arī pavēderi. Notīrījusi pakaļējās ķepas, savu tualeti tā nobeidz ar astes mazgāšanu.

Zaķim savas darīšanas. Jāsatiek Vāvere. Jāparunājas ar Pūci. Un kā parasti jāvāc materiāli topošajai «Meža grāmatai».

Vēlā pēcpusdienā Zaķis nonāk meža malā. Nonāk un izbrīnā apstājas. Smilgā tup mazais dzīvnieciņš un a t k al berž un laiza kažoku.

Kas par traku, tas par traku! Vai Pelītei cits nekas nav darāms? Cik ilgi var mazgāties? . . .

— Labvakar, mazulīt! — sveicina Zaķis.

— Labvakar, labvakar! Neesmu nekāds mazulītis. Mans vārds ir Pundurpele. Ko vēlies?

— Esmu korespondents Zaķis. Man jāraksta grāmata par meža dzīvniekiem.

— Zinu, zinu. Es tevi pazīstu. Par grāmatu stāstīja radiniece no meža. Zaķis esot ķēries pie tādas lietas.

— Tīrīgi dzīvnieki ir patīkami, bet vai tava tualete nav pārāk ievilkusies? Pusdienā mazgājies. Kad atgriezos no meža, atkal mazgājies.

— Nebrīnies, Zaķi. Pusi mūža veltu tīrībai. Putekļus un gružus nolaizu ar mēli. Dubļu piciņas un dzelkšņus izplucinu ar pakaļkāju nadziņiem. To iemanījos ļoti ātri paveikt. Pakaļkājas vienā sekundē spēj izdarīt divdesmit vēzienus. Vismazākā dubļu piciņa tiek aizsviesta prom, un kažoks kļūst tīrs.

Ne Zaķis, ne Pundurpele nepazina cilvēku izgudroto kino. Viņi

nezināja, ka ar tādu pašu ātrumu mainās kinokadri uz ekrāna un var saskatīt nevis atsevišķus uzņēmumus, bet nepārtrauktu kustību.

— Saka, ka tīrība esot veselības ķīla, — turpina Pundurpele.

— Es reti kad slimoju. Ar mēli notīru kažoku un nonāvēju baktērijas. Siekalās ir tādas vielas, kas tām nepatīk. Baktērijas, kuras iecerējušas dzīvot manā kažokā, pašas paraksta sev nāves spriedumu.

— Tev gandrīz visa diena aizņemta ar veselības kopšanu. Kā tu paspēj barību sagādāt? — brīnās Zaķis.

— Tas nav tik grūti. Paskaties! — Pundurpele nolec no smilgas, ieskrien rudzu laukā, pakampj no vārpas graudu un atgriežas vecajā vietā.

Aptinusi asti ap smilgu, priekšķepu pirkstos satvērusi graudu, Pundurpele to groza un pacietīgi noloba mizu.

Pēc tam asie zobi nogriež graudu kārtiņu pēc kārtiņas, kamēr tas apēsts.

— Ja tuvumā nav graudu, ko tad? — prašņā Zaķis.

— Graužu sēklas. Reizēm noķeru kādu mušu, vabolīti vai atrodu gglliemi. Tas ir pavisam neveikls dzīvnieks, kuru viegli pieveikt. Neesmu liela ēdēja. Pieci centimetri garš augums ar tikpat garu asti. Cik tādam vajag, lai vēders būtu pilns!

— Paldies! To, ko tu stāstīji, ierakstīšu «Meža grāmatā», — prom ejot, Zaķis nosaka.

Lai nebūtu jāmet līkums, viņš pa taciņu dodas cauri brikšņiem. Pie zvēru lielceļa Zaķis uzskrien virsū Mežacūkai. Vai! Kāda tā izskatās! Biezie, īsie sari salipuši lēšķu lēšķēm. Mālaini dubļainā kārta sedz Cūkas augumu.

— Tev jāiet mazgāties, — Zaķis klaigā un pie sevis smejas.

— Tik netīrs dzīvnieks nav redzēts.

— Nemuldies, Zaķi, — urkšķ Mežacūka. — Es nupat peldējos. Nupat.

— Tu?…

— Tepat uz stigas ir pamatīga peļķe. Odens tik silts kā uzvārīts. Peldējos un vārtījos veselu stundu.

— Peļķē nepeldas. Tādēļ tu esi tik netīra. Tev jāiet ezerā nomazgāties.

— Zaķi, Zaķi, tu neesi gudrs, — sprauslo Mežacūka.

— Nemaz necenšos iemantot gudreļa nosaukumu.

— Vai esi redzējis kādu, kas pēc peldes peldas? . . . Domāju, ka vairāk nav jāpeldas. Ja briesmīgi gribas, to var darīt. Dubultpelde nevienam nav noliegta, bet man nepatīk, — Mežacūka nobola acis. — Par dubļiem neuztraucies. Uz muguras un sāniem tie vajadzīgi. Tā nav netiriba. Bet … kā lai pasaka? Tā ir t ī r i b a.

Zaķis kustina purnu un kasa aiz auss. Kādēļ Mežacūka gvelž aplamības? Kurš netīreli sauks par tīru?…

— Ja tev pamaz zināšanu, tad iegaumē vienu — vasarā mežā sarodas asinssūcēju bari, savairojas dzēlējodi un dunduri. Vai to tu saproti? . . . Varbūt kaut ko zini par baciļiem? Visa šī varza man n et i e k klāt. Saproti! Apkārt ķermenim ir mālainas bruņas. Lai pamēģina dzēlējods vai dundurs tām izdurt cauri. Neizdosies! Varu derēt, ka neizdosies . . . Bet tu mani sūti uz ezeru mazgāties. Ha-ha-haāā . . .

Apvainotā Mežacūka pagriež Zaķim muguru un steidzīgi rokas sūnās. It kā Zaķis būtu tukšs gaiss, nevis cienījams meža korespondents. Laikam cūka paliek cūka, un no tās vairāk neko nevar prasīt. Pat vienkāršas pieklājības pietrūkst. Zaķis taču viņu lūgties neies. Ja jau tā labāk, lai paliek netīrele.

Dažadi rekordi

Pec nelāgās tikšanās ar Mežacūku Zaķis apsēžas. Pēc izstaigāšanās katram atpūta vajadzīga.

Mežacūkas atbilde Zaķi kaitina. Pārāk īpatnēja, lai visu varētu izprast. Dubļu slānim nevarot cauri izdurt ne dzēlējods, ne dundurs. Kādēļ Zaķim tādu bruņu nav? … Kā izskatītos, ja korespondents pa mežu staigātu, no galvas līdz kājām dubļos novārtījies? Vai viņu pazītu? Laikam ne. Par netīreli dēvētu. Tāds Zaķis nevēlas būt.

Pēkšņi pa kāju kāds lien augšup.

Uzbrukt korespondentam? Kā nav kauna? — pikti šņāc Zaķis.

— Khē, khē, piedošanu! Izlūdzos piedošanu, — zālē ieveļas tumši pelēks ovāls sīkulis ar mazu galviņu un asu dūrējsnuķīti. — Khē, vēlreiz piedod. Nezināju, ka darīšana ar tik ievērojamu meža iemiť'nieku kā korespondentu. Nospriedu, ka visiem pazīstamais Zaķis. Nekā — korespondents.

— Tu izskaties kā neparasti plakani saspiests Zirneklis.

— Khē . . . Khē, nevis Zirneklis, bet viņa radinieks. Padevīgi ziņoju — Suņu ērce. Parasti mēdzu pasūkt Zaķa asinis, bet nezināju, ka esi korespondents, nevis Zaķis. Uz pieres tas nav rakstīts.

Ahā! — novelk Zaķis. — Zirneklim tāds radinieks? Par tevi daudz dzirdēts. Esot bīstams cilvēkiem. Pārnēsājot kaut kādu slimību.

— Khē, to sauc par encelalītu.

— Ece . . . Ecefa … Ko tu teici? Šausmīgi grūts vārds. Mēli var izmežģīt.

— Khe, esmu tikpat veikla kā mana Sibīrijas māsa, — lepodamās klāsta Ērce. — Man ķermenis ir pilns ar slimības vīrusiem. Izduru snuķīti cauri adai, pasūcu asinis, un lielais, visuvarenais cilvēks saslimst. Manu slimību sauc par rietumu encefalītu.

— Vai meža iemītnieki ar to neslimo?

— Khē, slimo gan. Savādāk kā cilvēki. Dzīvniekiem ir liels drudzis, un sairst sarkanie asinsķermenīši.

— Ak vai, tad es būšu slims, — uztraucas Zaķis.

— Par velti uztraucies. Es tev nepaspēju piesūkties un asinis padzerties.

— Nemēģini to vairs darīt! Nav laika ar drudzi noņemties. Kas «Meža grāmatu» rakstīs?

— Bez bailēm! Apsolu tevi neaiztikt, — Ērce pagriežas, lai soļotu tālāk.

— Vai aprunāties nevaram? Miera ceļā, bez uzbrukumiem.

— Khē, kāpēc ne?

Kādēļ cilvēki no tevis tā baidās? Viņi var visas ērces iznīcināt.

— Ne tik viegli. Khē — khē, mazie prot labi slēpties. Cilvēki

ērces nekad neiznīcinās. Viņi to neprot. Noslēpjamies krūmos vai zālē un pacietīgi gaidām. Kad garām nāk neuzmanīgs makšķernieks, ogotājs vai sēņotājs, tad ar kājiņām pieķeramies drēbēm. Khē, nav grūti sameklēt neaizsargātu vietu un piezīsties ādai. . . Encefalīts, kuru pārnēsājam, ir ļoti bīstams. Saslimušais kļūst kūtrs un miegains, zūd spēki, ķermenis novājē. Pēc tam rodas paralīzes un iestājas nāve. Encefalīta vīrusi izpostot smadzenes . . .

— Kādu ļaunumu tu proti sagādāt! — brīnās Zaķis. — Mazs dzīvnieks, bet nes šausmīgu nelaimi.

Ērce izliekas nedzirdam Zaķa piebildi.

— Sveika, māsiņ! Nu tu gan esi pārēdusies, khē.

— Nevis pārēdusies, bet labi paēdusi, — Zaķim pie kājām, asiņu piesūkusies, tusnī trīs reizes lielāka Erce, kā maza, apaļa bumbiņa.

— Vai viņa nepārplīsīs? — ieminas Zaķis.

— Khē, āda ir ļoti elastīga, un māsiņa plīst nemaz nedomā. No iesūktajām asinīm viņas svars palielinājies 223 reizes.

Kāds izskatītos Zaķis, ja viņš tā ēstu? Desmit reizes lielāks viņš būtu līdzīgs Alnim . . . Bet 223 reizes? īsts dzīvnieks milzis, kas mežā nevarētu paslēpties. Augums sniegtos pārī pat visgarākajam kokam.

— Ei, vai tu manas asinis nesūci? — uztraucas Zaķis.

— Mielojos pie Lapsas. Pieēdusies nožēloju, ka man nav tādu īpašību kā māsīcai. Trīs nedēļas viņa dzīvoja uz govs ādas. Tur no kāpura pieauga par Ērci. Sajā laikā māsīca svarā pieņēmās 10 000 reižu. Ja es tā varētu sūkt Lapsas asinis!

— Khē, mēs protam daudz ēst un daudz badoties. Dzīvnieku pasaulē mums pieder badošanās rekords. Khē, to neviens nav pārspējis!

No brīnumiem Zaķis vairs neko nejautā. Kāds ir badošanās rekords, to meža korespondents labprāt uzzinātu. Nesagaidījusi citus jautājumus, Ērce turpina:

— Cilvēki manus radiņus ielika sprostā, kur bez ēšanas viņi pavadīja . . . vairāk nekā septiņus gadus.

— Kādēļ mānīties? — Zaķis neticīgi groza galvu. — Tu gribēji teikt — septiņus mēnešus.

— Pateicu pareizi — septiņus gadus. Ja netici, tad uzskatu, ka saruna pabeigta.

Tā varbūt labāk. Zaķis nopurinās. Dziļdomīgi soļodams pa meža lielceļu, viņš apcer ērču badošanās rekordu. Kāds nu kuram rekords! Diezin vai par rekordu to maz var dēvēt.

Vārna iet vannā

Korespondenta domas satrūkst kā diega pavediens. Pie prāvā skudru pūžņa viņš apstājas.

— Kas tas par putnu ar izplūkātām, melnām spalvām? — Zaķis mirkšķina acis. — Stāv un skatās skudru mājā. Vai kāds laupītājs uzradies? . . .

Interesanti, ko tas iecerējis zagt? Šķiet, skudrām nav nekā tāda, kas noderētu citiem. Zariņus, kociņus, nobirušas skujas var atrast visur. Bez sāpīgiem dzēlieniem laupītājs projām netiks. Varbūt tas nepazīst skudru raksturu?

Zaķis grasās bridināt par rūsganajiem kukaiņiem un iespējamiem sūrkstošiem kodieniem. Neprašam jāpalīdz, kaut ari tas ir laupītājs.

Beidzot Zaķis pazīst Vārnu, kas stāv pie skudru mājvietas. Tā domigi groza galvu . . . Izpleš un sakļauj spārnus. Viņai padomi nav vajadzīgi! Vai pieaudzis putns nepazīst skudras? Vai neko nezina par

sāpīgajiem dzēlieniem? Laikam tādēļ stāv un pārdomās kustina spārnus. Laidies labāk prom, kamēr nav par vēlu. Uzbruks skudras, tad tu redzēsi!

Zaķa pārdomas Vārnai nav vajadzīgas. Šķiet, viņa no skudrām nebaidās. Paspērusi pāris soļus, kārpa pūzni. Brūnganie kukaiņi tekalē pa kājām.

Savādi, — Zaķis pie sevis norūc un paslēpjas krūmā. — Ko negudrā Vārna dara?

Tālākais norisinās pavisam neparasti. Vārna vēl pakārpa pūzni un, spārnus izpletuši, ieguļas dobē.

Trakā! Zaķim gribas iesaukties. Nu tevi pārmācīs. Un lai pārmāca! Ja Vārna sajukusi prātā — tur vainojama viņa pati, nevis meža korespondents.

Saniknotie skudru leģioni uzbrūk guļošajai Vārnai. Tumšie spārni maina krāsu. No kukaiņu tūkstošiem tie kļūst rūsgani. Bet Vārna? . . . Murdošajā skudru biezoknī tā grozās no vieniem sāniem uz otriem, labsajūtā paklusu ieķērcās un platāk izpleš asti. Ar knābi putns ķer skudras un bāž zem spārniem. It kā izaicina vēl vairāk un stiprāk dzelt. Acis puspievērtas, galva labpatikā atliekta . . .

Kukaiņi satracināti lodā pa spalvām. Pārklāj asti un droši vien kož.

Vai Vārnai nesāp? Putna valstīšanās un citas izdarības ir jocīgas, pavisam neparastas. Zaķis tikko spēj novaldīt smieklus.

Paiet piecas minūtes, desmit, bet Vārna turpina pērties. Kad tai apniks? Varbūt skudras putnam nedzeļ? . . . Diezin, Zaķim tās koda kā negudras, kad viņš nevilšus nostājās uz kukaiņu ceļa. . . Nesaprotami, pavisam nesaprotami.

Vēl desmit minūtes Vārna pavada skudru pūznī, tad pieceļas, savēcina spārnus un nokrata kukaiņus. Tagad stāv, groza galvu un staipa kājas. Kamēr viņa knosās, atlido otra vārna.

— Kā veicās, māsiņ? — ieminas otrā.

— Nupat biju vannā, — atbild pirmā.

Vannā? Zaķis iepleš acis. Kā var iet vannā, ja nav ūdens? Parasti dzīvnieki vannojas ezerā. Vai skudru pūznis var atvietot ūdeni? . . . Savādi gan.

Citu sarunas noklausīties ir nepieklājīgi. To Zaķis labi zina, bet sevi mierina, ka meža korespondentam tas atļauts. Varbūt gadās saistošs materiāls «Meža grāmatai». Turklāt Zaķim šausmigi interesē, ko Vārna skudru pūzni meklējusi un kāpēc gājusi vannā. Varbūt savai draudzenei pastāstīs?

— Tu laikam skudrojies?

— Nevarēju vairs ciest.

— Tā jau ir, tā jau ir. Es pagājušajā nedēļā biju. Vajadzēja rindā stāvēt. Vispirms vannojās Silis. Ļoti pieklājīgs. Redzēja, ka citi gaida,

ātri pabeidza peldi. Bet tad sāka meža strazdi. Pavisam sīki putniņi. Ar joni ielēca skudru pūzni, uzboza spalvas, un tad tev vajadzēja redzēt, ka tie ņēmās! Čirkstēdami un čiepstēdami vai veselu stundu. Kas tādiem sīkmaņiem daļas, ja Vārna gaida savu rindu. Būtu pieklājīgāki, vecākus putnus palaistu pirmos. Kas to deva! No strazdiem pieklājību nav ko gaidīt. Un tad, māsiņ, pienāca mana kārta.

— Labi, ka te tuvumā skudras. Manā pusē to nav. Atlidoju uz šejieni un pamatīgi izpēros. Spalvas bija netīras, bet zem tām uz dzīvi apmetušies spalvgrauži. Nekādi tos nedabūt prom, bet tagad — paskaties — spalvām cits spīdums! Pēc tādas peldes šie kukaiņi arī būs izķerti.

— Tu esi jaunāka, tev savādāk. Ja neesmu bijusi vannā, tad visi kauli sāp. . .

Abas savēcina spārnus un aizlido. Sarunas turpinājumu Zaķis nedzird. Iemesls, kādēļ Vārna meklēja skudru pūzni, nu ir zināms. Un tas ir pats galvenais.

Hmmm! Zaķis vēlreiz pārdomā redzēto. Vai viņam ari jāiet tādā vannā? Brrr . . . iedomājoties skudru dzēlienus, Zaķis nodrebinās. Viņš nav putns. Diezin vai Zaķim skudru vanna maz der.

Boksa sacīkstes bez noteikumiem

Visu pavasari un vasaras sākumā Zaķis meklēja Eža migu. Neatrada. Gudrinieks, prata labi paslēpties. Cilvēki Ezim devuši neparastu nosaukumu — kukaiņēdājs. Laikam tāpēc, ka viņš pārtiek no kukaiņiem un citiem sīkiem dzīvnieciņiem. Trīsdesmit centimetru lielais Ezis prāvākiem nespēj uzbrukt.

Pērn viņš apmetās uz dzīvi zem krūma žagaru čupā. Miga iekārtota ērta, miksta, ar lapām izklāta. Zem žagariem droši. Kas viņu te meklēs, kas atradīs?

Blakus dzīvo Lakstīgala, bet Ezis par putnu neinteresējas. Ko tāds lidonis viņam var padarīt? . . . Neko. Varbūt tieši tādēļ kaimiņi dzīvo saticīgi, bez strīdiem.

Pavasari Lakstīgala naktīs trokšņo, tad skan viņas daudzveidīgā pogošana, bet Ezi tas netraucē. Vakarā viņš kopā ar sievu dodas medībās. Vasarā dziedone pieklust, un tas ir labi. Ezis patiesībā nemīl sabiedrību, viņš dzīvo vientuļi. Reizēm, kamolā saritinājies, noguļ cauru dienu. Pārējie dzīvnieki Ezim ir vienaldzīgi. Ne velti meža iemītnieki nemaz nezina, kur atrodas Eža māja. Arī korespondents Zaķis to ierauga tikai vasaras otrajā pusē.

Diezin kur nolīdis Ežu paps. Mamma pēc viņa nemaz neilgojas. Tai nakti un dienu citas, daudz nopietnākas rūpes.

Migas mīkstajās lapu dūnās draiskojas seši mazuļi. Sākumā tie bija nevarīgi, kurli un akli. Visu dienu gulēja, padzērās mātes pienu un atkal gulēja. Pat kamolā neprata saritināties kā vecie Eži. Nezinātājam šķita, ka mazuļi nobeigušies. Adatas mīkstas, krējuma krāsā, un acis aizvērtas.

Bet Ežu māte par to nemaz neuztraucās. Rūpīgi kopa bērnus un, ja tuvumā parādījās ienaidnieks, varonīgā māte metās tam virsū. . .

Pagāja diena pēc dienas. Adatas pārkrāsojās tumšākas, acis atvērās, un mazuļi līdzīgi vecākiem saritinājās kamolā.

Ežu māte ķērās pie darba un kaudzes vienā pusē bērniem iekārtoja istabu. Blīvais jumts pasargāja no lietus gāzēm. Siltā laikā bērni pastaigājās laukumiņā, kur zari netraucēja katram rotaļāties savā gaumē. Ezēni, kā jau bērni, visu darīja ar sajūsmu, neapdomīgi, bieži bez vajadzīgās uzmanības.

Tādās reizēs māte dusmīgi purpināja. Brīdinājums par atļautās robežas pārkāpšanu! Bet bērni paliek bērni, kam paklausība šķiet nevajadzīga un vecāku aizrādījums — lieks šķērslis, kas neļauj piepildīt iecerēto.

Nepaklausīgie saņēma pērienu. Ne ar bērza žagaru, bet ar ķepu. Tas līdzēja. Kas dabūja sukas, tas nomierinājās. Eziene labi zināja, kurā vietā peramajam visvairāk sāp.

Mātes piens un sliekas bija spēcīga barība. Mazuļi pastiepās, acīm redzot. Cik ilgi viņi auga, to neviens nezināja. Mežā kalendāra nav. Dienas un naktis grūti saskaitīt, un Ežu māte to nemēģināja darīt. Kamēr saule, tikmēr silti, kamēr silti, tikmēr vasara. Jāatceras vienīgā prasība — bērniem lieliem jāizaug vasaras siltumā. Ja mazuļi rotaļājas, tiem ir labi. Parasti labi ir tad, kad vēders ir pilns. Meža dzīvnieku mātēm tas ir pirmais audzināšanas noteikums . . .

Kādā pievakarē Ežu mazuļi kļūst varen ņipri. Viņi ņemas un ņemas, kamēr izdomā jaunu rotaļu.

Izlīduši no zaru kaudzes, viņi nostājas viens otram pretī. Šķietami dusmīgi rausta purniņus. Pabola apaļās ačeles un atkal rausta purnipus. Adatainā āda, kas uz pieres ir ļoti kustīga, paslīd lejup. Mazulis to izbīda uz priekšu un ar galvu dod triecienu otram, kas labpatikā aizsapņojies.

Šoreiz sitiens iet secen. Bet nu attopas otrs. Piemiedz acis un lūr uz uzbrucēju.

«Ak tā tu darīji, pagaidi tikai!» tā laikam spriež katrs, kam kāds uzbrūk.

Pavisam negaidīts sitiens trāpa brālim pa pieri. Tas apmet kūleni un nokrīt zemē.

Ja visas četras ķepiņas gaisā, tad nemaz tik viegli nav uzrausties kājās. Bet otrs stāv blakus un gaida, pieri savilcis kā dzeloņainu cepuri. Pacietīgi stāv.

Kad pakritušais pieceļas, viņš saņem vēl vienu triecienu un atkal apveļas. Gluži kā boksa sacīkstēs. Tikai mīksto cimdu vietā — adataina galva.

Tā tas turpinās labu brīdi. Ezēni nav tik viegli nogurdināmi. Kas nokritis zemē, tas pieceļas un mēģina trāpīt pretiniekam. Noteikumu pārkāpumu nav. Sacensību tiesneši nav vajadzīgi, jo vispār noteikumu nav. Un vienmēr uzvar stiprākais.

Vienīgā skatītāja — Ežu māte — par jezgu neliekas ne zinis. Pat nedomā mazuļus iepērt. Snauduļo, it kā nekas nenotiktu.

Zaķis nevar izdomāt, kādēļ tāda nevērība. Kur pazudusi mātes rūpība? Vai pēkšņi bērni kļuvuši vienaldzīgi? Vēl tie nav pieauguši. Tādi sīkuļi ar asajām adatām viens otru var ievainot. Un kas tad būs?

— Vai tu esi aizmigusi?

— Puk, puk, ko mels kā nepraša! Es jau sen tevi pamanīju. Neticu, ka Zaķis būtu pārmainījis raksturu un plēsīgs kļuvis.

— Kā tavus vārdus saprast? — brinās korespondents.

— Ko visu laiku uz bērniem lūri? Vai aprīt tos gribi?

— Vīī, kā tu! Vai neredzi, ko tie dara? Viens otru sadauzīs. Bet tu par aprīšanu domā . . .

— Bērni mani netraucē.

— Bet tie viens otru ievainos, — Zaķis uztraucas.

— Lai nu paliek . . . Tāds tracis maniem bērniem vajadzīgs. Tu laikam nezini, ko nozīmē vingrošana? Priecājos, ka manējie aug dūšīgi un izmanigi. Rudeni būs spēcīgi eži. Bokss norūda muskuļus. Ikviena rotaļa un spēle izkliedē sasprindzinājumu. Bērni ir normāli eži, kam tāpat kā mums darbojas savi instinkti. Un tie reizēm prasa atslābumu. Vai tā nav? . . .

Zaķis kasa aiz auss:

— Tev taisnība. Skatoties cīņā, pavisam aizmirsu vingrošanu.

Kad atsākas boksa ciņa, Zaķis domīgi soļo tālāk. Cik lietpratīgi daba izveidojusi meža dzīvi! Visur, kurp vien skaties, valda galvenais noteikums — izaugt spēcīgākam, labāk attīstītam. Pat bokss tad palīdz . . .

Pamalē pāri krūmiem spīd apaļš mēness kā liela, oranža bumba.

Lapsa pamostas slikta oma

Vakar pēcpusdienā Lapsai sagribējās putnu cepeša. Meža pļaviņā ganījās Irbe ar mazuļu pulku. Atlika pastiept ķepu, un cepetis rokā, bet gudrais putns piemānīja pieredzējušo kūmiņu. Taisni acu priekšā pazuda ar visu astoņpadsmit mazuļu lielo saimi. Tā Lapsa palika bez maltītes. Pat atcerēties vakarējo notikumu negribējās . . .

Pamodusies un krietni izstaipījusies, Lapsa izlien no vecā celma dobuma migas un dziļi ievelk elpu. Varbūt tuvumā atrodas kāds medījums?

Gar lietus izskaloto, gandrīz izsusējušo iedobumu lidinās zili tauriņi. Tādi nieki neder. . . Aiz eglītēm smiltīs spēlējas divas ķirzakas. Kamēr kūmiņš izdomā, kuru ķert, tikmēr abas pazūd. Kā lai tādu rāpuli sameklē sūnu džungļos?

Pēc neveiksmes medniecei oma sabojāta . . . Cik labi bija pavasari! Varēja izvēlēties olas pēc sirds patikas un pieēsties līdz kaklam. Tagad olu nav. Putnu mazuļi iemācījušies veikli lidot. Peles siro pļavā. Kā lai zāļu jūrā tiek tām klāt? . . . Derētu uzēst ko saldu, bet pēdējo kameņu ligzdu viņa iztukšoja pirms pāris nedēļām . . . Ezeriņā mitinās zivis. Garšīga uzkoda, bet kā lai noķer peldošu Raudu? Ja tā skrietu pa sauszemi, tad cita lieta. Lapsa to noķertu kā nieku. Skriešanā viņu reti kāds pārspēs.

Mielastam nav nekā garšīga. Tagad, vasaras otrajā pusē, mazuļu laikā viņai jāklimst ar tukšu vēderu! Liekas, visi kaut kur pazuduši, noslēpušies. . . Gandrīz vai jādusmojas. Ar ķepu kūmiņš noķer vaboli.

Kaut arī nieks, tomēr labāk nekā nekas.

Zobos skraukšķot sabirst vaboles cietie hitīna spārni. Bet viena vabole ir tas pats, kas zemeņu oga. Izsalkušajam apetīte vēl vairāk pieaug.

Pēkšņi — rūsgans kamoliņš . . . Lapsa pieplok zemei. Smailās ausis saklausa klusu troksni.

— Skrap . . . Skrap . . . Skrap . . .

Pele? . . . Nē, nē. Kas tas varētu būt? . . . Kūmiņa melnais purniņš kļūst kustīgs, raustidamies tas osta gaisu . . . Neko prātīgu saostīt nevar.

— Skrap . . . Skrap . . .

Jānoskaidro, kas ir noslēpumainais skrapšķinātājs. Varbūt tas nemaz nav slikts kumoss.

Laupītājs zogas uz trokšņotāja pusi. Kuplā aste velkas pa zemi. Solīti pa solītim. Troksnis nāk arvien tuvāk . . .

Lapsa apstājas. Pie satrunējuša celma viņa ierauga Vāveri graužam čiekuru. Droši vien mielojas ar sēklām, viņa neapjauš, ka atrodas uz zemes, kur briesmu vairāk nekā kokā. No čiekura zvīņām

Vāvere pacietīgi izlasa retās sēkliņas, kas tur vēl saglabājušās, un labpatikā tās notiesā. Par Lapsu Vāverei pat prātā neienāk, bet meža galvenais likums ir uzmanība, un Vāvere to pavisam aizmirsusi.

Pa piegružoto sūnu kūmiņš liek mīkstus soļus. Ja iekrakšķēsies sauss zars, medījums vējā. Pie eglītēm Lapsa apstājas. Gatavojas lēcienam. Nekāds izcils kumoss nav, bet viņa šoreiz apmierinās arī ar tādu . . . Medību priekā iezalgojas acis. Muskuļi saspringst. Zip! . . .

Lēciens izdodas tāls un elastīgs.

Čiekurs Vāverei izkrīt no ķepām . . .

Kaut kas smags piespiež asti. Vāvere raujas uz priekšu. No paša astes gala iztrūkst matu šķipsniņa, un mazais dzīvnieciņš jau atrodas kokā. Tas norisinās vienā mirkli, ātri, kā visi negaidītie meža dzīves notikumi.

Tikusi līdz pirmajiem zariem, kuplaste atskatās. Tagad viņa noprot, kādas briesmas draudējušas.

Lejā pie celma dusmojas Lapsa. Vai tiešām viņa kļuvusi tik veca, ka pat nieka Vāveri nespēj noķert? Vakardien Irbe, tagad ķirzakas un Vāvere. Vecums vai neveiksme? . . .

Visu rītu Zaķis vēroja meža notikumus, pēc tam paēda kārtigas pusdienas un nolēma atpūsties. Tāds paradums viņam jau no senām dienām. Kad krietni izstaigājies, tad vajag labi atpūsties . . .

Pagājis sānis, Zaķis krūmmalē atrod mīkstu, labu guļasvietu. Gar kuplajiem koku zariem spīd silta vasaras pēcpusdienas saule. Zaķis acumirklī aizmieg. Kā vienmēr ar vaļējām acīm. īsais snaudiens ievelkas, meža korespondents nemana, ka saule slīd zemāk un zemāk, ka pienāk vakars . . .

Pēc neveiksmes ar Vāveri Lapsa ierauga garas ausis, kas izslējušās virs zāles skupsnas. Tādas mēdz būt zaķim, taču pats nav saskatāms.

Kūmiņš kā parasti darbojas klusi un uzmanigi. Šoreiz vēl izmanlgāk. Pielīst klāt gulošam medījumam nav liela māka. Bet, ja bijušas tik daudzas neveiksmes, tad vairs nav ticības saviem spēkiem un vēlēšanās tikt pie kārotā kumosa ir daudz lielāka nekā parasti . . .

Vērojot gulošo, Lapsai siekalas saskrien mutē. Tas būs reti gards kumoss. Medniece pat nolaizās.

Tāpat kā pirmīt Vāvere, arī meža korespondents nemana tuvējās briesmas. Tik ciets miegs viņam reti kad uznāk.

Brūnganais mednieces augums pazib garām bērziņam, garām alkšņu krūmam. Nu tas ir pie grīšļu cera.

Zaķis saknosās. Medniece apstājas un cieši to vēro. Ja aizbēg? Ko tad? Kūmiņam nav īstas ticības saviem spēkiem . . . Prāvs Zaķis! Bet vai viņa ar tādu vien galā tikusi? Jāpagaida, kamēr gulētājs nomierināsies. Varbūt viņu iztraucējis kāds nelāgs sapnis.

Pielīduši tuvāk, Lapsa pēkšņi metas Zaķim virsū. Purns raktin ierokas vilnainajos sānos.

— Kas nu būs? *:* — pamodies pelēcis dusmīgi sauc. — Kas iedrošinās mieru traucēt?

Ieraudzījis Lapsu, korespondents apklust, kā sitienu dabūjis.

— Liecies mierā! Esmu ko-res-pon-dents! Rakstu grāmatu par mežu, — klaigā Zaķis, bet Lapsa medījumu nes krūmos.

Tagad Zaķis saprot, kas tālāk notiks. Kūmiņš nav nācis pajokot. Par to vēsta asinskārīgās, ieplestās acu zīlītes, karstā elpa un visa laupītājas rīcība. Kūļādamies pa zemi, garausis pretojas cik spēdams, bet no laupītājas zobiem neizsprukt . . .

Beidzot Zaķim laimējas ar kājām atsperties. Kaut āda kūmiņa zobos, meža korespondents mēģina lēkt.

Asa sāpe iecērtas skaudrāk . . . kaut kas plist. Nav laika domāt — kas. Cik iespējams ātri, jābēg. Vēl plīsums. Nejauši Zaķis paklūp . . .

Pielēcis kājās, viņš iedrāžas krūmos, taciņu nemeklēdams. Pārsteigtais kūmiņš paliek ar vilnas kušķīti un ādas gabalu zobos.

Kopš dzimšanas Zaķis ar dabu noslēdzis apdrošināšanas līgumu. Ada viņam ir plāna kā pergaments. Lūk, atspērās, izplēsa gabalu un aizbēga. Ja āda būtu bieza, tad tik viegli cauri netiktu.

Sāni pamatīgi sūrkstēja. Iespējams, pat asinis cauri vilnai sūcās. Bet vai izbīlī kāds tādu nieku ievēros? . . . Rīt, parīt sadzīs, un varbūt pēc nedējas nevarēs pat pamanīt plīsuma vietu.

Bēgot meža korespondents atcerējās, ka Ķirzaka pati norāva asti, lai izglābtu dzīvību. Tādas astes kā Ķirzakai Zaķim nav . . . Izplēst gabaliņu ādas — tā pavisam cita lieta.

Lai Lapsa to pazelē un pasapņo par garšīgo mielastu . . .

Par viltīgo kūmiņu viņš «Meža grāmatā» ievietos pamatīgu rakstu, lai visi zina, kāda tai nejauka daba . . . Sajā brīdī Zaķim piemirstas, ka arī viņš ir meža iemītnieks, kas, tāpat kā citi, pakļauts dažādām nejaušībām un nelaimēm.

Savada vēstulē un citi jaunumi

Apsārtušie pīlādžu ķekari iezvana augustu. Koku lapām parādās tumšs, mazliet apsūbējis zaļums.

Meža pļaviņā vienas puķes nomet, citas apvelk krāsainos tērpus. Augustā ziedu rota nav tik spilgta kā jūlijā. Vientuļa šūpojas zilā pēterpoga. Suņuburkšķu baltie čemuri karstajā saulē kļuvuši pelēcīgāki, pelašķi sīkāki. Kaut kur dziļi zālē paslēpušies dzeltenie vanagnadziņi, bet cigoriņi izpletuši žuburainos stumbrus ar zilganām ziedu zvaigznītēm. Viskuplākās izaugušas zirgkumelītes ar veselu ziedu klēpi. Diezin vai kāds zāles valstībā saskatīs zaļganos ziediņus? . . .

Zaķim tie liekas pavisam nevajadzīgi. Sulīgās āboliņa lapas vismaz maltītei noder. Ja nav lapu, var iztikt ar zāles stiebriem, un arī tad puncis būs pilns. Ziedu Zaķim nevajag.

Meža pļaviņā pastaigājas sarkanbrūns dzīvnieks. Ap īso asti izaudzis balts laukums. Galvu grezno prāvi, žuburaini ragi. Tas ir Briedis.

Soļo gar mežmalu, nokož pa sulīgai zāles šķipsnai un trinas gar krūmiem. Droši vien dunduri neliek mieru. Augustā tie vēl arvien ir sastopami un klūp virsū ikvienam, ko ierauga.

— Vai tevi dunduri apsēduši?

— Kas to teica? — lielajam dzīvniekam mazo Zaķi pagrūti ievērot.

— Zaķis.

— A! . . . Tagad ieraudzīju, — apmierināts Briedis nogroza galvu.

— Laikam dunduri traucē?

— Ne jau tādēļ es trinos gar krūmiem.

— Kādēļ tad?

— Es sūtu vēstules.

Zaķis attupstas un bola acis . . . Vai viņš pareizi sapratis? Kas tad tā sūta vēstulēs? . . .

— Kam tad? — meža korespondents noprasa.

— Briežu mātei.

— Ahā! Kur tavējā tagad mitinās?

— Nezinu.

— Jocīgais! Kā tu vēstules nosūtīsi, ja nezini, kur viņa dzīvo?

— Neesmu nemaz jocīgs, — Briedis apvainojas par Zaķa nepārdomāto piebildi. — Vēstules mērķi sasniegs, esmu pārliecināts.

— Bet ja nu tu maldies? — Zaķa teicienā jaušamas šaubas.

— Tajās nav neviena teikuma.

— Vai tādas vēstules arī mēdz būt? — izbrīnījies jautā Zaķis.

— Vispirms noklausies, tad sapratīsi. Vai tik neesi par sīku, lai sajēgtu tādas lietas? — Briedis jautājoši nopēta garausi.

— Esmu meža korespondents, — Brieža skatiena sabijies, atbild Zaķis. Sadusmosies vēl un neko nestāstīs.

— Jo labāk. Tad klausies. Vēstules ir neparastas. Daba man dāvājusi desmit smaržu dziedzerus: acu iekšējos kaktiņos atrodas pa divi, uz pakaļkāju pēdām arī pa divi, viens pavēderē un viens zem astes. Sūtot vēstules, trinos gar krūmiem un kokiem. Uz zariem, stumbriem un lapām atstāju smaržu. Šķidrums, ko izstrādā dziedzeri, gaisā ātri sacietē. Tas ir vajadzīgs, jo tad lietus smaržīgo vēstuli nenoskalos, vējš to neaizpūtīs. Iezīmētie koki un krūmi glabā smaržu ilgi.

— Vēstules taču paliek uz vietas … Kā par tām uzzinās tava Briežu māte?

— Tas nav grūti. Klejojat pa mežu, māte tās saož un noprot, ka es viņu gaidu. Mana dzīves vieta ir norobežota ar smaržīgām zīmēm. Ja māte tās atrod, viņa atradīs arī mani.

— Apbrīnojami! — jūsmo Zaķis. — Interesanta sazināšanās. 2ēl, ka man nav tādu dziedzeru.

— Ir — uz lūpām, tikai smarža pavāja, un dzīvē tu tos reti izmanto.

Savādi, ka pašam par sevi jāuzzina no citiem. Zaķim pat neērti kļūst. Novērojot Briedi, kas ir zirga lielumā, ar platām krūtīm, melnu purnu un prāvām brūnām acīm, Zaķis iedomājas vēl ko pajautāt.

— Vai tievajām, slaidajām kājām nav grūti panest tik dūšīgu augumu, kāds ir tavējais?

— Gluži otrādi. Kājas ir stipras, ar platiem nagiem. Tīrais nieks pārlēkt sešus metrus platam grāvim. No muklājiem nebaidos. Tos pārvarēt palīdz nagi. Glābjoties no ienaidnieka, protu pārpeldēt pat lielas upes. Arī tad man kājas noderīgas. Ja sadomāju paceļot, tad dienā noeju vairāk nekā piecdesmit kilometru.

Tāda atbilde Zaķi pārsteidz. Mežā vislabākās kājas taču pieder viņam, Zaķim. Izrādās — Briedis viņu pārspēj. Meža korespondents pat lāgā peldēt neprata, no muklāja izvairījās, kur nu vēl pārlēkt sešus metrus platu grāvi. Gandrīz vai skumji kļūst, kaut senāk

Vilks uzlielīja viņa skriešanas māku. Meža korespondents bija daudz augstākās domās par savām kājām. Taču viņš skuma veltīgi, jo tādas bija vispiemērotākās viņa mazajam augumam.

— Ragi tev ir brīnišķīga galvas rota, — Zaķis uzliela Briedi. — Citiem dzīvniekiem tik skaistas nav.

— Tā spriež mednieki, jo ragi viņiem esot medību trofeja.

Parasti viņi cenšas iegūt tādus, kam astoņi vai desmit žuburi. Jo lielāks žuburu skaits, jo ragi vērtīgāki.

— Žuburainākie ir gan skaistāki, — piebilst Zaķis.

— Patiesība pavisam savādāka. Diviem briežiem satiekoties, ragi noderīgi cīņai.

— Aāā! Saprotu. Ragi vajadzīgi aizsardzībai.

— Mātēm ragu nemaz nav. Aizsardzībai viņas lieto spēcīgās kājas. Tāpat arī tēvi. Ja iespersim Vilkam, šaubos, vai tas paliks dzīvs. Katru gadu ragus nometām februārī. Veco vietā drīz vien sāk augt jauni durtekļi. Tie ir pārklāti ar asinsvadiem bagātu ādu. Kad pienāk karstais vasaras laiks, ragi palīdz regulēt ķermeņa temperatūru. Plānajā ādā ieplūst daudz asiņu un lieko siltumu atdod apkārtnes gaisam.

— Vai dieniņ! — Zaķis nopūšas un apsēžas. — Tie nu gan ir zili brīnumi!

Meža korespondents aizmirst, ka viņa garās ausis kalpo tieši tādam pašam uzdevumam. Ne dzirdes uzlabošanai, bet temperatūras regulācijai. Nekādi milzīgie brīnumi tie nebija . . .

Kā lai soda vainīgo?

Kas lai atceras to bridi, kad priedes stumbrā sākās graušana? Noslēpumainie trokšņotāji ieradās pēkšņi, biezajā mizā izurba mazus caurumiņus, un ar to viss sākās.

. . . Skrap . . . Skrap . . . Skrap . . .

Cauru dienu skrapstina. Vairākās vietās. Varbūt Vāverei tā tikai šķita, jo katrs kārtīgs īrnieks par savu dzīvokli vienmēr uztraucas un rūpējas.

. . . Skrap . . . Skrap . . .

Ja nepazīstamie grauzēji vēl ilgi ņemsies, tad sabojās garo priedi. Un kur lai atrod citu tik ērtu dzīvokli? . . . Tā, visu laiku skrapstinot, var pavisam lielu koku nobeigt.

Zaķim kā meža korespondentam jāgādā par kārtību. Lai viņš teic savu sakāmo, lai grauzēji pārtrauc nelietīgo darbu. Ja nu Zaķis neko nevar palīdzēt, jāmeklē cits, labāks korespondents.

Pilna apņēmības Vāvere dodas pie Zaķa. Siltajās atvasaras dienās viņu nemaz nav tik viegli sameklēt. Izskrien vienu kvartālu, izskrien otru, kamēr trešajā atrod Zaķi, kas omulīgi sildās piesaulltē.

— Ā, te tu esi! — sauc Vāvere. — Žigli nāc līdzi!

— Kas noticis? — žāvādamies jautā korespondents.

— Noticis? … Ja visu laiku grauž, tad kaut kas notiks.

— Kur grauž? — Zaķis neko nesaprot. — Vai mežā grauzt nav atļauts? Ja neļaus pagrauzt smilgas vai āboliņu, tad es badā nomiršu.

— Ne jau visu var pastāstīt. Pateicu galveno — grauž. Kad atnāksi uz manu māju, pats redzēsi. Tik daudz no tevis kā korespondenta varu prasīt?

— Mjā, — Zaķis novelk un ļipato Vāverei līdzi.

Kaut rudastei nebūtu atkal prātā kādas dīvainas iedomas. Ne vienreiz vien tā bijis. Tagad viņa izskatās pavisam satraukta un gvelž par kaut kādu nesaprotamu graušanu. Zaķi vienmēr interesē noslēpumi. Tādēļ vien ir vērts Vāverei sekot.

— Tā . . . Paklausies! — apstājusies pie priedes, Vāvere saka.

Zaķis kustina ausis, pieliecas tuvāk stumbram, apsoļo tam apkārt un atskatās uz kaimiņieni:

— Neko nesadzirdu.

— Kas tā par klausīšanos! Pasēdi! Nedidies riņķī!

Kā Vāvere liek, tā Zaķis dara. Apsēžas un klausās. Tik vien dzird, kā vientuļa Oda sīkšanu un Kamenes ducināšanu . . .

Zaķis klusē. Viņš nesaprot, ko Vāvere vēlas saklausīt un kas īsti jāsaklausa.

— Dzirdi? — Vāvere čukst. — Dzirdi, kā skrapst?

Stumbrā atskan klusa trokšņošana. Zaķis nopēta priedes mizu. Varbūt kāda vabole lien . . . Tomēr rēpeļainajās krevēs neko nemana.

— Ieklausies! — turpina Vāvere.

Mizā kāds tiešām graužas. Pašreiz skaņa labāk sadzirdama.

— Esi tik labs un noskaidro, kas tur trokšņo. Apēdīs koku kopā ar manu māju.

— Bez uztraukuma! Bez uztraukuma! . . . Nezinu, ko lai dara?

— Kaimiņš esot, bet, kad jāpalīdz tikt galā ar neliešiem, tad vairs nezina, ko darīt.

— Lien ārā! Ar tevi vēlas runāt meža korespondents, — Zaķis ar ķepu piedauza stumbram. — Lien ārā, kad saku!

— Tik steidzīgi? Ko tev vajag? — uz sveķainās piles tup puscentimetru gara melna vabole, pārklāta retiem, spīdīgiem sariņiem.

— Brilles jāuzliek, lai tādu sīkmani saskatītu. Jāsmejas. Kaimiņiene teica, ka tu lielo priedi nograuzīšot.

— Par koku tīšu bojāšanu, — uztraucas Vāvere, — es tevi meža tiesā iesūdzēšu!

— Un mani? . . .

— Vai arī mani? . . .

— Ja tā, tad arī mani . . .

— Pagaidiet! Pagaidiet! — Zaķis nobola acis. — Vai tik daudz vainīgo?

— Tie vēl nav visi, — atbild vabole — Priežu lielais lūksngrauzis. — Esmu daudzbērnu māte. Iegraužos priežu mizā un izdēju simt oliņu. Pēc piecpadsmit dienām izšķijas kāpuri. Tie nepārtraukti un centīgi grauž līkumotas, garas ejas, kas pamazām piepildās ar brūnganiem koka miltiem. Sešdesmit, bet dažreiz astoņdesmit dienu laikā attīstās viena pēcnācēju paaudze. Un maniem bērniem taču arī ir bērni. Redzi, cik liela ģimene!

— Droši vien, — Zaķis domigi novelk, jo matemātikas uzdevumus viņam nepatīk risināt.

Ar tiesas darbiem Vāvere neko nepanāks. Viena vabole priedei daudz nekaitētu, bet ja tai ir tūkstošiem palīgu? Kā lai soda vainīgo? To Zaķis izdomāt nespēj . . .

— Kad gribu pamieloties ar garšīgāku azaidu, sameklēju desmitgadīgas priedītes. Jaunaudžu galotnēs sagraužu serdi. Sabojātās galotnes rudenī nolūst un izskatās kā apcirptas. Tādēļ mani sauc par dārznieku.

— Atstājiet Vāveres priedi, — ierosina Zaķis.

— Kādēļ? Te ir ļoti patīkami.

— Labdien, Zaķi! — lidojot sveicina Dzenis. — E s ar viņām mazliet parunāšu.

Zvikt…

Vaboles pazūd kā nebijušas un klusi sēž savās koka aliņās. Dzenis — visbriesmīgākais ienaidnieks.

Un vaboles nebija maldījušās. Dzenis bija neiedomājami nežēlīgs.

Pēc vairākām dienām koks bija glābts. Putns izķēra visus kaitēkļus.

Ceļi tāli, ceļi tuvi

Kādā rītā kļavas zarā iekrīt oranža krāsa. Dzeltenos toņos krāsojas garās bērzu lapu pīnes. Kautrīgie pīlādži nosarkst aizvien vairāk. Paslepšus atbrien rudens, rītos ietērpies biezos miglas apmetņos, kurus pat pusdienas saule nespēj saārdīt.

Mežmalā, nevērīgu cilvēku izgāztajā drazu kaudzē Zaķis nejauši atrod salocītu, nobružātu tauri. Lai nu kā, taure paliek taure, un tāda meža korespondentam var noderēt. Zaķis to pakar kaklā un lepni staigā pa mežu. Lai katrs redz, kāda viņam manta!

— Tra-ta-tā! — pusdienlaikā skaļi atskan uz zvēru lielceļa.

— Tra-tatā! Visi tiek aicināti uz sapulci!

Zaķis ilgi taurē, kamēr meža laukumiņā salasās paši mazākie dzīvnieki.

Kā vienmēr pukšķinādams atčāpo Ezis. Blakus Vāverei koka zarā sēž Susuris. Ozola dobumā galvu pašauda Sikspārnis. Atlido Pile kopā ar bērniem, kas augumā vairs nemaz neatšķiras no mātes. Nobrūnējušā zāles cerā tup Mežirbe, baidīdamās atstāt slēpni. Klaigādama uz zara nosēstas Vārna. Ne Vilks, ne Lapsa, ne Stirna Zaķa signālu nesadzird un sapulcē neierodas.

Tieši pie Zaķa kājām no aliņas izlec Meža pele un klusēdama appēti apkārtni. Kad aizkavējusies ierodas Pūce, Pele pakāpjas tuvāk alas ieejai. Drošs paliek drošs! . . .

— Rudens ir klāt. Un ziema nāk virsū. Sniegā tik viegli barību nedabūs, — Zaķis nav liels runātājs, atņēmis elpu, viņš pavisam vienkārši pasaka. — Jānoskaidro, kā katrs sagaida ziemu. Dzird

runājam, ka visi neesot ziemas krājumus sagādājuši. Kur sliņķi ņems barību, kad uzkritīs sniegs?

Atbildēt vēlas visi. Katrs kā prot, skaļāk, uzstājīgāk. Tādam troksnim nav nekādas jēgas, saprast neko nevar.

— Aprimstiet! — Zaķis ar priekšķepām bungo pa ozola stumbru. — Lai katrs runā pēc kārtas. Sāksim ar Peli.

— Vai tu domā, ka esmu sliņķe? — Pele apvainojas.

— Nekā. Kad pļāva rudzus, arī es ievācu ražu. Tajā laikā, kad es stiepu vārpas un kūlu graudus, man liekas, citi slinkoja. Reiz mežmalas tīrumā atradu divus kartupeļus un tos pievācu. Bija pamatīgi jānopūlas, kamēr līdz alai dabūju. Nevienam citam pieliekamajā nav kartupeļu!

— Ha-ha-ha! Tas esot brīnums? Kartupeļi! — zobojas Sīlis. — Manā glabātuvē daudz labākas lietas. Es dārzā nočiepu pašus saldākos ābolus. Un kur nu vēl rieksti un zīles.

— Lielībnieks! — aizvainota pīkst Pele. — Ne tev vienam rieksti. Man tādi pieliekamajā cik uziet.

— Jūs strīdaties par riekstiem? — Vāvere šūpo kuplo asti. — Kas tad riekstus neprot salasīt? Vajag tikai pastaigāties pa lazdām un stiept mājās. Jums ir tikai viena pārtikas glabātuve, bet man — piecas.

— Ha-haāāā, — smejas Silis. — Piecas? Ziemā tās tu neatradīsi un lupstlsi priežu sēkliņas. Un, ja to nebūs, tad staigāsi ar tukšu punci.

— Vai kāds ziemai prot sagatavot kaltētas sēnes? — Sīļa piebildi Vāvere izliekas nesadzirdam. — Man ir vesels lērums kaltētu sēņu, tādu, kādu citiem nav.

— Apklustiet! — Zaķis atkal bungo pa ozola stumbru. — Vēlamies uzzināt, kā Pile iekārtojusi ziemas pārtikas glabātuvi.

— Pēk-pēk, man tādas nav, — atbild Pile. — Nedomāju slinkot, jo esmu tūriste. Mīlu ceļot. Kad ūdeņi kļūs auksti, došos uz Angliju. Ja tur man nepatiks, pārceļošu uz Franciju vai pat uz Āfriku pie Nīlas upes. Ceļošu turp, kur man iepatiksies. Vai tad man vajadzīga pārtikas glabātuve? Kā jūs domājat?

— Laikam ne, — Zaķis kustina ausis. — Bet Vārnai gan vajag. Tā nekur neceļo.

— Man? — ķērc Vārna. — Tu aplami runā, Zaķi. Labi, neesmu gājputns. Bet kas man var liegt aizklejot līdz Polijai? Man uz robežas neviens dokumentus neprasa. Lūk, es ziemu pavadu Polijā, bet ziemeļu māsas dzīvo manā dzimtajā mežā. Vai man vajadzīgi pieliekamie?

— Kad tu lidosi uz dienvidiem? — Zaķis noprasa Sikspārnim.

— Nekad. Palikšu tepat ozola dobumā, kamēr pienāks pavasaris.

— Pastāsti, kā tu pavadīsi ziemu!

— Ar pakaļkāju nagiem es pieķeros koka dobumā pie kāda

izciļņa un ietinos lidplēvē. Gaisa slānis starp ķermeni un lidplēvi aizsargā pret aukstumu. Un tad es dodos ziemas guļā. Šoreiz miegs ir daudz dziļāks nekā vasarā, kad atpūšos. Ziemā no sava svara zaudēju vienu trešo daļu. Vasarā ķermeņa temperatūra ir četrdesmit grādu, ziemā — tikai pieci. Ieelpoju es tikai divas reizes minūtē. Vasarā sirds minūtē pukst apmēram 150 reižu, bet ziemā tikai 20. Lielā salā man pat sastingst ķermeņa sulas un apstājas asinsrite. Tādās reizēs es neesmu vairs dzīvs, bet neesmu ari miris. Siltajās pavasara dienās sāk darboties iekšējie orgāni, es pamostos un dodos medīt kukaiņus.

— Tas nu gan ir brīnišķīgi! — iesaucas Zaķis. — Nomirst un pēc tam atmostas!

— Nekā brīnišķīga tur nav, — pukšķina Ezis. — Sikspārnis pārāk salielījies.

— Stāstīju tīru patiesību: melot es nemaz neprotu, — aizstāvas Sikspārnis.

— Es vēl nedēļu pastaigāšu un arī došos ziemas miegā. Ielīdīšu siltā migā un likšos uz auss. Ne jau Sikspārnim vienam palēninās asinsrite, sirdsdarbība un elpošana. Ar mani notiks tāpat. Kaut pavasari pamostos pavisam vārgs, tomēr nekādu pārtikas noliktavu man nevajag. Iztieku ļoti labi tāpat bez tām. Sādu ziemas guļu cilvēki sauc par anabiozi.

— Kas par abiozi? — brīnās Zaķis.

— Ne jau tā. A n a b i o z e nozīmē, ka dzīvība šķiet izbeigusies, bet nav iestājusies nāve.

— Ahā! — novelk Zaķis. — Tagad es saprotu. Un kā ar tevi, Susuri? Pēdējā laikā tu esi kļuvis par gatavo rīmu. Nobarojies gluži kā Mežacūkas sivēns. Tavas mazās, īsās kājas tikko saskatāmas.

— Nav ko brīnīties. Toties man ir lieliska pārtikas glabatuve, — lepni atbild Susuris.

— Nu tu mels niekus, — Zaķis neticīgi vēro Susuri. — Kas slēpjas tavā pieliekamajā?

— Tauki! Tikai tauki! — smīn Susuris.

— Kā tu tos vari saglabāt ziemai? — pārjautā Zaķis. — Vai daudz mucu vajag?

— Kāpēc tu joko? Tauki atrodas manī pašā, — Susuris piesit ar ķepu pie vēdera.

No pārsteiguma Zaķim elpa aizraujas. Padomājiet tikai! Susuris ir pats sev barības noliktava! Dzīva tauku muca! Ak vai, kas vēl nebūs jāpiedzīvo . . .

Zāļu cerā Zaķis ierauga Mežirbi.

— Un tu? Kā tu sagaidi ziemu?

— Pionieri apsolījušies attīrīt sniegu un uz lauka iekārtot barotavu. Tas bus tas pats, kas pārtikas pieliekamais. Vai tu tā nedomā, Zaķi?

Zaķis paliek atbildi parādā. Ko lai viņš saka? . . . Paķēris tauri, meža korespondents pūš tajā cik jaudas.

— Tra-ta-tā! Meža sapulce beigusies!

Līdzīgā pasākumā Zaķis vairs nepiedalīsies. Sastāstīja visādas brīnumainas lietas. Kam ticēt, kam ne? Vienu viņš tomēr noskaidroja — katrs dzīvnieks ziemu sagaidīs, kā prot, tā, kā tas pārmantots no vecākiem. Un te neko nevar pārlikt vai samainīt.

Zaķis mekle noslēpumus

Kādā dienā pelēkie padebeši sāk birdināt baltas pārslas. Vispirms retas, kopā saķepušas, pēc tam — smalkas un slapjas. Uz pelēcīgās zemes tās izkūst kā nebijušas. Meža sūnas, nobirušās lapas un brūnganie stiebri vēl glabā saules siltumu, kas pirmajiem ziemas viesiem nemaz nepatīk. Siltums ir vasaras īpašība. Ziema mii afkstumu.

Kamēr nav iestājies sals, Zaķis nolemj doties ciemā pie Āpša. Vientuļnieks labu laiku nekur nav manīts. Varbūt kāda nelaime notikusi? Tas taču meža korespondentam jānoskaidro. Iespējams, ka tālajā ceļā Zaķim izdosies atklāt jaunus meža rudens dzīves noslēpumus, kas noderēs «Meža grāmatai».

Meža pļaviņā korespondents ierauga Stirnu kopā ar šlsvasaras mazuli.

— Kādēļ šodien lietus tik auksts un balts? — tas jautā.

— Jocīgais! — Zaķis smīnā savelk purnu. — Nevajadzīgs jautājums. Te nekādu noslēpumu nav.

— Kā nav? Es gribu visu zināt, — uzstājas mazulis.

— Apmierinies, — saka Stirnu māte. — Tas nav lietus, bet sniegs. Tuvojas ziema.

— Nezināju, ka sniegs ir auksts un balts.

«Patiesībā es velti smīkņāju. Ja kāds nav sniegu redzējis, tiešām var to sajaukt ar aukstu lietu,» Zaķis pie sevis domā.

Lai pārāk ilgi neuzkavētos, meža korespondents ļipato tālāk. Bieži vien tieši tad, kad grib ko padarīt ātrāk, gadās kādu satikt un iznāk nevajadzīga apstāšanās. Tā ari šoreiz.

Pa zvēru taciņu uz ezermalas pusi lec Varde. Zaķis nebūtu Zaķis, ja nepajautātu:

— Kurp steidzies?

— Bēgu no ziemas.

— Savādi . . . Vai no ziemas kāds var aizbēgt?

— Vardes var, — lēcēja uz bridi apstājas. — Ja nepaspēsim no ziemas aizbēgt, tad beigas. Mēs esam aukstasiņu dzīvnieki. Lai tu labāk saprastu — mūsu ķermeņa temperatūra ir tāda pati kā apkārtnei, kurā dzīvojam. Ja mūs pārsteigs ziema, tad sasalsim.

— Veltīgi. Tu tālu netiksi un no ziemas neizbēgsi, — spriež Zaķis.

— Līdz ezeriņam aizlēkšu. Un tālāk man nav jātiek.

— It kā tur ziemas nebūtu, — smej Zaķis. — Pats redzēju, kā ezers aizsala un apsniga.

— Ahā! Mums sava varžu gudrība. Ielecam ūdeni un ierokamies dūņās, kur noguļam līdz pašam pavasarim. Lai plosās ziemelis un

snieg sniegs! Dūņu gultā būs silti. Vai saprati, kā Varde māk aizbēgt no ziemas?

Zaķis kasa aiz auss. Te nu bija! Jau šķita, ka būs īsts noslēpums, bet nekā — viss pārāk vienkārši. Vardes gudrība. Par to derētu lēcēju uzlielīt, bet tā jau ir gabalā.

Lai pasteidzas! Neviens nevar pateikt, vai vakarpusē nesnigs

vairāk un pat neiestāsies sals.

Zaķis izvēlas taisnāko ceļu uz Apša alu. Tepat gar ezera gabalu. Un atkal pēc brīža jāapstājas. Zili brīnumi! No ezera ārā lien Tritons un soļo uz meža pusi.

— Klausies, vai neesi ko sajaucis? — sauc Zaķis.

— Tu man to jautāji? — Tritons paceļ galvu.

— Cik zinu, tu esi attāls Vardes radinieks, — turpina Zaķis. — Vai tev nav aukstas asinis?

— Jā, esmu aukstasiņu dzīvnieks.

— Ziema nāk virsū. Varde aizsteidzās uz ezeru paslēpties dūņās, bet tu lien krastā. Nosalsi!

— Tu tā domā? — nosmīn Tritons. — Nenosalšu vis. Sameklēšu žagaru kaudzi, palīdīšu zem tās, pagulēšu, kamēr sagaidīšu pavasari . . . Kad spīdēs saule un kļūs silts, es atmodīšos. Ja neatradīšu žagarus, tad noderēs vecs celms vai vienkārši ierakšos sūnās.

Par tādu atbildi Zaķis pavisam samulst un sarunu vairs nevēlas turpināt. Ko viņam tā dos? Šķietamie noslēpumi izgaist kā migla gaisā. Nesen viņš dzirdēja Vardes gudrību, tagad Tritons pateica savu.

Brūnās, sakaltušās niedres vējā čaukstina skarainās cepures, stāstīdamas jauku pasaku par aizgājušo vasaru. Zaķis iegriežas mežā. Niedru pasaka ir tikai pasaka, ar kuru ziemu neiebaidīs.

Parādās brūkleņu un melleņu mētrām noaugušie pakalni, kuros dziļi saknes iestiepušas priedes ar rūsganas, kreveļainas mizas apjoztiem stumbriem.

Zaķis apstājas. Kur ir tuvākais ceļš uz Apša māju? Pār kādu pakalnu vislabāk doties? Tas bija tik sen, kad Zaķis noskaidroja vienpatņa nesaprotamo sūdzību, kad meklēja un atrada Apsi nopietnā rakšanas darbā.

Vasarā pamežs izskatījās savādāks, kuplāks, bet tagad rudenī noplicināts, bez košuma. Ej nu sazini, kur īsākais ceļš . . .

— Sveiks, korespondenti — pīkst smalka balstiņa. — Kurp iedams?

Zaķis nesaskata ne mazāko pazimju, kas varētu liecināt, kur meklējams balss īpašnieks.

Pēc laba brīža Zaķis ierauga Peli, kas lēkā pie alas ieejas.

— Par ko tu priecājies?

— Pirmais sniegs! Drīz atnāks ziema!

— Un par to tu priecājies? Būs krietna salšana.

— Gluži otrādi, — Peles atbilde ir pavisam neparasta. — Es tā gaidu sniegu un ziemu.

— Ko? — Zaķis plati iepleš acis. — Ziemu neviens negrib. Bet tu? . . .

— Apnicis rudens slapjums. Mans dzīvoklis iekārtots zemē. Pēc lietus tajā vienmēr ieplūst mitrums. Tas nav patīkami, tici man, Zaķi.

Vai tu maz saproti? Tev pašam nekādu māju nav, — Pele patrin ūsas un turpina. — Kad sasals un uzkritīs sniegs, manās istabās būs vēl siltāk nekā vasarā. Sniega sega alu sildīs kā azotē.

Lai gan Peles stāsts par silto sniegu izklausās pavisam neparasts, tomēr tukšas pļāpas tā nemēdz melst. Kāda gan jēga stāstīt nepatiesību? Par Peles mītni Zaķim bija maza nojausma. Ja ziemā alā tikpat silti kā vasarā, tad, iespējams, sniegs prot sildit.

Zaķim nav vairāk laika ar Peli mēļot. Ziemas sākumā ir visīsākās dienas, kad vakars uznāk negaidot un krūmos jau pēcpusdienā sadūkst zilgana krēsla.

Pāri pakalnam Zaķis soļo tālāk, un pavisam drīz viņš atrodas pie Āpša alas. Pieklauvē, bet nekādu atbildi nesaņem.

Klauvē vēlreiz, stiprāk un ilgāk . . .

Šaurajā alas spraugā parādās Āpša galva, baltsvitraina un spalvaina: — Ko tev vajag?

— Sadomāju atnākt ciemos.

— Kāpēc tu ziemā nāc ciemos? Vai vasarā to nevarēji izdarīt? Man nav laika. Es guļu, — Āpša galva pazūd alas dzijumā.

Trešo reizi klauvēt Zaķis neiedrošinās. Āpsis atbildēja pārāk saprotami. Ja kādam nav vaļas, to nevar traucēt.

Tāpat kā citi, arī Ezis pazudis. Zaķis to meklē, bet nespēj nekur atrast. Ezim bija arvien grūtāk sameklēt barību, tādēļ novembra sākumā tas ielīda migā, kuru izklāja ar mīkstām, siltām lapām. Te adatainis nogulēs līdz pavasarim un pamodīsies, kad naktīs kļūs siltāks.

Lietainās dienās Vāvere reti parādās ārpus savas mītnes, un no tā arī nav nekāda labuma. Kuplaste ņēmusi un uzaudzējusi rūsganpelēku, biezāku kažoku, gulšņā migā un pagrauž rudenī savāktos riekstus.

Odzes un zalkši salasījušies vienkopus lielākās sabiedrībās nomaļās vietās, palīduši zem koku saknēm un aizmiguši. Nu pelēm no laupītājiem miers!

Glodenes zemē izrok alas, kurās paslēpjas no sniega un sala. Arī Ķirzaka nolīdusi ziemas guļā.

Mežmalā Zaķi izbiedē trokšņains putnu bars. Tie visi uzvilkusi tumšsarkanas cepures un čivina:

— Čet-čet-čet! Mēs esam ziemas viesi — ķeģi. Ieradāmies no ziemeļiem un agrā pavasari dosimies atpakaļ uz skarbo dzimteni — taigu.

— Paskat! — Zaķis nosmīn. — Atraduši pie mums dienvidu siltumu!

Pa alkšņu zariem lēkā putniņš zvirbuļa lielumā. To Zaķis pazīst. Stērste nebīstas ziemas aukstuma, taču viņas klusā dziesma nemaz nav priecīga:

— Cik-cik-cirrr . . .

Droši vien viņai, tāpat kā Zaķim, ziema nepatīk, nepatīk aukstums un meža klusums.

Pavisam noskumis, Zaķis čāpo tālāk. Ziemas sākums dzīvniekus padarījis ļoti savādus. Ikviens sevi ierāvies, trūkst vasaras darbīgā prieka.

Sīkām pārslām sijājas smalks sniegs. Bez trokšņa tas krīt pelēcīgajā meža valstībā . . .

Izskaņa

Zaķis patiesībā «Meža grāmatu» neuzrakstīja, jo bija pazaudējis piezīmes.

Kādā atkušņa dienā pie kuplas eglītes atradu pavasari pazudušo grāmatu «Vinnijs Pūks un viņa draugi» kopā ar sniegā samirkušajām Zaķa piezīmēm.

Pārnesu tās mājās un sāku lasīt. Interesanti, kaut ari traģiski meža dzīves notikumi! Zaķa piezīmes laboju, papildināju un pārrakstīju uz mašīnas. Tas, ko neizdarīja meža korespondents, bija jāpaveic man.

Kad visu pārrakstīju, manuskriptu aiznesu uz redakciju.

Tā tapa «Meža grāmata».

Pēc piezīmju pazaudēšanas Zaķi no meža korespondenta pienākumiem atbrīvoja. Tagad viņš esot tāds pats Zaķis kā citi. Bet tas nav pats svarīgākais — meža dzīves notikumi līdz ar to nemainījās . . .

Lai saudzētu dabu, tā vispirms jāiepazīst. Tikai tāds, kas dabu centīsies izzināt, pratis to mīlēt un aizsargāt.

Varbūt kopā ar «Meža grāmatu» jūs kaut nedaudz pabijāt zaļajā noslēpumu valstībā, kaut nedaudz iepazināt dažu dzīvnieku īpatnības. Ja tā, tad tas ir solis tuvāk dabas iemīlēšanai.

Un tagad teiksim dūšīgajam korespondentam «uz redzēšanos!».

Bet, ieejot mežā, turēsim acis vaļā, lai ieraudzītu vēl vairāk, nekā spēja saskatīt Zaķis.

Saturs

Pazudis Vinnijs Pūks..... 5
Lipīgās lamatas un cietsirdīgie audēji..... 6
Derības 8
Vēstule no radiem..... 12
Ripo adatu kamols..... 14
Dažāda skaistuma izpratne..... 17
ūdensjātnieks..... 18
Ķīmijas profesors, kas tomēr nav profesors 21
Pele rāpjas kokā..... 24
Ezis bez adatām..... 27
Reids mežā..... 31
Izrāde pavasarī..... 34
Nesaprotamā vēstule..... 36
Spainis, Pele un kaimiņš..... 40
Saruna pie vakariņu galda..... 42
Noslēpumainais knābis..... 45
Veltījums izredzētajai..... 47
Desmit sekundēs — Ods!..... 49
Ciemiņš, kas vairs nav ciemiņš..... 54
Raibā skaistule un briesmīgais mazulis..... 55
Spurainis ezerā..... 58

Necils radījums..... 61
Iztiksim bez Pūces padoma..... 63
Kad lietus nolijis..... 66
Zaļumballe ezermalā..... 70
P)āpas nebeidz pļāpāt..... 73
Zirneklis no Salticīdu dzimtas..... 76
Brīvdabas stunda..... 78
Arī matemātika ir vajadzīga..... 80
Noslēpumains noziegums naktī..... 81
Vāvere meklē citu dzīvokli..... 85
Aukle..... 89
Korespondents dzēš ugunsgrēku..... 91
Arī tā kādreiz gadās..... 93
Zeme aug..... 97
Skan tūkstoš vijoļu..... 100
Ce|ojums ar piedzīvojumiem..... 104
Katram sava tīriba..... 107
Dažādi rekordi..... no
Vārna iet vannā..... 112
Boksa sacīkstes bez noteikumiem..... 115
Lapsa pamostas sliktā omā..... 118
Savāda vēstule un citi jaunumi..... 121
Kā lai soda

vainīgo?..... .124
Ceji tāli, ceļi tuvi..... 126
Zaķis meklē noslēpumus..... 129
Izskaņa..... 135

Uldis Plotnieks KUR ME2I SALC Meža grāmata

Redaktore I. Strelēvica. Māksi, redaktors J. Silnieks. Tehn. redaktore U. Gurska. Korektore A. Grīn/elde.

Nodota salikšanai 22.12.82. Parakstīta iespiešanai 03.04.84. JT 01252. Formāts 60X90/16. Ofseta papīrs. Baltikas garnitūra. Ofsetspiedums. 8,5 uzsk. iespiedi., 53,25 uzsk. krāsu nov„ 8,49 izdevn. I. Metiens 30 000 eks. Pasut. Nr. 1603. Cena 90 kap. Izdevniecība «Zvaigzne», Rīgā, 226013, Gorkija iela 105. Izdevn. Nr. 6082/L-52. Iespiesta Latvijas KP CK izdevniecības tipogrāfijā, 226081, Rīgā, Balasta dambī 3.